UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01681849 4

1867.

ENCYCLOPÆDIA PHILANTHROPICA OVIDII NASONIS.

SELECTIS
EX OMNI GENERE
LECTU
VEL
UTILIORIBUS
VEL
INNOCENTER JUCUNDIS.

Lectoribus poëtarum optimatum ſtudioſis, iisdemque, hæc auctoris ſelectiora eſſe, editori credentibus; inque *uſum ſcholarum*, quas, cum Ovidio male abuterentur toto, in ſelecta argumentorum omnium varietate totius inſtar habere utique oportet: præcipue vero *juvenum præceptoribus*, quos, ut recte, varie, & promte latino loqui ſermone valeant, cunctis poëtis ſummatibus, breviariorum ope, ſolito familiarius uti debere, ipſi ſentient, ſi libuerit periclitari.

IN PHILANTHROPIIS DESSAVIENSI
ET RHÆTICO HELVETORUM.

LIPSIÆ APUD CRUSIUM,
FRANCOFURTI AD M. APUD DEINETIUM. 1775.

P. C. Stemann.

PA
6519
A633

Indulgenter Tueamini

Modica Ex Unius Studio Augmenta

Rerum

Favente Deo

Breve Magnarum Poſt Tempus

Niſi Gerendarum Nervus

Communis Multorum

In Bona Cœpta Favor

Langueat Ubicunque Et Torpeat

Hæc Autem

Diverſo Veſtro Splendore

Colluſtrare Dignemini

Vos

Lumina Daniæ Semper Meæ.

Comes A REVENTLOW Domine

Comes A BERNSTORF Domine

GULDBERG Si Dici Libeat Patrone

CRAMER Per Ætatem Nobis Amice

SCHLEGEL Qui Quid Strenue Feceris

Sumus Memores.

Taliumque

Similli mi Quique Virorum

Salvere Jubeatis

OVIDIUM NASONEM

Exfectis

Quoad Fieri Potuit

NEQUITIIS MULCTATUM

Probandarum Deliciarum

Propinatorem

Neque

Male Lascivientem

Nisi Eorum

Quæ Nemo Nescit

Obtutu Fugacissimo

Et

Verborum Ambiguitate

Meliori Sensu

A Pudicis Abutenda Lectoribus.

Scripsi

BASEDOW.

PRAEFATIO.

Quid velim, candiſſimi Lectores! in fronte gero. Quid fecerim, ſi veſtra quid refert æſtimare; opportuno tempore ad hanc rem non facilis æſtimationis cognoſcendam utamini obſecro!

Præter nefanda, turpia, & ea, quæ vel occultandorum ſcelerum notitiam, vel notiſſimis delictis opportunitatem facerent, multas etiam majores ejeci, minores expunxi auctoris partes, vel tædium moventes, vel minus accuratas, vel eas tamen, quibus, ut breviario minore utamur, careamus non inviti. In utraque excerpendi ratione non quidem nunquam, ſed rariſſime tamen, ex meis vocula una & altera vel inſerenda vel ſubſtituenda fuit, uti enuntiatorum ſenſui ſua conſtare integritas videretur, utque disjecta membra poëtæ & ſpeciem corporis haberent & naturam. Ergo, ita Muſæ a me amari ſe ſinant, ut ego nolo, hunc libellum ulli unquam theſaurum conſcripturo *Geſnero* inter auctores haberi, vel adeo ſtramineos. Neque tanto (ita mihi faveat Dea Critice) viro imponet *Ovidii Naſonis* nomen, opuſculo hujus ſeculi Deſſavienſi inſcriptum. In Metamorphoſeon excerptis, qua deſcribuntur iræ con-

vivarum nuptialium Lapitharum & Centaurorum libuit mihi non ſemiequos ſed gigantes (ita pauculas mutavi voculas) inſanientes commemorare.

Artem vero *amandi* & *Remedia amoris* in breviario meo eſſe, & non eſſe modo, ſed utramque etiam integram aliquam diſciplinam, titulo non indignam, exhibere, qui miretur, (& mirabuntur non pauci) is diſcat ex hoc exemplo, quid ſibi velint exoptatiſſimæ a me *auctorum claſſicorum Chreſtomathiæ*, quæ integrorum operum ſpeciem præ ſe ferant, & fere nihil tamen contineant, quin pro noſtris ſcriptum temporibus videatur.

Remediis quidem *amorum* indigent bene multi. Qui ut vere miſeros ſe ſentiant, velintque ſanari, hujus loci non eſt, efficere. Itidem quæ remedia non ſunt in poteſtate male amantis, ſed in peculiaribus providentiæ divinæ decretis, quorum effecta *Fortunam* animi, corporis & ſtatus humani liceat appellare, hæc commemorare, poëtæ non eſt neque morum præceptoris, conſilia ægro ſuppeditantis. At Naſo noſter, homo in hoc genere nequam, variis in locis docuit malum malo pellere vel pejori vel æquali. Hæc non ſunt in breviario.

Reli-

Reliqua autem ita concinnavi, ut integri non mutilati habeant opuſculi tenorem. Jam de *arte amandi*. *Optare, ut amandi copia detur*, generatim non erit in crimine, quam diu propagandum ſit genus humanum. Hujus autem obtinendi voti ſunt ſane conſilia quædam & ſubſidia, quorum adornatum ſyſtema *amandi artem recte dixeris*. Hujusmodi bono cuique probandum opuſculum ex Ovidianis, mala quæque ſupprimendo, effeci. Non quo doceatur amare quam ſapientiſſime. Nam hoc ſeverioris morum diſciplinæ eſt, & *ſapientibus* ſcriberetur, non *hominibus*. Sed profecto etiam aliquid ſcribendum eſt in uſum hominum, conſilio non adeo ſapientiſſimo conjugii jura vel generatim vel cujusdam reſpectu perſonæ ambientium, ut diſcant, deſtinata tentare & exſequi, ratione non ſtultiſſima & plerumque irrita, ſed cujus proſperum ſperare eventum liceat. Atque in his multa ſunt, quæ viros & virgines juvenes haud neſcire oporteat, quæ optime ſcripta a Naſone ſunt, & a quibus doceri, propter intertextas ſpurcitias, huc usque conceſſum non fuit pudicis lectoribus.

Sic intelligetis, amici, me concinnandis hujus breviarii partibus ſumma diligentia & la-

bore, (quem non temere quisque ſuſcipiat) *librum, qui non erat, feciſſe.*

Quibus in eligendis ita verſatus ſum, ne ulla ex Ovidianis laudibus, pro argumentorum varietate variis, ad delectationem imitationemve inutilis eſſet noſtro breviario utentibus.

Neque tamen in omnibus laudandus Naſo noſter eſt, & aliorum utique imprudentia ſapere nobis diſcendum. Igitur, ut, (ab intoleberabili obſcœnitate ſi diſceſſeris) etiam nævorum Ovidii quorumcunque exempla pauca eſſent in breviario, ſedulo & optimo ſane curavi conſilio. Hanc ob cauſam nolui omnino abeſſe, nec intempeſtivos verborum luſus malasque acuminum affectationes, nec querulas & (neſcio quid non) exprobrantes admonitiones & frivolas nominis ſui laudes, in quibusdam ad uxorem epiſtolis, minime probandas. Eandem rationem habet breviarium ſtolidæ in adverſarium imprecationis, quæ *Ibis* vocatur.

Plura præfari non licet, niſi præmiſſa de *Philanthropiis* notione. *Philanthropium* mihi dicitur ſchola, novis plane inſtitutis ad noſtri ſæculi & deſideria & utilitatem accommodata in uſum 1) *alumnorum nobilium*, ab omnibus bonis artibus inſtruendorum. 2) *Alumnorum*

nullius

nullius fortunæ, seu capite censorum, qui sint destinati & præparandi vel ad ludi magisteria plebis & agrestium, vel ad recte famulandum in fortunatorum & illustrium familiis, quorum liberi, in parentum & moderatorum levamen, illis nonnunquam recte & tuto tradi possint, ex præscripto & regendi & leviora docendi.

3) *Candidatorum pædagogiæ*, qui auditionibus, visis exemplis, & aliquantisper collaborando, artis vere pædagogicæ & didacticæ, quam assolet, scientiores & expertiores, ante muneris scholastici ambitionem, evadere cupiant. Videatis quæso: *Das in Dessau errichtete Philanthropinum* und *Rede für das Philanthropinum.* Post Dessavienſis seminarii primordia, hujus simile alterum, summo utriusque consensu, adeo, ut forsitan divisa muniorum varietate, in unum coalescat utrumque, a Generosissimo Domino *Ulysse a Salis, Marschlinsi prope Curiam Rhætiæ* nuperrime cœptum est *Philanthropium.* Ex minimis horum seminariorum laudibus hæc est, quod *lingua latina*, solito longe solidius & accuratius addiscenda, & vel inaudita, ad nativam ejus indolem, puritatem & elegantiam exprimendam, promtitudo, unius anni spatio haud plus temporis rerum cognitioni vitæque officiis & oblectamentis subtrahat. Unius, inquam,

anni

anni, cujus dimidia pars in primordia, altera autem in exitum vitæ ſcholaſticæ cadit, interjecto illo tempore, quo rerum cognitio & ſcientiarum diſciplina, pro noſtri inſtituti ratione, ad modum patrii ſermonis, docendo, diſcendo & vivendo uſurpati, tanquam caſu & ſine temporis diſpendio, Latinorum intelligentiam hujusque ſermonis copiam, nulla diſcipulorum moleſtia tædiove, juverit, auxerit, expolierit.

Jam breviario noſtro pergam præfari. Omnibus vel antiquæ indolis ſcholis & præceptoribus libellum exhibui arbitror utiliſſimum, ſi vera ſunt, quæ dixi & in ejus fronte & pro dedicatione. Paucis forte exceptis, nihil ejus non perlectum ſit ante diſcipulorum miſſionem e ſchola, vel in vitam vel in academias. Quas non delevi laſcivias, in iis ſunt quædam auctori utique erubeſcenda, & hoc nomine, ne quis inſcius talia imitetur, coram libros ſcripturis reprehendenda; eademque, quoad rerum notitiones, in ſcholis tantum pervolanda, ſine omni ludi magiſtrorum præfatione, quod lectu pudenda vel ſint vel non ſint. Nam ita ſatis caſte leguntur. Si quid contra hujus mei propoſiti rationem admiſerim, humanitus mihi accidit. Nam Naſonem legenti

non

non mutilum, ea, quæ inter multa nefanda longe minus ſint intolerabiliora, facile videantur non eliminanda. Huic (quantum quantulumve ſit) malo medeatur pro ſua quisque prudentia. Cui etiam hoc commendo conſilium, ut ante libelli in ſcholis lectionem, in tenerioris uſum ætatis, excerpantur & uſurpentur ſingulæ ſententiæ & utiliſſimæ & acutiſſimæ; quod & per ſe uſui eſt, & poſtea legentes juvat, inter minus nota & difficiliora familiarius accipientes notiora.

Hujuscemodi lucubratiunculæ meæ ſi cordatioribus placuerint, eodem modo verſabor in pluribus optimorum ex claſſicis auctorum breviariis, aliisque, idem ut faciant, auctor ero; quo tandem aliquando *completa* exiſtat *latinitatis antiquæ encyclopædia*, quæ certo ordine & rationibus variis tota & integra ante diſciplinæ ſcholaſticæ finem perlegenda eſſe vere exiſtimetur; atque cujus in nulla parte non verſatum ſe præſtare oporteat unumquemque a philanthropiis ad præceptoris vel privati vel publici munus ſatis commendabilem, ſi muneris ratio in dotibus viri eligendi præcipuis latinæ literaturæ eruditionem & copiam cenſere exegerit.

Poſt

Poſt talis encyclopædiæ conſummationem fieri demum poteſt, (niſi infinitas eorumdem repetitiones in libris ſcholaſticis admittere ſuſtineamus) *index omnium in omnibus breviariis uſurpatorum nominum propriorum & technicorum*, adjunctis neceſſariis explicationibus, ex hiſtoriarum & artium diſciplina repetendis, quarum ignoratio difficillimum faceſſit negotium claſſicos legentibus auctores. Quinimo hujusmodi index, *ſolitarum notarum* præſtans vicem, rectius differtur in id tempus, quo *univerſa* conſcripta ſit *librorum latinorum philanthropiis deſtinatorum encyclopædia*, quorum pars claſſicorum breviariis, quippe qui eorum aperiant intelligentiam, præmittenda, pars, diſciplinarum & rerum novarum cauſſa, cum illis ſimul erit legenda. Quo expeditæ lectionis inſtrumento nondum elaborato, ludi magiſtris equidem ſuaſerim, in breviariorum lectione ad manus ut habeant librum, qualis eſt *Hederici Lexicon ſcholaſticum* germanico idiomate conſcriptum, atque ex eo ut debitis librorum locis ea ſubnotent, quæ in notis alioquin collocari ſolent; niſi forte magis juvet, ſingulorum auctorum, quorum tractantur breviaria, probandam editionem notisque illuſtratam adhibere.

Ovidi-

Ovidiani autem breviarii mei partes, non unam ob cauſam, pro difficultatis gradu, ordinare neque potui, neque debui. Veſtrum autem eſt, dilectiſſimi magiſtri Philanthropiorum aliique ſtudioſæ juventutis amici, prævia veſtra horum lectione, tres difficultatis gradus conſtituere, eorumque ſigna in exemplis veſtris ad ſingulas partes apponere, ut in ſcholis facilioribus ſuccedant difficiliora. Quartum ſignum ſit eorum, quæ pro veſtro arbitratu, hanc illamve ob cauſam (nam ſua cuique religionis & conſilii ratio eſt) prorſus non ſint legenda; quorum omiſſio id, quo nitimur in vetitum, eo ſane excitabit minus, quod moris veſtri erit, vel ob ſolam difficultatem non ſingula quæque in ſcholis tractare. Uti igitur curæ vobis eſt probitas, ceu maximum generis humani bonum, & eruditionis latinæ, huic ſane gravitate non comparabilis; ita valeatis obſecro, & mihi quæſo veſtro faveatis! *Deſſaviæ*, Cal. Majis 1775.

JO. BERN. BASEDOWIUS.

INDEX CAPITUM.

I. Singulæ ſententiæ.
II. Ex libris Faſtorum.
III. Ex libris Metamorphoſeon.
IV. Ex Arte amandi.
V. Ex Remediis amoris.
VI. Ex epiſtolis Heroicis.
VII. Ex libris Triſtium.
VIII. Ex libris epiſtolarum ex Ponto.

NONNULLA DE POETICA ELOCUTIONE.

1) *Genus, species & res singularis saepiuscule inter se commutantur.* Hinc ignes *pro* stellae. Quercus *pro* arbor. Rosa *pro* flos. Gens pennata *pro* aves. Dædalus *pro* ingeniosus. Sorores *pro* Gratiæ vel Parcæ. Tempe *pro* amœna regio.

2) *Usurpatur causa, inventor, rector, effectum, signum pro re, & contra.* Hinc Bacchus *pro* vinum. Ceres *pro* fruges. Jupiter *pro* aër vel cœlum. Vulcanus *pro* ignis. Neptunus *pro* aqua seu mare. Lares seu penates *pro* domus. Aster *pro* vis, astris tributa.

3) *Sic pars pro toto, singularis pro plurali, & contra.* Hinc fons *pro* aqua. Tectum *pro* domus. Puppis *pro* navis. Penna *pro* ala vel avis. Ungula *pro* equus. Hostis *pro* hostes. Nos *pro* ego.

4) *Item materia pro re, & contra.* Hinc pinus *pro* navis. Linteum *pro* velum. Opes *pro* aurum.

5) *Locus pro re, & contra.* Hinc Anticyra *pro* elleborum. Cineres *pro* sepulcrum.

6) *Sæpe occurrit Genitivus, Dativus & Accusativus* græcissans, e. c. felix opum erat. Non audior ulli. Os humerosque Deo similis erat.

7) *Neutrum adjectivum pro Adverbio,* suave rubens vultus.

8) *Præpositio post ponitur*, e. c. saxa per. Rivum propter. Modum supra.

9) *Infinitivus pro Gerundiis*, e. c. est aptus currere. Venit scribere.

10) *Infinitivus Praeteriti pro Præsente*, e. c. Tutius est latuisse domi, &c.

PARALIPOMENA QUÆDAM OVIDIANA.

1) Si quoties homines peccant, ſua fulmina mittat
Jupiter; exiguo tempore inermis erit.

2) *Ad Auguſtum.*

O decus, o patriæ per te florentis imago,
O vir, non ipſo, quem regis, orbe minor!
Sic habites terras, & te deſideret æther,
Sic ad pacta tibi ſidera tardus eas!
Parce precor; minimamque tuo de fulmine partem
Deme! Satis pœnæ, quod ſuperabit, erit.
Quod petitur, pœna eſt, neque enim miſer eſſe recuſo;
Sed precor, ut poſſim tutius eſſe miſer.

3) Non tibi Theromedon crudusve rogabitur Atreus,
Quique ſuis homines pabula fecit equis,
Sed piger ad poenas Princeps, ad præmia velox,
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox,
Qui vicit ſemper, victis ut parcere poſſet,
Clauſit & æterna civica bella ſera;
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coërcet,
Et jacit invita fulmina rara manu.

4) Fœmina ſum & virgo, natura mitis & annis,
Non faciunt molles ad fera tela manus.
Quid mihi cum ferro? Quo bellica tela puellae?
Aptior eſt digitis lana colusque meis.

5) Ruſtica ſim ſane, dum non oblita pudoris;
Dumque tenor vitæ ſit ſine labe meæ.

„Talia ex omiſſis majoribus Ovidii partibus per„multa a præceptoribus, ſi videtur, colligi poſſunt.

I. EX LIBRIS METAMORPHOSEON.

I.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di, cœptis (nam, Di, mutastis & illas)
Adspirate meis: primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare & tellus, &, quod tegit omnia, cœlum,
Unus erat toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixere *Chaos;* rudis indigestaque moles;
Nec quicquam, nisi pondus iners; congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic & pontus & aër;
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër, nulli sua forma manebat.
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere, habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas:
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & sine pondere cœli
Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque:
Densior his tellus, elementaque grandia traxit;
Et pressa est gravitate sui; circumfluus humor
Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.
Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit;

Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidisque tumescere ventis
Jussit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, immensaque stagna, lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa;
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Jussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duæ dextra cœlum, totidemque siniſtra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis;
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit;
Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.
Imminet his aër, qui, quanto est pondere terræ
Pondus aquæ levius, tanto est onerosior igni.
Illic & nebulas, illic consistere nubes
Jussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit, vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
(Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.)
Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna recessit,
Persidaque, & radiis juga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ littora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam Septemque triones
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis;
Cum, quæ pressa diu massa latuere sub illa.
Sidera cœperunt toto efferveſcere cœlo,

Neu

Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba;
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formaeque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet.
Natus *homo* eſt. Sive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cœli.
Quam ſatus Iapeto, miſtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram;
Os homini ſublime dedit: cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum converſa figuras.
Aurea prima ſata eſt *ætas*, quæ, vindice nullo,
Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metusque aberant. Nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec ſupplex turba timebat
Judicis ora ſui: ſed erant ſine vindice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, præter ſua littora, norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis, erant. Sine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus.
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:

Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Jove mundus erat; subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
Jupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hyemes, æstusque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus
Canduit: & ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiere domos, domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo gemuere juvenci.
Tertia post illa successit aenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma;
Nec scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugere pudor, verumque fidesque:
In quorum subiere locum, fraudesque, doliqué,
Insidiæque, & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos,
Navita: quæque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultavere carinæ.
Communemque prius, ceu lumina Solis & auras,
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantum segetes alimentaque debita dives
Poscebatur humus; sed itum est in viscera terræ:
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat; prodit bellum, quod pugnat utroque;
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. Non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita novercæ:

Filius

Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & virgo cæde madentes
Ultima cœlestum terras Astræa reliquit.
Neve foret terris securior arduus æther;
Affectasse ferunt regnum cœleste *Gigantas:*
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subjectum Pelion Ossae.
Obruta mole sua cum corpora dira jacerent;
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidumque animasse cruorem:
Et, ne nulla feræ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum. Sed & illa propago
Contemtrix Superum, sævæque avidissima cædis,
Et violenta fuit: scires e sanguine natos.
Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit: &, facto nondum vulgata recenti
Fœda *Lycaoniæ* referens convivia mensæ,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis, cœlo manifesta sereno:
Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. Dextra lævaque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diversa locis. A fronte potentes
Cœlicolæ clarique suos posuere penates.
Hic locus est; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem; cum qua terram, mare, sidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabant
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno

Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. (Per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco)
Cuncta prius tentata: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum: ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt ruricola numina Nymphæ,
Faunique, Satyrique; & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore;
Quas dedimus, certe terras habitare sinamus.
An satis, o Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cum manus impia sævit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est; totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. Qui postquam voce manuque
Murmura compressit; tenuere silentia cuncti.
Substitit ut clamor pressus gravitate regentis;
Jupiter hoc iterum sermone silentia rumpit:
Ille quidem pœnas (curam dimittite) solvit;
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxæ sit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Mænala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cyllene gelidi pineta Lycæi.
Arcados hinc sedes & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum; vulgusque precari
Cœperat. Irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait: Experiar, Deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis: nec erit dubitabile rerum.

Nocte

Nocte gravem somno nec opina perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossa
Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis; ego vindice flamma
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit: nactusque silentia ruris
Exululat, frustraque loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes: & nunc quoque sanguine gaudet.
In villos abeunt vestes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris servat vestigia formæ.
Canities eadem est, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
Occidit una domus: sed non domus una perire
Digna fuit. Qua terra patet, fera regnat *Erinnys*.
In facinus jurasse putes. Dent ocius omnes,
Quas meruere pati, sic stat sententia, pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, stimulosque frementi
Adjiciunt: alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant: quis sit laturus in aras
Thura? ferisne paret populandas tradere gentes?
Talia quærentes, sibi enim fore cætera curæ,
Rex Superum trepidare vetat; sobolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longusque arderet axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat; & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum
Pœna placet diversa; *genus mortale sub undis*
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cælo.

Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis;
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis:
Fronte sedent nebulæ: rorant pennæque, sinusque.
Utque manu lata pendentia nubila pressit,
Fit fragor: hinc densi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec cælo contenta suo Jovis ira: sed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. Qui postquam tecta tyranni
Intravere sui; Non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras.
Sic opus est. Aperite domos: ac mole remota
Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Jusserat. Hi redeunt, ac fontibus ora relaxant:
Et defrænato volvuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, pressæque labant sub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum discrimen habebant,
Omnia pontus erant, deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ,
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (si Fors tulit) anchora prato:
Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et, modo qua graciles gramen carpsere capellæ,

Nunc

Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.
Mirantur sub aqua lucos, urbesque domosque
Nereides, silvasque tenent delphines, & altis
Incursant ramis, agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris, ubi sidere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit. Sed tempore in illo,
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus;
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin; quæ tunc oracla tenebat,
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum.
Jupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse videt de tot modo millibus unum,
Et superesse videt de tot modo millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila disjecit; nimbisque Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet, positoque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi: supraque profundum
Exstantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat: conchæque sonaci
Inspirare jubet; fluctusque & flumina signo
Jam revocare dato. cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo.
Buccina, quæ medio conceperat aera ponto,

Litto-

Littora voce replet sub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit jussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris & æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coercuit omnes.
Jam mare littus habet: plenos capit alveus amnes;
Flumina subsidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis.
Postque diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras;
Deucalion lacrymis ita *Pyrrham* affatur obortis:
O soror, o conjux, o fœmina sola superstes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit, nunc ipsa pericula jungunt:
Terrarum, quascunque vident occasus & ortus,
Nos duo turba sumus, possedit cætera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namque ego (crede mihi) si te modo pontus haberet,
Te sequerer, conjux, & me quoque pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus;
Sic visum Superis; hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant. Placuit cœleste precari
Numen; & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus & capiti; flectunt vestigia sanctæ
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant musco; stabantque sine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus; procumbit uterque

Pro-

Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
Atque ita, si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remolleſcunt, si flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota Dea eſt; ſortemque dedit: Diſcedite templo;
Et velate caput: cinctasque reſolvite veſtes:
Oſſaque poſt tergum magnæ jactate parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior; juſſisque Deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere jactatis maternas oſſibus umbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datae ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, Aut fallax, ait, eſt ſollertia nobis,
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt. Adeo cœleſtibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Deſcendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem;
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, ſic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis; ſed uti de marmore cœpta
Non exacta ſatis, rudibusque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidum eſt, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quod modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit:
Inque brevi ſpatio, Superorum munere, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum
Et de foemineo reparata eſt foemina jactu.

Inde

Inde genus durum sumus, experiensque laborum;
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus *animalia* formis
Sponte sua peperit; postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis; cœnumque, udæque paludes
Intumuere æstu. Fœcundaque semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarsit sidere limus;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modo cœpta sub ipsum
Nascendi spatium: quaedam inperfecta suisque
Trunca vident numeris: & eodem in corpore sæpe
Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque;
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque sit ignis aquae pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis altoque recanduit æstu;
Edidit innumeras species: partimque figuras
Rettulit antiquas; partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet. Sed te quoque, maxime *Python*,
Tum genuit: populisque novis, incognite serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
Mille gravem telis, exhausta pæne pharetra
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam possit delere vetustas;
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia de domitæ serpentis nomine dictos.
His juvenum quicunque manu, pedibusve, rotave
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Pri-

Primus amor Phœbi *Daphne* Peneia, quem non
Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper victa serpente superbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti,
Qui modo pestifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face (nescio quos) esto contentus amores
Irritare tua: nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostra.
Dixit: & eliso percussis aere pennis
Impiger umbrosa Parnasi constitit arce:
Eque sagittifera promsit duo tela pharetra
Diversorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illa aversata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia lustrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia, curat.
Saepe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Saepe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exosa jugales,
Pulcra verecundo suffunditur ora rubore;
Inque patris blandis haerens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat; votoque tuo tua forma repugnat.

Phœ-

Phœbus amat; visaeque cupit connubia Daphnes:
Quodque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
Utque leves stipulæ demtis adolentur aristis;
Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: sic pectore toto
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid si comantur? ait. Videt igne micantes
Sideribus similes oculos. Videt oscula, quæ non
Est vidisse satis. Laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
Illa levi, neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha precor, Penei, mane, non insequor hostis;
Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos. Amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura notent sentes; & sim tibi causa doloris!
Aspera, qua properas, loca sunt; moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor: non hic armenta gregesve
Horridus observo. Nescis, temeraria, nescis
Quem fugias ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareaque regia servit.
Jupiter est genitor. Per me, quod eritque, fuitque,
Estque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est; nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est; opiferque per orbem
Dicor; & herbarum subjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit; cumque ipso verba imperfecta reliquit:
Tum quoque visa decens. Nudabant corpora venti,

Obvia-

Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes;
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fuga eſt. Sed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem;
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat; & extento ſtringit veſtigia roſtro,
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo eſt. Hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat, tergoque fugacis
Imminet; & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumtis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneidas undas,
Fer, pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis
(Qua nimium placui, tellus, aut hiſce, vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.)
Vix prece finita, torpor gravis alligat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat: poſitaque in ſtipite dextra
Sentit adhuc, trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexuſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certe, dixit, mea: ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longæ viſent Capitolia pompæ.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.

Finierat Pæan. Factis modo laurea ramis
Annuit: utque caput, visa est agitasse cacumen

„*Juno in pellicem* Jo, *vaccae forma indutam & ab* Argi *custodia liberatam,*

Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ;
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicae, stimulosque in pectora cœcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positis in margine ripæ
Procubuit genibus; resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lacrimis, & luctisono mugitu
Cum Jove visa queri est, finemque orare malorum.
Conjugis ille suae complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi caussa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea est, vultus capit illa priores:
Fitque quod ante fuit. Fugiunt e corpore setæ:
Cornua decrescunt: fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus, redeunt humerique manusque:
Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.
De bove nil supererat, formæ nisi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui; ne more juvencæ
Mugiat: & timide verba intermissa retentat.
Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.

Huic *Epaphus* magni genitus de semine tandem
Creditur esse Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis
Sole satus Phaëthon: quem quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phœboque parente superbum,
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenem Epaphi convicia matrem.

Quo-

Quoque magis doleas, genitrix, ait, ille ego liber,
Ille ferox tacui. Pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modo tum cœlesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque assere cœlo.
Dixit; & implicuit materno brachia collo:
Perque suum, Meropisque caput, tædasque sororum,
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phäethontis, an ira
Mota magis dicti sibi criminis; utraque cœlo
Brachia porrexit: spectansque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque,
Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum. Si ficta loquor, neget ipse videndum
Se mihi; fitque oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates:
Unde oritur, terrae domus est contermina nostræ.
Si modo fert animus; gradere: & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta suæ Phäethon; & concipit æthera mente.
Æthiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
Sidereis, transit, patriosque adit impiger ortus.

2.

„*Ad Phoebi seu solis regiam pervenit Phaethon.*

Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi causa? quid hac, ait, arce petisti,
Progenies, Phäethon, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das hujus mihi nominis usum,
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat:
Pignora da, genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios; propiusque accedere jussit:
Amplexuque dato, nec tu meus esse negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.

Quoque minus dubites: quodvis pete munus: ut illud
Me tribuente feras. Promissis testis adesto
Dis juranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit jurasse patrem. Qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua est. Utinam promissa liceret
Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaethon: & quæ nec viribus istis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas sit,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque, licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
Me valet excepto. Vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. Et quid Jove majus habemus?
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflant,
In promtu regere est. Vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, functi ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave, dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet (ut nostro genitum te sanguine credas)
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora posses
Inferere, & patrias intus deprendere curas!
Denique, quidquid habet dives, circumspice, mundus,
Eque tot ac tantis cœli terræque marisque
Posce bonis aliquid, nullam patiere repulsam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine pœna,
Non honor est. Pœnam, Phaëthon, pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optaris, sed tu sapientius opta.

Fini-

Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat,
Propositumque tenet, flagratque cupidine currus.
Ergo qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem Vulcania munera currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per juga chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
Perspicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellæ: quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli statione novissimus exit.
At pater ut terras mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremæ velut evanescere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Jussa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt: adduntque sonantia fræna.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Imposuitque comæ radios: præsagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes his saltem monitis parere paternis;
Parce, puer, stimulis; & fortius utere loris,
Sponte sua properant; labor est inhibere volentes.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Statque super, manibusque datas contingere habenas,
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, & Æthon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit; & facta est immensi copia mundi;
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obstantes findunt nebulas, pennisque levati
Prætereunt ortos isdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoscere possent

Solis equi: solitaque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ justo sine pondere naves,
Perque mare instabiles nimia levitate feruntur;
Sic onere assueto vacuos dat in aëra saltus,
Succutiturque alte, similisque est currus inani.
Quod simulac sensere; ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi spacium: nec, quo prius, ordine currunt.
Ipse pavet: nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit qua sit iter: nec, si sciat, imperet illis.
Jam sine lege ruunt: altoque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per decliva, viasque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus;
Fissaque agit rimas, & succis aret ademtis;
Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parva queror. Magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque suis totas populis incendia terras
In cinerem vertunt. Silvæ cum montibus ardent.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.
Tum facta est Libye raptis humoribus æstu
Arida; tum Nymphæ passis fontesque lacusque
Delevere comis.
Dissilit omne solum; penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge Regem.
Et mare contrahitur; siccæque est campus arenæ,
Quo modo pontus erat; quosque altum texerat æquor,
Exsistunt montes, & sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces, nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata natant. Ipsum quoque Nerea fama est,
Doridaque, & natas, tepidis latuisse sub antris.

Ter

Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exferere ausus erat, ter non tulit æeris æstus.
At pater omnipotens Superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem;
Unde solet latis nubes inducere terris,
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
Tunc habuit, nec, quos cælo dimitteret, imbres.
Intonat! & dextra libratum fulmen ab aure.
Misit in aurigam, pariterque animaque rotisque
Expulit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi: & saltu in contraria facto
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulsus
Axis: in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
At Phäethon, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu
Fertur; ut interdum de cœlo stella sereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit; &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat, quæ postquam firma, suique
Roboris esse videt; terras, hominumque labores
Perspicit. Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ. Fontesque, & nondum audentia labi
Flumina restituit. Dat terræ gramina, frondes
Arboribus; læsasque jubet revirescere silvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrina
Hæsit: & accepti caluere sub ossibus ignes.

„Calisto *Nympha, Dianae comes, a Jove gravida,*
„*cum reliquis Nymphis, se lavandi causa, vestes*
„*deponere recusat.*

Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante solebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima,

Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.
Et (n si quod virgo est) poterat sentire Diana
Mille notis culpam. Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant Lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; summas pede contigit undas.
His quoque laudatis, procul est, ait, arbiter omnis,
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit. Cunctæ velamina ponunt;
Una moras quærit. Dubitanti vestis ademta est:
Qua posita nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ manibusque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deque suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis:
Distuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Caussa moræ nulla est: & jam puer Arcas (idipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo simul obvertit sævam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum restabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores: fieretque injuria partu
Nota: Jovisque mei testatum dedecus esset:
Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram,
Qua tibi, quaque places nostro, importuna, marito.
Dixit; &, adversa prensis a fronte capillis,
Stravit humi pronam. Tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvarique manus, & aduncos crescere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam
Ora Jovi lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba precantia flectant;
Posse loqui eripitur. Vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa.
Assiduoque suos gemitu testata dolores,
Qualescunque manus ad cælum & sidera tollit:

In-

Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, sentit.
Ah quoties, sola non ausa quiescere silva,
Ante domum, quondamque suis erravit in agris!
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit visis; oblita quid esset,
Ursaque conspectos in montibus horruit ursos,
Pertimuitque lupos; quamvis pater esset in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinque fere natalibus actis.
Dumque feras sequitur; dum saltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem. Quæ restitit Arcade viso;
Et cognoscenti similis fuit. Ille refugit:
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit, propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit omnipotens: pariterque ipsosque nefasque
Sustulit; & celeri raptos per inania vento
Imposuit cœlo, vicinaque sidera fecit.

„Mercurius in Herses *amorem exardet. De his* „*Poeta*:

Quanto splendidior, quam cætera sidera, fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat: eratque decus pompæ, comitumque suarum.
Obstupuit forma Jove natus: & æthere pendens
Non secus exarsit, quam cum balearica plumbum
Funda jacit. Volat illud, & incandescit eundo:
Et quos non habuit, sub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter: cœloque petit diversa relicto:
Nec se dissimulat: tanta est fiducia formæ.
Quae quamquam justa est; cura tamen adjuvat illam;
Permulcetque comas, chlamydemque ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum;
Ut teres in dextra, qua somnos ducit & arcet,
Virga sit: ut terris niteant talaria plantis.

Pars secreta domus ebore & testudine cultos
Tres habuit thalamos. Quorum tu, Pandrose, dextrum,
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est,
Et causam adventus. Cui sic respondit Atlantis
Pleionesque nepos: Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto. Pater est mihi Jupiter ipse.
Nec fingam causas. Tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
Herse causa viæ. Faveas oramus amanti.
Adspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat. Interea tectis excedere cogit.

„*In insanam vero* Invidiam *rapitur Aglauros, in-*
„*spirante eam detestanda Dea, quam pingit noster.*

... Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento;
Tristis, & ignavi plenissima frigoris; & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago;
Constitit ante domum, (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visaque oculos avertit. At illa
Surgit humo pigre: semesarumque relinquit
Corpora serpentum: passuque incedit inerti,
Utque Deam vidit formaque armisque decoram;
Ingemuit: vultumque ima ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet: macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno,
Risus abest; nisi quem visi movere dolores.
Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,

Suc-

Succeſſus hominum: carpitque & carpitur una:
Suppliciumque ſuum eſt.

„*Sequentia deſignavit Jupiter, ut* Europa, *Tyrii*
„*Agenoris filia, potiretur.*

Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur,
Majeſtas & amor. ſceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deum, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur tauri faciem, miſtusque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt; quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem, ſed quæ contendere poſſis
Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prælia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans, &, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus. Vix ah, vix cætera differt.
Et nunc alludit, viridique exſultat in herba:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paulatimque metu demto, modo pectora præbet
Virginea plaudenda manu; modo cornua ſertis
Impedienda novis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Cum Deus a terra, ſiccoque a litore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc; littusque ablata relictum
Reſpicit: & dextra cornum tenet, altera dorſo
Impoſita eſt: tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

3.

Liber adeſt! feſtisque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt, miſtæque viris matresque nurusque,

Vul-

Et Vulgus, proceresque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, (o cives) proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Ærane tantum
Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut, quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Vosne, ſenes, inrer? qui longa per æquora vecti,
Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates,
Nunc ſinitis ſine Marte capi? vosne, acrior ætas,
O juvenes, propiorque meæ, quos arma tenere,
Non thyrſos, galeaque tegi, non fronde decebat?
Eſte, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati:
Et patrium revocate decus. Si fata vetabunt
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Mœnia diruerent, ferrumque ignisque ſonarent?
Eſſemus miſeri ſine crimine, forſque querenda,
Non eclanda foret, lacrymæque pudore carerent.
At nunc a puero Thebæ capientur inermi;
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidi myrrha crines, mollesque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem, ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumtumque patrem commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum! Juſſis mora ſegnis abeſto!
Hunc avus Athamas, hunc cætera turba ſuorum
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt, irritaturque retenta
Et creſcit rabies, moderaminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius & modico ſtrepitu decurrere vidi.
At, quacunque trabes obſtructaque ſaxa tenebant,
Spumeus & fervens, & ab obice ſævior ibat.

Ecce

Ecce cruentati redeunt, &, Bacchus ubi esset,
Quærenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque sacrorum
Cepimus, & tradunt manibus post terga ligatis.
Aspicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat, &, quanquam pœnæ vix tempora differt,
O periture, tuaque aliis documenta datura
Morte, ait, ede tuum nomen nomenque parentum,
Et patriam, morisque novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes,
Patria Mæonia est, humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit, linoque solebat & hamis
Decipere, & calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. Cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, studii successor & hæres,
Dixit, opes, moriensque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. Unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis hærerem semper in isdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinæ
Flectere; & Oleniæ sidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adduco litora remis,
Doque leves saltus, udæque immittor arenæ.
Nox ubi consumta est; Aurora rubescere primum
Cœperat; ex surgo, laticesque inferre recentes
Admoneo; monstroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio, comitesque voco, repetoque carinam.
Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes,
Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille, mero somnoque gravis, titubare videtur;
Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumque.
Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.

Et

Et ſenſi, & dixi ſociis, quod numen in iſto
Corpore ſit, dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quisquis es; o faveas, noſtrisque laboribus adſis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari;
Dictys ait, quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemque modumq;
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus,
Hoc omnes alii. Prædæ tam cœca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari ponderc pinum
Perpetiar, dixi, pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obſiſto. Furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas, qui Thuſca pulſus ab urbe
Exſilium, dira pœnam pro cæde luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit, & excuſſum miſiſſet in æquora; ſi non
Hæſiſſem, quamvis amens, in func retentus.

Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, eque mero redeant in pectora ſenſus;
Quid facitis? quis clamor, ait? qua, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus,
Ede, velis, dixit. Terra ſiſtere petita.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros,
Illa mihi domus eſt, vobis erit hospita tellus,
Per mare fallaces perque omnia numina jurant
Sic fore, meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextra Naxos erat. Dextra mihi lintea danti,
Quid facis, o demens? quis te furor, inquit, Opheltes?
Pro ſe quisque timet; lævam pete, maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui, capiatque alius moderamina, dixi,
Meque miniſterio ſcelerisque artisque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, te ſcilicet omnis in uno

Noſtra

Noſtra ſalus poſita eſt, ait. Et ſubit ipſe meumque
Explet opus, Naxoque petit diverſa relicta.
Tum Deus illudens, tanquam modo deniq; fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat adunca,
Et flenti ſimilis, non hæc mihi litora, nautæ,
Promiſiſtis, ait, non hæc mihi terra rogata eſt.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt,
Si puerum juvenes, ſi multi fallitis unum?
Jam dudum flebam. Lacrymas manus impia noſtras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum (nec enim præſentior illo
Eſt Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant,
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis diſtringunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam,
Quem circa tygres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exſiluere viri; ſive hoc inſania fecit,
Sive timor: primusque Medon nigreſcere pinnis
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamine flecti
Incipit. Huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
Reſtabam ſolus. Pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam
Accenſis aris Baccheia ſacra frequento.
Præbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit, ut ira mora vires abſumere poſſet;
Præcipitem, famuli, rapite hunc, cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acætes
Clauditur in tectis: & dum crudelia juſſæ

In-

Instrumenta necis ferrumque ignesque parantur,
Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte sua, fama est, nullo solvente, catenas.

Perstat Echionides: nec jam jubet ire, sed ipse
Vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus & clara bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit: & audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita motu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater; Jo, geminæ, clamavit, adeste sorores;
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens. Cunctæ coeunt, cunctæque sequuntur
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoe: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa, quis Actæon, nescit; dextramque precanti
Abstulit: Inoæ lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat,
Trunca sed ostendens dissectis corpora membris,
Adspice, mater: ait. Visis ululavit Agave,
Collaque jactavit, movitque per aëra crinem:
Avulsumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites! Opus hoc victoria nostrum est.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus;
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Thuraque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

4. At

4.

At non *Alcithoe* Minyeias *orgia* censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Jovis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunesque operum dominas famulasque suorum
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta coma, manibus frondentes sumere thyrsos,
Jusserat: & sævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque;
Telas & calathos, infectaque pensa reponunt:
Thuraque dant: Bacchumque vocant; Bromiumque Lyæumque,
Ignigenamque, satumque iterum, solumque bimatrem.
Additur his Nyseus: indetonsusque Thyoneus,
Et, cum Lenæo, genialis consitor uvæ,
Nycteliusque, Eleleusque, parens & Jacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumta Juventa est,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cœlo: tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, adusque
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis insignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique sequuntur,
Quique senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.
Quacunque ingrederis; clamor juvenilis, & una
Fœmineæ voces, impulsaque tympana palmis,
Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus;
Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Jussaque sacra colunt. Solæ Minyeides, intus
Intempestiva turbantes festa Minerva,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,

Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus,
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant; primamque jubent narrare sorores.
Talibus orsa est modis, lana sua fila sequente:
Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas tenuere domos, ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor. Tædæ quoque jure coissent,
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest. Nutu signisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum:
(Quid non sentit amor?) Primi sensistis, amantes,
Et voci fecistis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe ut constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres nos toto corpore jungi,
Aut hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres!
Nec sumus ingrati. Tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversa nequicquam sede locuti;
Sub noctem dixere vale, partique dedere
Oscula quisque suæ, non pervenientia contra.
Postera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coiere locum. Tum murmure parvo
Multa prius questi, statuunt, ut nocte silenti
Fallere custodes, foribusque excedere tentent,
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:

Neve

Neve sit errandum lato spatiantibus arvo,
Conveniant ad busta Nini, lateantque sub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tarde discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis mox surgit ab isdem.
Callida per tenebras, versato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque suos: adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictaque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obscurum timido pede fugit in antrum.
Dumque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Ut lea sæva sitim multa compescuit unda,
Dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egressus vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus. Ut vero vestem quoque sanguine tinctam
Repperit; una duos nox, inquit, perdet amantes,
E quibus illa fuit longa dignissima vita.
Nostra nocens anima est. Ego te, miseranda, peremi,
In loca plena metus qui jussi nocte venires,
Nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunque sub hac habitatis rupe, leones!
Sed timidi est optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ secum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti,
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus,
Quoque erat accinctus, dimittit in ilia ferrum.
Nec mora ferventi moriens e vulnere traxit,
Ut jacuit resupinus humi. Cruor emicat alte,
Non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenui stridente foramine longe
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.

Arborei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque sanguine radix
Punicco tingit, pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum posito, ne fallat amantem,
Illa redit: juvenemque oculis animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula gestit.
Utque locum & versam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum; retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar,
Quod fremit, exigua cum summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera supplevit lacrymis; fletumque cruori
Miscuit; & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame, respondē! Tua te, carissime, Thisbe
Nominat. Exaudi! vultusque attolle jacentes!
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
Quæ postquam vestemque suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum; tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix! Est & mihi fortis in unum
Hoc manus: est & amor. Dabit hic in vulnera vires;
Persequar exstinctum, letique miserrima dicar
Caussa comesque tui; quique a me morte revelli
Heu sola poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
O multum miseri meique illiusque parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem!
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullosque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone sub imum

In-

Incubuit ferro; quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
Desierat: mediumque fuit breve tempus; & orsa est
Dicere Leucothoe. Vocem tenuere sorores.
Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium *Veneris cum Marte* putatur
Hic vidisse Deus. Videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monstravit. At illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva sequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat apte.
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclisque nova ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admisitque Deos. Illi jacuere ligati
Turpiter. Atque aliquis de Dis non tristibus optet
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.

5.

„*En tumultum contra Perseum, cui Andromedam,*
„*a se liberatam eripere tentant hostes. Heros multos*
„*sternit, reliquos Medusæi capitis adspectu saxeos facit.*

Dumque ea Cephenum medio Denaejus heros
Agmine commemorat; fremida regalia turba
Atria complentur, nec conjugialia festa
Qui canat, est clamor; sed qui fera nunciet arma.
Inque repentinos convivia versa tumultus
Assimilare freto possis, quod sæva quietum

Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam:
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
.... Conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat! quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatæ dote rependis?
Scilicet haud ſatis eſt, quod te ſpectante revincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſusve tulisti:
Inſuper, a quoquam quod ſit ſervata, dolebis;
Præmiaque eripies? quæ ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem non orba ſenectus,
Ferre, quod & meritis & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra: ſed & hunc & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Ut ſtetit illa toro, ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit, teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet, niſi poſt altaria Phineus
Iſſet, & (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
Palpitat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt: & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus jusque fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea ſe prohibente moveri.
Indus Athis jaculo, quamvis diſtantia, miſſo
Figere doctus erat, ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Aſſyrius Lycabas; quos ille tetenderat, arcus

Ari-

Arripit: &, mecum tibi sint certamina, dixit,
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quam laudis, habes. Hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatumque, tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen spectatam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Athin, seque acclinavit in illum;
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Exstantem signis, multæque in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe, Phineu,
Quem fecisti hostem; pensaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remissurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
Hic quoque Cephenum post regem primus Odites
Ense jacet Clymeni: Protenora perculit Hypseus,
Hypsea Lyncides. Fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timidusque Deorum,
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & incessit, sceleratæque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit ense caput; quod protinus incidit aræ;
Atque ibi semanimi verba exsecrantia lingua

Edidit, & medios animam exspiravit in ignes.
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in usus,
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres,
Jussus eras celebrare dapes, festumque canendo.
Cui procul astanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, irridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus; & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: casuque canit miserabile carmen.
Non sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
Raptaque de dextro robusta repagula posti
Ossibus illidit mediæ cervicis. At ille
Procubuit terræ mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora postis
Cinyphus Pelates. Tentanti dextera fixa est
Cuspide Marmaridæ Corythi, lignoque cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens e poste pependit.
Dorlæ obliquo missum stetit inguine ferrum;
Letifer ille locus. Quem postquam vulneris auctor
Singultantem animam, & versantem lumina vidit;
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades, media quæ nare recepta
Cervice exacta est, in partesque eminet ambas.
Plus tamen exhausto superest: namque omnibus unum
Opprimere est animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro caussa meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte socer frustra pius, & nova conjux,
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentum.
Pollutosque semel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renovataque prœlia miscet.
Circueunt unum Phineus, & mille secuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
Præter utrumque latus, præterque & lumen & aures.
Applicat hic humeros ad magnæ saxa columnæ,
Tutaque terga gerens, adversaque in agmina versus,
Sustinet instantes. Instabant parte sinistra

Chao-

Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diversa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Nescit utro potius ruat; & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perseus, dextra lævane feratur,
Molpea trajecti submovit vulnere cruris;
Contentusque fuga est. Neque enim dat tempus Ethemon:
Sed furit: & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit in extrema percussæ parte columnæ.
Lamina dissiluit; dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus, & inermia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest. Et Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit.
Thescelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota nec ultra.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro,
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis;
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro. Pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, vitioque animi non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
Incursurus erat; tenuit vestigia tellus:
Immotusque silex armataque mansit imago.

Hi tamen ex merito pœnas ſubiere. Sed unus
Ille erat Perſei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages; naturam traxit eandem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere. Bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet injuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris;
Agnoſcitque ſuos: & nomine quemque vocatos
Poſcit opem: credensque parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Avertitur, atque ita ſupplex,
Confeſſasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove fera monſtra; tuæque
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Meduſæ,
Tolle, precor! Non nos odium regnive cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma:
Cauſſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra:
Non ceſſiſſe piget: nihil, o fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod, ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti eſt,
(Pone metum) tribuam; nullo violabere ferro;
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum;
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore ſupplex,
Submiſſæque manus, faciesque obnoxia manſit.

6. La-

6.

„Latona, *quomodo sui contemtricem* Niobem *feli-*
„*cem, infelicissimam reddiderit, lege in sequentibus.*
„*Huic Niobæ*

Multa dabant animos. Sed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placerent,
Ut sua progenies: & felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam fata Tiresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides, ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus,
Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. Paretur, & omnes
Thebaides jussis sua tempora frondibus ornant:
Thuraque dant sanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa. movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumque capillos,
Constitit, utque oculos circumtulit alta superbos,
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras?
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina est: fidibusque mei commissa mariti
Mœnia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcumque domus adverto lumina partem,
Immensæ spectantur opes. Accedit eodem
Digna Dea facies. Huc natas adjice septem,
Et totidem juvenes; & mox generosque nurusque.
Quærite nunc, habeat quam nostra superbia causam:
Sum felix! Quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major sum, quam cui possit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat: multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum;

Non

Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum.
Latonæ turba quo quantum distat ab orba?
Ite sacris, (properate sacris) laurumque capillis
Ponite! Deponunt; infectaque sacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor: perque omnia sæcula cultis
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus. Diro convicia facto
Tantalis adjecit, vosque est postponere natis
Ausa suis, & me (quod in ipsam recidat) orbam
Dixit; & exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis.
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela est.
Dixit idem Phœbe. Celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant subjectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia succo
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis cursus, spumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat, medioque in pectore fixus
Tela gerit, frænisque manu moriente remissis
In latus a dextro paulatim defluit arino.
Proximus, audito sonitu per inane pharetræ,
Fræna dabat Sipylus, veluti cum præscius imbris
Nube fugit visa, pendentiaque undique rector
Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
Fræna dabat. Dantem non evitabile telum
Consequitur: summaque tremens cervice sagitta
Hæsit; & exstabat nudum de gutture ferrum.

Ille,

Ille, ut erat pronus, per colla admissa jubasque
Volvitur: & calido tellurem sanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres,
Tantalus, ut solito finem imposuere labori,
Transierant ad opus nitidæ juvenile palæstræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.
Ingemuere simul; simul incurvata dolore
Membra solo posuere; simul suprema jacentes
Lumina versarunt: animam simul exhalarunt.
Aspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus;
Inque pio cadit officio. Nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod simul eductum est, pars est pulmonis in hamis
Eruta: cumque anima cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Afficit. Ictus erat; qua crus esse incipit, & qua
Mollia nervosus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis: seque ejaculatus in altum
Emicat, & longe terebrata prosilit aura.
Ultimus Illioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dique o communiter omnes,
Dixerat (ignarus non omnes esse rogandos;)
Parcite! Motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non alte percusso corde sagitta.

Fama mali, populique dolor, lacrymæque suorum
Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ,
Mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
Hoc essent Superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.

Heu quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa,
Quæ modo Latois populum submoverat aris.

Et

Et mediam tulerat gressus resupina per urbem,
Invidiosa suis: at nunc miseranda vel hosti!
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tendens,
Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore;
Pascere, ait; satiaque meo tua pectora luctu:
(Corque ferum satia, dixit, per funera septem)
Efferor: exsulta; victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
Quam tibi felici, Post tot quoque funera vinco.
Dixerat: insonuit contento nervus ab arcu;
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes,
Illa, malo est audax. Stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores.
E quibus una; trahens hærentia viscera tela,
Impositо fratri moribunda relanguit ore.
Altera, solari miseram conata parentem,
Conticuit subito; duplicataque vulnere cæco est.
(Oraque non pressit, nisi postquam spiritus exit.)
Hæc frustra fugiens collabitur; illa sorori
Inmoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diversaque vulnera passis,
Ultima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, unam, minimamque relinque;
De multis minimam posco, clamavit, & unam.
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. Orba resedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque:
Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos.
In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivi.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest. Intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymas etiamnum marmora manant.

De

„De Latona *ruſticos ipſam potu prohibentes puni-*
„*ente*, *hæc velim legas.*

Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu,
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus, agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec æra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſataque membra parabam:
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixque eſt via vocis in illis;
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul. Vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant; qui brachia tendunt
Parva ſinu. Et caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minasque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc. Ipſos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movere maligno.
Diſtulit ira ſitim. Neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Dea: tollensque ad ſidera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.
Eveniunt optata Deæ. Juvat iſſe ſub undas;
Et modo tota cava ſummergere membra palude;
Nunc proferre caput; ſummo modo gurgite nare:
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſidere: ſæpe
In gelidos reſilire lacus, & nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulſoque pudore,

Quam-

Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca est, inflataque colla tumescunt:
Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limosoque novæ saliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit exitium: Satyri reminiscitur alter,
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit?
Ah piget! ah non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos direpta per artus:
Nec quicquam, nisi vulnus, erat. Cruor undique manat;
Detectique patent nervi: trepidæque sine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viscera possis
Et perlucentes numerare in pectore fibras.

„*Nupserat* Procne *Tereo. Quæ quoniam desiderio*
„*sororis* Philomelæ *tenetur, mandat marito, illam ut*
„*navi advehat. Sceleratus autem in Philomelam so-*
„*ceri in ædibus visam, incestos concipit amores. Ma-*
„*turat igitur, ea potiri. Jam illam in navi habet.*„

Vicimus, exclamat, mecum mea vota feruntur,
Exsultatque, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus, & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga est capto, spectat sua præmia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in sua littora fessis
Puppibus exierant, cum rex Pandione natam
In tabula alta trahit, silvis obscura vetustis,
Atque ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem,
Et jam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
Includit, fassusque nefas, & virginem, & unam
Vi superat: frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur;

Utque

Utque columba, suo madefactis sanguine plumis,
Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæserat, ungues.
Mox ubi mens rediit; passos laniata capillos,
(Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,)
Intendens palmas, o diris, Barbare, factis,
O crudelis! ait, nec te mandata parentis
Cum lacrymis movere piis, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbasti. Pellex ego facta sorori,
Tu geminis conjux. (Non hæc mihi debita pœna.)
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, restet)
Eripis? atque utinam feciisses ante nefandos
Concubitus! vacuas habuissem criminis umbras.
Si tamen hoc Superi cernunt; si numina Divum
Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum:
Quandocunque mihi pœnas dabis. Ipsa pudore
Projecto tua facta loquar. Si copia detur;
In populos veniam: si silvis clausa tenebor,
Implebo silvas, & consscia saxa movebo.
Audiat hæc æther, & si Deus ullus in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni,
Nec minor hac metus est, caussa stimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem,
Arreptamque coma, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat,
Spemque suæ mortis viso conceperat ense.
Ille indignanti & nomen patris usque vocanti,
Luctantique loqui comprensam forcipe linguam
Abstulit ense fero. Radix micat ultima linguæ.
Ipsa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque salire solet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat, & moriens dominæ vestigia quærit.
Hoc quoque post facinus (vix ausim credere) fertur
Sæpe sua lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet ad Procnen post talia facta reverti.
Conjuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat,
Et lacrymæ fecere fidem. Velamina Procne

Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque atras vestes: & inane sepulcrum
Constituit: falsisque piacula manibus infert:
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium est: miserisque venit solertia rebus.
Stamina barbarica suspendit callida tela:
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominæ, gestu rogat. Illa rogata
Pertulit ad Procnen: nec scit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni;
Germanæque suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum potuisse) silet, dolor ora repressit,
Verbaque quærenti satis indignantia linguæ
Defuerunt, nec flere vacat, sed fasque nefasque
Confusura ruit, pœneque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. Nox conscia sacris.
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti,
Nocte sua est egressa domo regina, Deique
Ritibus instruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur, lateri cervina siniſtro
Vellera dependent, humero levis incubat hasta.
Concita per silvas turba comitante suarum
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat, venit ad stabula avia tandem
Exululatque, Evoeque sonat, portasque refringit,
Germanamque rapit, raptæque insignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit,
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne; sacrorum pignora demit,
Oraque develat miseræ pudibunda sorori;

Am-

Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Sustinet hæc óculos; pellex sibi visa sororis,
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, & iram
Non capit ipsa suam Procne fletumque sororis
Corripiens, non est lacrimis hic, inquit, agendum,
Sed ferro! seu si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
Artificem mediis immittam Terea flammis,
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
Abstulerint, ferro rapiam, aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum quodcunque
paravi.
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
Admonita est, oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es similis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triste parat facinus; tacitaque exæstuat ira.
Ut tamen acceßit natus, matrique salutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mistaque blanditiis puerilibus oscula junxit;
Mota quidem est genitrix, infractaque constitit ira,
Invitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed simul ex nimia matrem pietate labare
Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis
Inque vicem spectans ambos, cur admovet, inquit,
Alter blanditias, rapta silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide. Pandione nata, marito
Degeneras. Scelus est pietas in conjuge Tereo.
Nec mora: traxit Ityn: velùti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per silvas tigris opacas.
Utque domus altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam sua fata videntem,
Eja, & jam, mater, clamantem, & colla petentem
Ense ferit Procne, lateri qua pectus adhæret.

Nec vultum avertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela resolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cavis exsultat aheneis:
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis:
Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito
Vescitur: inque suam sua viscera congerit alvum.
Tantaque nox animi est. Ityn huc arcessite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Procne;
Jamque suæ cupiens exsistere nuncia cladis:
Intus habes, quod poscis, ait. Circumspicit ille,
Atque ubi sit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Profiliit; Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui, & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
Et modo, si possit, reserato pectore diras
Egerere inde dapes, demersaque viscera gestit:
Flet modo, seque vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Ceeropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera silvas:
Altera tecta subit: neque adhuc de pectore cædis
Excessere notæ; signataque sanguine pluma est.
Ille dolore suo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæque extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.

7.

„*Petendi aurei velleris causa cum sociis* (*Græcus*,
„*Thessalus*) Jason, *Æsonis* (*cui frater Pelias erat*)
filius

„filius in Colchidem venit ad regem Æeten, Medeæ „patrem. Jasoni autem (hæc fata erant) summum „imminebat periculum a portentosis bubus, a dracone, „& a viris, qui ex dentibus, viperinis occisi ejusdem „per arva satis, statim orturi erant.

Illi adeunt regem, phryxeaque vellera poscunt,
Lexque datur Minyis magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Æetias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat; Frustra, Medea, repugnas;
Nescio quis Deus obstat, ait. Mirumque, nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur!
Nam cur jussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix! Si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud suadet. Video meliora, proboque:
Deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra potest, quod ames, dare. Vivat, an ille
Occidat, in Dis est. Vivat tamen! Idque precari
Vel sine amore licet. Quid enim commisit Jason?
Quam nisi crudelem, non tangat Jasonis ætas,
Et genus, & virtus? quam non, ut cætera desint,
Forma movere potest? certe mea pectora, movit!
At, nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore,
Concurretque suæ segeti tellure creatis
Hostibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non & specto pereuntem? oculosque videndo
Cooscelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, insopitumque draconem?
Di meliora velint! Quamquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,

Atque ope (nescio quis) servabitur advena nostra,
Ut per me sospes sine me det lintea ventis,
Virque sit alterius: pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve, potest præponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ,
Ut timeam fraudem, meritique oblivia nostri.
Et dabit ante fidem, cogamque in fœdera testes
Esse Deos. Quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram. Tibi se semper debebit Jason,
Te face solenni junget sibi: perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans, stant mecum vota fororis.
Maximus intra me Deus est. Non magna relinquam;
Magna sequar: titulum servatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque artesque virorum!
Quemque haud cum rebus, quas totus possidet orbis,
Æsoniden mutasse velim: quo conjuge felix
Et Dis cara ferar, & vertice sidera tangam!
Quid, quod nescio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cinctaque sævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Jasonis hærens,
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? quin aspice quantum
Aggrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen!
Dixit: & ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Constiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perscidos aras:
Quas nemus umbrosum, secretaque silva tegebant.
Et jam fortis erat, pulsusque resiederat ardor;

Cum

Cum videt Æsoniden; extinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ; totoque recanduit ore.
Ut solet a ventis alimenta assumere, quæque
Parva sub inducta latuit scintilla favilla,
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares
Ut vidit juvenem, specie præsentis inarsit.
Et casus solito formosior Æsone natus
Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat; & in vultu, veluti nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat; nec se declinat ab illo.
Ut vero cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hospes, & auxilium submissa voce rogavit;
Promisitque torum; lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. Servabere munere nostro;
Servatus promissa dato. per sacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque usum; lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum;
Consistuntque jugis. Medio Rex ipse resedit
Agmine, purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
Pectora sic intus clausas volventia flammas.
Gutturaque usta sonant. Tamen illis Æsone natus
Obvius it. Vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque solum pede pulsavere bisulco;
Fumificisque locum mugitibus implevere.

Diriguere metu Minyæ. Subit ille; nec ignes
Sentit anhelatos: tantum medicamina possunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppositosque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere & insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus implent
Adjiciuntque animos. Galea tum sumit ahena
Vipereos dentes; & arator spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et crescunt, fiuntque fati nova corpora dentes.
Utque hominis speciem materna sumit in alvo;
Perque suos intus numeros componitur infans;
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo:
Quodque magis mirum, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas
In caput Hæmonii juvenis torquere parantes;
Demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Utque peti vidit juvenem tot ab hostibus unum,
Palluit; & subito sine sanguine frigida sedit.
Neve parum valeant a se data gramina, carmen
Auxiliare canit; secretasque advocat artes.
Ille, gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres;
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi:
Victoremque tenent; avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
(Obstitit incepto pudor: at complexa fuisses;)
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agisque
Carminibus grates, & Dis auctoribus horum.
Pervigilem superest herbis sopire draconem:
Qui crista linguisque tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi,

Verba-

Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistant;
Somnus in ignotos oculos subrepit: & auro
Heros Æsonius potitur: spolioque superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

„*Medea Jasonis patrem extracto omni ipsius san-*
„*guine & novo infuso, viridi juventuti restituerat. Ita*

Spes est virginibus Pelia subjecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem.
Idque petunt: pretiumque jubent sine fine paciscî.
Illa brevi spatio silet; & dubitare videtur:
Suspenditque animos ficta gravitate rogantes.
Mox, ubi pollicita est, quo sit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui vestras maximus ævo est
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu,
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica succos
Mergit in ære cavo. Minuuntur corporis artus,
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos,
Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora; balatum mirantibus exsilit agnus,
Lascivitque fuga; lactantiaque ubera quærit.
Obstupuere satæ Peliæ: promissaque postquam
Exhibuere fidem; tum vero impensius instant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero gurgite mersis
Demserat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.
Jamque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant jussæ cum Colchide limina natæ,
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?

Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas.
(In manibus vestris vita est ætasque parentis,)
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes;
Officium præstate patri: telisque senectam
Exigite; & saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est,
Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest, oculosque reflectunt;
Cæcaque dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus,
Semilacerque toro tentat consurgere, & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatæ? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit ahenis.

„Aeacus *quidam hospiti Cephalo, auxilia petenti,*
„*narrat, quam pestem Junonis ira regno suo immi-*
„*serit; in mortuorum vero numerum successerint novi*
„*homines, facti e* formicis.

Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit; & ignavos inclusit nubibus æstus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
Constat, & in fontes vitium venisse lacusque,
Milliaque incultos serpentum multa per agros
Errasse; atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum prima, volucrumque, oviumque boumque,
Inque feris subiti deprensa potentia morbi est.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros
Sponte sua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmæ; veterumque oblitus honorum,

Ad

Ad præsepe gemit, morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva, nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet. Silvisque, agrisque, viisque
Corpora fœda jacent. Vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapſa liqueſcunt,
Afflatuque nocent; & agunt contagia late.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primo: flammæque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus ægre.
Aſpera lingua tumet; tepidiſque arentia ventis
Ora patent: auræque graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt:
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec ſit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt: inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades; obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque eſt, ſervitque fidelius ægro:
In partem leti citius venit. Utque ſalutis
Spes abiit; finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura eſt.
Utile enim nihil eſt. Paſſim, poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteisque capacibus hærent;
Nec prius eſt exſtincta ſitis, quam vita, bibendo.
(Inde graves multi nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas.)
Tantaque ſunt miſeris inviſi tædia lecti,
Proſiliunt, aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates
Quisque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
(Et quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.)
Semanimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres, flentes alios, terraque jacentes,
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.
(Membraque pendentis tendunt ad ſidera cœli,
Hic, illic ubi mors deprenderat, exhalantes.)

Quid

Quid mihi tunc animi fuit? aut, quid debuit esse?
Ut vitam odissem, & cuperem pars esse meorum!
Quo se cunque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat stratum. Veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus sublimia longis:
Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris:
Inque manu thuris pars inconsumta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud exspectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriaque, tribusque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & subito collapsa sine ictibus ullis
Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitusque Deorum
Perdiderat. Tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt; mortisque timorem
Morte fugant: utroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla est:
Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ardent.
Qui lacryment, desunt: indefletæque vagantur
Natorumq; virumque animæ, juvenumque senumque:
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.

Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Jupiter! o! dixi, si te non falsa loquuntur
Dicta sub amplexus Ægine Asopidos isse:
Nec te, magne pater, nostri pudet esse Parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepulcro:
Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo.

Accipio,

Accipio, sintque ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror omen.
Forte fuit juxta patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror; totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: & inania mœnia reple!
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus; Pavido mihi membra timore
Horruerant, stabantque comæ. Tamen oscula terræ
Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est: pariterque tremiscere motu:
Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis.
Crescere quod subito, & majus majusque videtur,
Ac se tollere humo: rectoque adsistere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea visa: querorque
In Superis opis esse nihil. At in ædibus ingens
Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni;
Ecce venit Telamon properus: foribusque reclusis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere! Egredior: qualesque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Aspicio, agnoscoque. Adeunt, regemque salutant.
Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti. Mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent: parcumque genus, patiensque laborum,

Quæ-

Quæsitique tenax, & qui quæsita reservent.
Hi te ad bella pares annis animisque sequentur.

„*Hic Cephalus Phoco commemorat tristia suspi-*
„*ciosæ* Zelotypiæ *effecta, suaque & conjugis* Procris
„*infortunia.*

Procris erat, si forte magis pervenit ad aures,
Orithyia tuas, raptæ soror Orithyiæ.
Si faciem moresque velis conferre duarum;
Dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus,
Hanc mihi junxit Amor. Felix dicebar eramque,
(Non ita Dis visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post pacta jugalia mensis
Cum me cornigeris, tendentem retia cervis,
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane vidit pulsis Aurora tenebris,
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deæ, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam,
Pectore Procris erat. Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est: & Siste tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. Quod si mea provida mens est;
Non habuisse voles. Meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto;
Esse metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene servasset, Faciesque ætasque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere quo doleam, studeo; donisque pudicam
Solicitare fidem. Favet huic Aurora timori,
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo non cognoscendus Athenas,
Ingrediorque domum. Culpa domus ipsa carebat;
Castaque signa dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto,

Ut

Ut vidi, obſtupui: meditataque pœne reliqui
Tentamenta fide. Male me, quin vera faterer,
Continui; male quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illa
Eſſe poteſt triſti; deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit; quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? quoties, ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque eſt: uni mea gaudia ſervo!
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus; & in mea pugno
Vulnera; dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo tandem dubitare coegi.
Exclamo: Male tectus ego en; male pactus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris!
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Infidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offenſaque mei genus omne peroſa virorum
Montibus errabat ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam; & peccaſſe fatebar.
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoque muneribus; ſi munera tanta darentur.
Hoc mihi confeſſo, læſum prius ulta pudorem,
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cum ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum; manibus quod (cernis) habemus.
Muneris alterius quæ ſit fortuna, requiris?
Accipe. Mirandi novitate movebere facti.
Carmina Lajades non intellecta priorum
Solvunt ingeniis, & præcipitata jacebat
Immemor ambagum vates obſcura ſuarum,
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Peſtis, & exitio multis: pecorique ſibique

Ruri-

Ruricolæ pavere feram. Vicina juventus
Venimus; & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa sequentes
Effugit, & volucri non secius alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno.
(Muneris hoc nomen). Jamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, collóque morantia tendit.
Vix bene missus erat; nec jam poteramus, ubi esset,
Scire. Pedum calidus vestigia pulvis habebat.
Ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
Hasta, nec excussæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subjectis imminet arvis:
Tollor eo, capioque novi spectacula cursus:
Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est. Nec limite callida recto,
In spatiumque fugit; sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aëra morsus.
Ad jaculi vertebar opem; quod dextra librat
Dum mea: dum digitos amentis inderé tento;
Lumina deflexi: revocataque rursus eodem
Rettuleram, medio (mirum!) duo marmora campo
Aspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine cursus
Esse Deus voluit; si quis Deus adfuit illis.
Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipso est?
Phocus ait. Jaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Juvat o meminisse beati
Temporis, Æacide, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix, felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor socialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,

Ulla

Ulla erat. Æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvas juveniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram jaculo. Sed cum satiata ferinæ
Dextera cædis erat: repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram exspectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam,
Meque juves, intresque sinus, gratissima, nostros,
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æstus.
Forsitan addideram (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sum solitus: tu me reficisque fovesque,
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola: meoque
Spiritus iste tuus semper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem,
Nescio quis: nomenque auræ tam sæpe vocatum
Esse putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extempto ficti temerarius index
Procrin adit: linguaque refert audita susurra.
Credula res amor est. Subito collapsa dolore,
Ut sibi narratur, cecidit, longoque refecta
Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui,
Deque fide questa est: & crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit, metuit sine corpore nomen,
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat; speratque miserrima falli,
Indicioque fidem negat, &, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, silvasque peto, victorque per herbas,
Aura, veni, dixi, nostroque medere labori.
Et subito gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Veni tamen, optima, dixi.
Fronde levem rursus strepitum faciente caduca,

Sum ratus esse feram, telumque volatile misi.
Procris erat, medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Conjugis; ad vocem præceps amensque cucurri.
Semanimem, & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
Invenio, corpusque meo mihi carius ulnis
Sontibus attolio, scissaque a pectore veste
Vulnera sæva ligo, conorque inhibere cruorem,
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc se pauca loqui: per nostri fœdera lecti,
Perque Deos supplex oro, superosque, meosque;
Per si quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, causam mihi mortis, amorem,
Ne thalamis auram patiare incumbere nostris.
Dixit, & errorem tum denique nominis esse
Et sensi, & docui. Sed quid docuisse juvabat?
Labitur, & parvæ fugiunt cum sanguine vires.
Dumque aliquid spectare potest; me spectat, & in me
Infelicem animam nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

8.

„Nisus (*cujus salutem in crinibus fata collocaverant*) *in regia sua oppugnatur a* Minoë. Scylla „*Nisi filia, frequenter speculando plerosque nobilium* „*ex hostibus juvenum de facie noverat*

Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam, quam nosse sat est. Hac judice Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumserat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.

Impo-

Impoſito patulos calamo ſinuaverat arcus;
Sic Phœbum ſumtis jurabat ſtare ſagittis.
Cum vero faciem demto nudaverat ære,
Purpureusque albi ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat;
Vix ſua, vix ſanæ virgo Niſeia compos
Mentis erat. Felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia fræna vocabat.
Impetus eſt illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi,
Turribus e ſummis in Gnoſſia mittere corpus
Caſtra; vel æratas hoſti recludere portas:
Vel ſi quid Minoš aliud velit. Utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis,
Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio eſt. Doleo quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed niſi bella forent, nunquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit: merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras
Gnoſſiaci poſſem caſtris inſiſtere regis:
Faſſaque me, flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia: quam ſim
Proditione potens. Quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certe pro nato bella peremto:
In cauſſaque valet, cauſſamque tuentibus armis,
Ut puto, vincemur. Qui ſi manet exitus urbem;
Cur ſuus hæc illi referabit mœnia Mavors,
Et non noſter amor? melius ſine cæde moraque,
Impenſaque ſui poterit ſuperare cruoris.
Quam metuo certe, nequis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, niſi neſcius, audeat haſtam?
Cœpta placent, & ſtat ſententia tradere mecum

Dotalem patriam: finemque imponere bello.
Verum velle parum eſt. Aditus cuſtodia ſervat:
Clauſtraque portarum genitor tenet. Hunc ego ſolum
Infelix timeo: ſolus mea vota moratur.
Di facerent, ſine patre forem! ſibi quisque profecto
Fit Deus. Ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcunque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios auſim. Neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior; illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti curarum maxima nutrix,
Nox intervenit, tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat & (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: prædaque potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris; progreſſaque porta
Per medios hoſtes (meritis fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem: quem ſic affata paventem:
Suaſit amor facinus. Proles ego regia Niſi
Scylla tibi trado patriosque meosque Penates.
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem. Nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Sceleratæque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit.
Turbatusque novi reſpondit imagine facti:
Di te ſubmoveant, o noſtri infamia ſæcli,
Orbe ſuo, telluſque tibi pontusque negentur.
Certe ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quæ meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit, &, ut leges captis juſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit: claſſis retinacula ſolvi
Juſſit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec præſtare ducem ſceleris ſibi præmia videt;

Con-

Consumtis precibus violentam transit in iram,
Intendensque manus, passis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quos fugis, immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus & meritum est. Nec te data munera, nec te
Noiter movit amor, nec quod spes omnis in unum
Te mea congesta est: nam quo deserta revertar?
In patriam? superata jacet. Sed finge manere,
Proditione mea clausa est mihi. Patris ad ora?
Quæ tibi donavi? Cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Exponimur orbæ:
Terrarum nobis ut Crete sola pateret.
Hac quoque sic prohibes, sic nos, ingrate, relinquis?
Me miseram! properare juvat: divulsaque remis
Unda sonat. Mecum simul ah mea terra recedit.
Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum!
Insequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. Vix dixerat; insilit undas:
(Consequiturque rates faciente Cupidine vires.)
Gnossiacæque hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Haliætos alis)
Ibat; ut hærentem rostro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit. Plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & a tonso est hoc nomen adepta capillo.
Dædalus interea Creten longumque perosus
Exilium, tactusque soli natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obstruat: at cælum certe patet. Ibimus illac.
Omnia possideat; non possidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas, longam breviore sequenti:
Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.

Tum limo medias, & ceris alligat imas,
Atque ita compositas parvo curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves. Puer *Icarus* una
Stabat: &, ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœptis
Imposita est; geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus: motaque pependit in aura.
Instruit & natum medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. Ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Me duce carpe viam! Pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genæ maduere seniles:
Et patriæ tremuere manus: dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisque levatus
Ante volat; comitique timet, velut ales, ab alte
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido.
Hortaturque sequi; damnosasque erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivæve innixus arator,
Vidit; & obstupuit, quique æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et jam Junonia læva
Parte Samos fuerat, Delosque, Parosque relictæ,
Dextra Lebynthos erat, fœcundaque melle Calydne,
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deseruitque ducem, cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos,
Remigioque carens non ullas concipit auras.
Oraque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?

Icar

Icare, dicebat, pennas aſpexit in undis.
Devovitque ſuas artes: corpusque ſepulcro
Condidit; & tellus a nomine dicta ſepulti.

„Calydonii *cum rege* Oeneo *ob neglectum* Dianæ
„*cultum a portentoſo apro vexantur.* Loquitur Dea.

Tangit & ira Deos. At non impune feremus;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit; & Oencos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros, ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix;
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni;
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes. Non has paſtorve canesve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſe, niſi mœnibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleager, & una
Lecta manus juvenum caluere cupidine laudis;
Tyndaridæ gemini, ſpectatus cæſtibus alter,
Alter equo; primæque ratis molitor Jaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, proleſque Aphareia Lynceus,
Et velox Idas; & jam non fœmina Cæneus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothoosque Dryaſque & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Eſhion,

Maryciusque Lelex. Panopeusque, Hyleusque, feroxque
Hippasus, & primis etiamnum Nestor in armis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis;
Penelopesque socer, cum Parthasio Ancæo,
Ampycidesque sagax, & adhuc a conjuge tutus
Oeclides. Nemorisque decus Tegeæa Lycæi
Venit Atalanta Schoenei pulcherrima Virgo.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens resonabat eburnea lævo
Telorum custos: arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente Deo: flammasque latentes
Hausit, & O felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum! nec plura sinunt tempusque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit a plano: devexaque prospicit arva.
Quo postquam venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiuntque suum reperire periclum.
Concava vallis erat: qua se demittere rivi
Assuerant pluvialis aquæ. Tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæque leves, juncique palustres,
Viminaque, & longa parvæ sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.
Sternitur incursu nemus: & propulsa fragorem
Silva dat. Exclamant juvenes: prætentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit; spargitque canes, ut quisque ruenti
Obstat; & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit: truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito:

Lor-

Longius it: auctor teli Pagasæus Iason,
Phœbe, ait Ampycides, si te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo:
Qua potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo,
Sed sine vulnere aper; ferrum Diana volanti
Abstulerat jaculo: lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est: nec fulmine lenius arsit:
Lux micat ex oculis, spiratque e pectore flammæ.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plena milite turres;
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon *Pe*lagonaque dextra tuentes
Cornua prosternit. Socii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus. Trepidantem, & terga parantem
Vertere succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Trojana perisset
Tempora: sed sumto posita conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis,
Despexitque loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio, fidensque recentibus armis
Orithyæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sidera fratres,
Ambo conspicui nive candidioribus alba
Vectabantur equis: ambó vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas
Nec jaculis isset nec equo loca pervia silvas.
Persequitur Telamon: studioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum destrinxit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quam Meleager erat. Primus vidisse putatur;
Et primus sociis visum ostendisse cruorem:

Et, Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuere viri: seque exhortantur; & addunt
Cum clamore animos; jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas;
Discite fœmineis quam tela virilia præstent,
O juvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tam invita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore,
Ancipitemque manu tollens utraque securim,
Institerat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audacem, quaque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus, glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ consiste meæ, licet eminus esse
Fortibus, Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit, & ærata torsit grave cuspide cornum,
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit & Æsonides jaculum, quod casus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, &, inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidæ variat, missisque duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum sævit, dum corpora versat in orbem;
Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit;
Vulneris auctor adest: hostemque irritat ad iram:
Splendidaque adversos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo;
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram:
Immanemque ferum multa tellure jacentem
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentant.

Ipse

Ipse pede impositio caput exitiabile pressit,
Atque ita, Sume mei spolium, Nonaeria, juris,
Dixit: & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias, rigidis horrentia setis
Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor.
Invidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, fœmina, nostros,
Thestiadæ clamant; neu te fiducia formæ
Decipiat; ne sit longe tibi captus amore
Auctor: & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit; & tumida frendens Mavortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent. Haustque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Cæde recalfecit, consorti sanguine telum.
Dona Deum templis nato victore ferebat,
Cum videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœstis ululatibus urbem
Implet: & auratas mutavit vestibus atris.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & a lacrymis in pœnæ versus amorem est.

„*Phrygiam*, Philemonis & *Baucidos patriam*
„*explorant Jupiter & Mercurius.*

Jupiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausere feri. Tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis & canna tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa sunt annis juncti juvenilibus; illa
Consenuere casa: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.

Nec

Nec refert, dominos illic, famulosve requiras;
Tota domus duo sunt: idem parentque jubentque.
Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigere penates;
Submissoque humiles intrarunt vertice postes;
Membra senex posito jussit relevare sedili:
Quo superinjecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suscitat hesternos; foliisque & cortice sicco
Nutrit; & ad flammas anima perducit anili:
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit & minuit, parvoque admovit aheno.
Quodque suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis; furca levat ille bicorni
Sordida terga suis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt sermonibus horas
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, curva clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. In medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda pedibusque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilisque vetusque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuere Dei. Mensam succincta tremensque
Ponit anus. Mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. Quæ postquam subdita clivum
Sustulit; æquatam mentæ terfere virentes.
Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis massa coacti;
Ovaque, non acri leviter versata favilla;
Omnia fictilibus. Post hæc cælatus eadem
Sistitur argilla crater; fabricataque fago
Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora est; epulasque foci miscre calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ;

Dant-

Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
Hic nux, hic mista est rugosis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. Super omnia vultus
Accessere boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon:
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anser erat, minimæ custodia villæ:
Quem Dis hospitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat;
Eluditque diu, tandemque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. Superi vetuere necari;
Dique sumus; meritasque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. Vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modo vestra relinquite tecta;
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis
Ite simul. Parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos, & mersa palude
Cætera prospiciunt: tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur; dum deflent fata suorum:
Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiere columnæ:
Stramina flavescunt; adopertaque marmore tellus,
Cælataque fores, auratique tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Consilium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus, & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem, nec conjugis unquam
Busta meæ videam; neu sim tumulandus ab illa.

Voa

Vota fides sequitur. Templi tutela fuere;
Donec vita data est, Annis ævoque soluti
Ante gradus sacros cum starent forte, locique
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamque super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta, Valeque,
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneius illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravere senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos, ponensque recentia, dixi,
Cura pii Dis sunt, &, qui coluere, coluntur.

„Erisichthon *robur Cereri sacrum succiderat.*
„*Hic monstrosa fame ut cruciaretur, mittitur Oreas*
„*ad* Famem Deam,

Unguibus & raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis; cava lumina: pallor in ore:
Labra incana situ: scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent;
Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus. Pendere putares
Pectus, & a spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies; genuumque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, (neque enim est accedere juxta
Ausa) refert mandata Deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
Visa tamen sensisse Famem; retroque dracones
Egit in Hæmoniam versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit, perque aëra vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque sopore solutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur ulnis:

Seque

Seque viro inspirat, faucesque, & pectus & ora
Afflat; & in vacuis spargit jejunia venis.
Functaque mandato fœcundum deserit orbem,
Inque domos inopes assueta revertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine somni:
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat,
Exercetque cibo delusum guttur inani,
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut vero est expulsa quies, furit ardor edendi,
Perque avidas fauces, immensaque viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit; & appositis queritur jejunia mensis,
Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus esse,
Quodque satis populo poterat; non sufficit uni.
Plusque cupit, quo plura suam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra;
Nec satiatur aquis; peregrinosque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat;
Innumerasque trabes cremat; &, quo copia major
Est data, plura petit; turbaque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo
Causa cibi est: semperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes. Sed inattenuata manebas
Tum quoque, dira fames; implacatæque vigebat
Flamma gulæ. Tandem, demisso in viscera censu,
Filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. (Hæc Neptunus habebat.)
Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
Esset hero, formamque novat, vultumque virilem
Induit, & cultus piscem capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, o qui pendentia parvo
Terra cibo celas, moderator arundinis, inquit,

Sic,

Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
Quæ modo cum vili turbatis veste capillis
Litore in hoc steterat, (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit: neque enim vestigia longius exstant.
Illa Dei munus bene cedere sensit: & a se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; studioque operatus inhæsi.
Quoque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum litore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla.
Credidit; & verso dominus pede pressit arenam;
Elususque abiit. Illi sua reddita forma est.
Ast ubi habere suam transformia corpora sentit;
Sæpe pater dominis Triopeida vendit. At illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Præbebatque avido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumserat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.

9.

„Achelochus roganti hospiti, quot modis ab Her„cule victus sit, commemorat.

Triste petis munus. Quis enim sua prœlia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. Nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures
Deianira tuas, quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides. Alii cessere duobus.
Ille Jovem socerum dare se, famamque laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ.

Con-

Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi,
Nondum erat ille Deus). Regem me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat; & accenſæ non fortiter imperat iræ,
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua;
Dummodo pugnando ſuperem: tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. Puduit modo magna locutum
Cedere. Rejeci viridem de corpore veſtem;
Brachiaque oppoſui: tenuique a pectore varas
In ſtatione manus; & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis;
Inque vicem fulvæ jactu flaveſcit arenæ,
Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique a parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas, fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa; ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum: rurſumque ad bella coimus;
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux. Spectant armenta, paventque
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a ſe mea pectora; quarto
Excutit amplexu, adductaque brachia ſolvit,
Impulſumque manu (certum mihi vera fateri)

Protinus avertit: tergoque oneroſus inhæſit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros a corpore nexus:
Inſtat anhelanti; prohibetque reſumere vires:
Et cervice mea potitur. Tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt; & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes;
Elaborque viro longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes;
Cumque fero movi linguam ſtridore biſulcam;
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit, &, ut vincas alios, Acheloe, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fæcunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum;
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis e cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui; domitamque peremi.
Quid fore te credas, falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat, & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ſeu guttura forcipe preſſus,
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis, tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a læva parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur, deprenſaque dura
Cornua figit humo; meque alta ſternit arena.
Nec ſatis id fuerat, rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncaque a fronte revellit.

„Hercules, *indutus veſte veneno imbuta, quam*
„*miſerat* Dejanira *conjux, rata, vim fidelioris amoris*
„*veſti ineſſe, Hercules, inquam,*

Thura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras.

Inca-

Incaluit vis illa mali; resolutaque flammis
Herculeos abiit late diffusa per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam patientia, reppulit aras;
Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
Nec mora: letiferam conatur scindere vestem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; fædumque relatu,
Aut hæret membris, frustra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridit, coquiturque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent avidæ præcordia flammæ:
Cæruleusque fluit toto de corpore sudor:
Ambustique sonant nervi: cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad sidera palmas,
Cladibus, (exclamat) Saturnia, pascere nostris,
Pascere: & hanc pestem specta crudelis ab alto;
Corque ferum satia. Vel si miserandus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram
Invisamque animam, natamque laboribus; aufer!
Mors mihi munus erit. Decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirin domui? sævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me pastoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
Partheniumque nemus? vestra virtute relatus
Thermodontiaco cælatus baltheus auro,
Pomaque ab insomni male custodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
Arcadiæ vastator aper? nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminasque resumere vires?
Quid cum Thracas equos humano sanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præsepia vidi,
Visaque dejeci, dominumque ipsosque peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis?
Hac cœlum cervice tuli? defessa jubendo est

Sæva Jovis conjux; ego ſum indefeſſus agendo?
Sed nova peſtis adeſt. Cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armisve poteſt. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus. Et ſunt, qui credere poſſint
Eſſe Deos? dixit. Perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, ſæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lichan trepidum & latitantem rupe cavata
Adſpicit, utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Pallidus; & timide verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Adſtringi & ſpiſſa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quicquam humoris habentem
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico ſcopulus brevis emicat alte
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quem quaſi ſenſurum, nautæ calcare verentur;
Appellantque Lichan. At tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque pyram ſtructis, arcum, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Pœante fatum, quo flamma miniſtro eſt
Subdita. Dumque avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſilvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis, & impoſita clavæ cervice recumbis,

Haud

Haud alio vultu, quam si conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula sertis.

Jamque valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma suum. Timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Nostra est timor iste voluptas,
O Superi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque,
Et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
Nam quanquam ipsius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant; Oetæas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. Æternum est, a me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra cœlestibus oris
Accipiam, cunctisque meum lætabile factum
Dis fore confido. Si quis tamen Hercule, si quis
Forte Deo dolituras erit; data præmia nolet,
Sed meruisse dari sciet; invitusque probabit.
Assensere Dei. conjux quoque regia visa est
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tulisse Jovis; seque indoluisse notatam.
Interea, quodcunque fuit populabile flamma,
Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
Herculis effigies; nec quidquam ab immagine ductum
Matris habet: tantumque Jovis vestigia servat.
Utque novus serpens, posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet; squamaque nitere recenti:
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte sui meliore viget; majorque videri
Cœpit; & augusta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.

„Ecce tristes incestuosi sororis in fratrem amoris „exitus.

Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ,
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes,
Nec peccare putat, quod sæpius oscula jungat,
Quod sua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; visuraque fratrem
Culta venit, nimiumque cupit formosa videri,
Et, si qua est illic formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est, nullumque sub illo
Igne facit votum: veruntamen æstuat intus.
Jam dominum appellat: jam nomina sanguinis odit,
Byblida jam mavult, quam se vocet ille sororem.
Spes tamen obscœnas animo demittere non est
Ausa suo vigilans. Placida resoluta quiete
Sæpe videt, quod amat. Visa est quoque jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis sopita jacebat.
Somnus abit: silet illa diu, repetitque quietis
Ipsa suæ speciem, dubiaque ita mente profatur,
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quam nolim rata sit. Cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis,
Et placet, & possim si non sit frater, amare,
Et me dignus erat. Verum nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus.
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
Proh Venus, & tenera volucer cum matre Cupido!
Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
Contigit! ut jacui totis resoluta medullis!
Ut meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida nostris.
O ego, si licet mutato nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!

Omnia

Omnia, Di facerent, essent communia nobis,
Præter avos. Tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem,
At mihi, quæ male sum, quos tu, fortita parentes,
Nil nisi frater eris. Quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Di melius! Di nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis sua jura. Quid ad cælestia ritus
Exigere humanos, diversaque fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor,
Aut hoc si nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar; positæque det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere sororum.
Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quo feror? obscœnæ procul hinc discedite flammæ:
Nec, nisi qua fas est germanæ, frater amctur!
Sit tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori?
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor; potero. Vel, si pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit sententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa sinistro,
Viderit, insanos, inquit, fateamur amores?
Hei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram.
Incipit & dubitat; scribit; damnatque tabellas,
Et notat; & delet, mutat; culpatque, probatque,
Inque vicem sumtas ponit, positasque resumit.
Quid velit, ignorat, quicquid factura videtur,
Displicet. In vultu est audacia mista pudori.

Scripta soror fuerat visum est delere sororem,
Verbaque correptis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans, pudet ah, pudet edere nomen!
Et, si quid cupiam, quæris; sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterant tibi pectoris index
Et color & macies, & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæ, si forte notasti,
Oscula sentiri non esse soror a possent.
Ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Di testes) ut tandem sanior essem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli, Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur,
Sed quæ, cum tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit, & vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes norint, & quid liceatque, nefasque
Fasque sit, inquirant; legumque examina servent,
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat, nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient; tantum absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi.
Et damus amplexus; & jungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit! miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor.
(Neve merere, meo subscribi causa sepulcro.)
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: summoque in margine versus adhæsit.

Pru-

Protinus impressa signat sua crimina gemma,
Quam tinxit lacrymis: linguam defecerat humor.
Deque suis unum famulis pudibunda vocavit:
Et paulum blandita, fer has, fidissime, nostro,
Dixit, & adjecit post longo tempore, fratri.
Cum daret; elapsæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata est: misit tamen. Apta minister
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus subita juvenis Mæandrius ira
Projicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas,
Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet, o vetitæ scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua fata pudorem
Non traherent secum, pœnas mihi morte dedisses!
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles audita, Bybli, repulsa,
Et pavet obsessum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit; pariter rediere furores,
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam cito commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi sententia dictis
Prætentanda mihi, ne non sequeretur euntem;
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recursus.
Quid quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat;
Signaque certa dabat: si non male sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præsensque meos aperire furores.
Vidisset lacrymas: vultus vidisset amantis.

Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo,
Amplectique pedes: affusaque poscere vitam;
Et, si rejicerer, potui mori ura videri.
Omnia feciſſem, quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri.
Non adiit apte: non legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem.

Hæc nocuere mihi, neque enim de tigride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cœpti
Ulla mei capiam; dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum (ſi facta mihi revocare liceret)
Non cœpiſſe fuit: cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.
Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor,
Aut etiam tentaſſe illum inſidiisque petiſſe.
Vel certe non hoc, qui plurimus urit & uſſit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii: temerata eſt noſtra voluntas.
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit: & (incertæ tanta eſt diſcordia mentis)
Dum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit; & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt; patriam fugit ille, nefasque,
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum vero mœſtam tota Miletida mente
Deſeciſſe ferunt. Tum vero a pectore veſtem
Deripuit; planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamque palam eſt demens; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris, fine qua patriam, inviſosque penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.

10. *Vi-*

10.

„*Viderat* Pygmalion *artifex profligatissimos mulie-*
„*rum ævi sui mores.*

Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cælebs
Vivebat: thalamique diu consorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpit ebur; formamque dedit, qua fœmina nasci
Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies, quam vivere credas:
Et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte sua: miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet; an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet, modo grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, & ab arbore lapsas
Heliadum lacrymas, ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo;
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
Appellatque tori sociam, acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneri; tota celeberrima Cypro,
Venerat: & pandis indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ:
Thuraque fumabant: cum munere functus ad aras
Constitit; & timide, Si Di dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburneæ!
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,

Vota

Vota quid illa velint: & amici numinis omen
Flamma ter accensa est; apicemque per aëra duxit.
Ut rediit; simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensque toro dedit oscula; visa tepere est.
Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur: positoque rigore
Subsidit digitis, ceditque: ut Hymettia sole
Cera remolliscit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipsoque fit utilis usu.
Dum stupet; & timide gaudet; fallique veretur;
Rursus amans, rursusque manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum vero Paphius plenissima concipit heros
Verba; quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore suo non falsa premit: dataque oscula virgo
Sensit, & erubuit: timidumque ad limina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest Dea. Jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit: de quo tenet insula nomen,

„Accipe Veneris in Adonidem amores. *Adonidis pueruli.*

Laudaret faciem Livor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat. Sed, ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetas.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas,
Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est,
Jam placet & Veneri, matrisque ulciscitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius exstanti destrinxit arundine pectus.
Læsa manu natum Dea reppulit, altius actum
Vulnus erat specie, primoque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non jam Cythereia curat
Littora, non alto repetit Paphon, æquore cinctam,
Piscosamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli,
Abstinet & cœlo, cœlo præfertur Adonis.

Hunc

Hunc tenet, huic comes est, assuetaque semper in umbra
Indulgere sibi, formamque augere colendo,
Per juga, per silvas, dumosaque saxa vagatur
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ;
Hortaturque canes; tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas: a fortibus abstinet apris.
Raptoresque lupos, armatosque unguibus ursos
Vitat, & armentis saturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas (si quid prodesse monendo
Possit), Adoni, monet. Fortisque fugacibus esto,
Inquit: in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo,
Neve feras, quibus arma dedit Natura, lacessere:
Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
Setigerosque sues, oculosque, animosque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri;
Impetus est fulvis & vasta leonibus ira:
Invisumque mihi genus est. Quæ causa, roganti;
Dicam, ait; & veteris monstrum mirabere culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus umbra:
Datque torum cespes. Libet hac requiescere tecum,
Et requievit, humo: pressitque & gramen, & ipsum.
Inque sinu juvenis posita cervice reclivis
Sic ait, ac mediis interserit oscula verbis:
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbent,
Effuge: ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit; junctisque per aëra cygnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris vestigia certa secuti
Excivere canes; silvisque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper insequitur: totosque sub inguine dentes

Abdi-

Abdidit; & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitu morientis: & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus,
Desiluit; pariterque sinus, pariterque capillos
Rupit, & indignis percussit pectora palmis.
Questaque cum fatis, at non tamen omnia vestri
Juris erunt, inquit. Luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua planguris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. . . .

„Atalantæ & Hippomenes *se invicem amantium*
„*cursum Adonidi suo Venus memoraverat his verbis:*

Forsitan audieris aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros. Non fabula rumor
Ille fuit, superabat enim. Nec dicere posses,
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti Deus huic de conjuge, conjuge, dixit,
Nil opus est, Atalanta, tibi. Fuge conjugis usum.
Nec tamen effugies: teque ipsa viva carebis.
Territa sorte Dei per opacas innuba silvas
Vivit: & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat, nec sum potiunda, nisi, inquit,
Victa prius cursu. Pedibus contendite mecum,
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis: ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis, sed tanta potentia formæ est.
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
Et, petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si fœmina fias;
Obstupuit: tollensque manus, ignoscite, dixit,
Quos modo culpavi: nondum mihi præmia nota,

Quæ

Quæ peteretis, erant. Laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velocius optat:
Invidiaque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse juvat. Dum talia secum
Exigit Hippomenes; passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non secius ire sagitta
Aonio visa est juveni; tamen ille decorem
Miratur magis, & cursus facit ipse decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur crine per eburnea, quæque
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quam cum super atria velum
Candida purpureum similatas inficit umbras.
Dum notat hæc hospes, decursa novissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi; penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Constitit in medio; vultuque in virgine fixo;
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit; a tanto non indignabere vinci.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aspicit: & dubitat, superari an vincere malit.
Atque ita; Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
Perdere vult? caræque jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti.
Nec forma tangor. Poteram tamen hac quoque tangi.
Sed quod adhuc puer est. Non me movet ipse, sed ætas.
Quid, quod inest virtus, & mens interrita leti?
Quid, quod ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid, quod amat, tantique putat connubia nostra,
Ut pereat; si nos fors illi dura negarit?
Dum licet, hospes, abi, thalamosque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes a sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui, tot jam ante peremtis?

Vide-

Viderit! intereat! quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ.
Occidit hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt. Utinam deſiſtere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior eſſes!
At quam virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah, miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. Quod ſi felicior eſſem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras, cum quo ſociare cubilia poſſem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populusque paterque.
Signa tubæ dederant, cum carcere pronus uterque
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque favorque,
Verbaque dicentum, nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene! propera! Nunc viribus utere totis!
Pelle moram! vinces. Dubium, Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties, cum jam poſſet tranſire, morata eſt,
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus e laſſo veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longe. Tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat curſus; aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. Reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur tranſitque virum. Pars ultima curſus
Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor,
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,

Jecit

Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo visa est dubitare: coëgi
Tollere; & adjeci sublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moraque.
Neve meus fermo cursu sit tardior illo;
Præterita est virgo: duxit sua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram;
Contemnique dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipsam exhortor in ambos.

II.

„Orpheus, *poëta & vates, immortalitatem qui „meruerat*, Bacchantium *misere perit tumultu.*

Carmine dum tali silvas, animosque ferarum
Threicius vates, & saxa sequentia ducit,
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora vellcribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic est nostri contemtor: & hastam,
Vatis Apollinei vocalia misit in ora,
Quæ foliis præsuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
Aëre concentu victus vocisque lyræque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria crescunt
Bella: modusque abiit: insanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, & plausus, & Bacchei ululatus
Obstrepuere sono citharæ. Tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:

Et coëunt, (ut aves, si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: structoque utrimque theatro
Ceu matutina cervus periturus arena,
Præda canum est) vatemque petunt, & fronte virenti
Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars torquent silices. Neu desint tela furori;
Forte boves presso subigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
Dura lacertosi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
Arma sui: vacuosque jacent dispersa per agros
Sarculaque, rastrique graves, longique ligones.
Quæ postquam rapuere feræ, cornuque minaci
Divulsere boves, ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. Perque os (pro Jupiter!) illud,
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.

„*Avare, quisquis sis, auro non saturabilis, sa-*
„*pere discas ex noxia* Bacchi *liberalitate in* Midam
„*stolidum* (*deinde* Apollinis *judicem.*)

Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male usurus donis, ait. Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera solvit
Liber; & indoluit, quod non meliora petisset.
Lætus abit; gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. Arentes Cereris decerpsit aristas,
Aurea messis erat. Demtum tenet arbore pomum,

Hespe-

Heſperidas donaſſe putes. Si poſtibus altis
Admovit digitos; poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere poſſet.
Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti menſas poſuere miniſtri,
Exſtructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum vero, ſive ille ſua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miſcuerat puris auctorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque, miſerque
Effugere optat opes: & quæ modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: ſitis arida guttur
Urit, & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater; peccavimus, inquit:
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deum numen Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit, pactaque fide data munera ſolvit.
Neve male optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput: corpusque ſimul, ſimul elue crimen.
Ille, peroſus opes, ſilvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nocituraque, ut ante,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens late riget arduus alto
Mons in adſcenſu, clivoque extentus utroque:
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,

Judice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Isque Deum pecoris spectans, in judice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille,
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine deliniit. Post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phœbi: vultum omnes turba secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus
Verrit humum Tyrio saturata murice palla,
Instructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Sustinet a læva, tenuit manus altera plectrum.
Artificis status iste fuit. Tum stamina docto
Pollice sollicitat, quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ submittere cannas.
Judicium sanctique placet sententia Tmoli
Omnibus. Arguitur tamen, atque injusta vocatur
Unius sermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in spatium, villisque albentibus implet,
Instabilesque illas facit, & dat posse moveri.
Cætera sunt hominis. Partem damnatur in unam,
Induiturque aures lente gradientis aselli.

„*Sequuntur tristissima* naufragi Ceycis *conjugis*„Halcyonis *fata. Appollinem consulturus iter per*„*mare parat Ceyx.*

Consilii tamen ante sui, fidissima, certam
Te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus
Ossa receperunt; buxoque simillimus ora
Pallor obit: lacrymisque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei prius esse solebat?
Jam potes Halcyone securus abesse relicta?
Jam via longa placet? Jam sum tibi carior absens?
At (puto) per terras iter est, tantumque dolebo;
Non etiam metuam; curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti tristis imago.

Et

Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod socer Hippotades tibi sit; qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cum velit, æquora placet.
Cum semel emissi tenuerunt æquora venti;
Nil illis vetitum est; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila vexant;
Exeutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, & sæpe paterna
Parva domo vidi), magis hos reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux; nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle simul. Certe jactabimur una:
Nec, nisi quæ patiar, metuam; pariterque feremus
Quicquid erit: pariter super æquora lata feremur.
Talibus Æolidos dictis lacrymisque movetur
Sidereus conjux. Neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque respondit timidum solantia pectus.
Nec tamen idcirco causam probat. Addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi juro
Per patrios ignes (si me modo fata remittent)
Ante reversurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promissis spes est admota recursus;
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique suis pinum jubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrymasque emisit obortas:
Amplexusque dedit: tristique miserrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est.
Ast juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualique ictu scindunt freta. sustulit illa
Humentes oculos; stantemque in puppe recurva,
Concussaque manu dantem sibi signa maritum

Prima videt: redditque notas. Ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat ſpatio ſubmota videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
Halcyones lacrymas: & quæ pars admonet abſit.
Portubus exierant: & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos;
Cornuaque in ſumma locat arbore; totaque malo
Carbaſa deducit; venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe ſecabatur; longeque erat utraque tellus;
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus; & præceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet; impediunt adverſæ juſſa procellæ,
Nec finit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii ſubducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus; æquorque refundit in æquor,
Hic rapit antennas. Quæ dum ſine lege geruntur;
Aſpera creſcit hyems; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pavet; nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector, nec quid jubeatve, vetetve.
Tanta mali moles, totaque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus; & inductas aſpergine tangere nubes.
Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
Concolor eſt illis; Stygia modo nigrior unda,
Sternitur interdum, ſpumisque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis,
Et modo ſublimis veluti de vertice montis

Deſpi-

Despicere in valles, imumque Acheronta videtur,
Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem,
Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries balliste concutit arces.
Utque solent, sumtis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela leones;
Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres,
Inque fretum credas totum descendere cœlum,
Inque plagas cœli tumefactum adscendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ. Caret ignibus æther;
Cœcaque nox premitur tenebris hyemisque suisque.
Discutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus. Et, ut miles numero præstantior omni,
Cum sæpe assiluit defensæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus:
Sic ubi pulsarunt acres latera ardua fluctus,
Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ:
Nec prius abstitit fessam oppugnare carinam,
Quam velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. Trepidant haud segnius omnes,
Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas: stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens

Poscit opem: subeunt illi fratresque parensque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum est.
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: &, cum desideret unam,
Gaudet abesse tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
Verum ubi sit nescit. Tanta vertigine pontus
Fervet: & inducta piceis e nubibus umbra
Omne latet cœlum: duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbos:
Frangitur & regimen: spoliisque animosa superstans
Unda, velut victrix, sinuatas despicit undas.
Nec levius, quam si quis Athon Pindumve revulsos
Sede sua totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit: pariterque & pondere & ictu
Mergit in ima ratem. Cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in aëra redducta, fato
Functa suo est. Alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigii. Sed plurima nantis in ore est
Halcyone conjux. Illam meminitque refertque;
Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; absentem, quoties finit, hiscere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & rapta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Festinat vestes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat: reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret sospes conjux suus, utque rediret,

Opta-

Optabat; nullamque sibi præferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet; utque manus funestas arceat aris;
Somnia mittit ei veros narrantia casus.
Luridus, exsangui similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit. Uda videtur
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nece? respice; nosces,
Inveniesque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus! Falso tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit:
Oraque nostra tuum frustra clamantia nomen
Implerunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis.
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge, age! da lacrymas, lugubriaque indue: nec me
Indeploratum sub inania Tartara mitte!
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
Visus erat: gestumque manus Ceycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrymans, motatque lacertos
Per somnum: corpusque petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane! Quo te rapis? ibimus una!
Voce sua specieque viri turbata soporem
Excutit: & primo si sit circumspicit illic,
Qui modo visus erat. Nam moti voce ministri
Intulerant lumen. Postquam non invenit usquam;
Percutit ora manu: laniatque a pectore vestes:
Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem solvere curat;
Scindit: & altrici, quæ luctus causa, roganti,
Nulla est Halcyone! nulla est! ait: occidit una
Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba.
Naufragus interiit. Vidi, agnovique; manusque

Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi,
Umbra fugit: sed & umbra tamen manifesta, virique;
Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat
Assuetos vultus: nec quo prius ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia si qua supersint:
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et, ne, me fugiens, ventos sequerere! rogabam.
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxisses! Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. Neque enim de vitæ tempore quicquam
Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus absens,
Et, sine me, me pontus habet. Crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miserande, relinquam,
Et tibi nunc saltem veniam comes. Inque sepulcro,
Si non urna, tamen junget nos litera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor: & attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad littus: & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque, moratus ibi; dumque, hic retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula littore, dicit,
Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
Prospicit; in liquida spatio distante tuetur
Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
Esset, erat dubium. Postquam paulo appulit unda,
Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat,
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est.
Et, tanquam ignoto lacrymas daret, heu miser, inquit,
Quisquis es, & si qua est conjux tibi! fluctibus auctum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus, & minus est amens sua. Jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,

Cer-

Cernit; erat conjux. Ille eſt! exclamat: & una
Ora, comas, veſtem lacerat, tendensque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, o cariſſime conjux,
Sic ad me, miſerande, redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris iras
Frangit, & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Inſilit huc, mirumque fuit potuiſſe, volabat,
Percutiensque levem modo natis aëra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat; mœſto ſimilem, plenumque querelæ
Ora dedere ſonum tenui crepitantia roſtro.
Ut vero tetigit mutum & ſine ſanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat. Et tandem, ſuperis miſerantibus; amba
Alite mutantur, fatis obnoxii eisdem.

12.

„*Sequentia habent fictæ naturæ viventis quæ famæ*
„*præſit, imaginem poëticam.*

Orbe locus medio eſt inter terrasque fretumque,
Cœleſtesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod eſt usquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet; ſummaque domum ſibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patent, Tota eſt ex aere ſonanti:
Tota fremit: vocesque refert: iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte,
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi, ſi quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent: qualemve ſonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
Miſtaque cum veris paſſim commenta vagantur

Mil-

Millia rumorum: confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus auras,
Hi narrata ferunt alio; mensuraque ficti
Crescit; & auditis aliquid novus adjecit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt; totumque inquirit in orbem.

„*Trojani belli initia.* Achillis *cum Cygno pugna.*
„*Herorum* epulæ. *Confabulatio.*

Hostis adest. Prohibent aditu, littusque tuentur
Troes: & Hectorea primus fataliter hasta,
Protesilaë, cadis: commissaque prœlia magno
Stant Danais: fortesque animæ, neque cognitus Hector,
Nec Phryges exiguo, quid Achaia dextera posset,
Sanguine senserunt. Et jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cygnus
Mille viros dederat. Jam curru stabat Achilles,
Troaque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina: perque acies aut Cygnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cygno, (decimum dilatus in annum
Hector erat.) Tum colla jugo candentia pressos
Exhortatus equos currum direxit in hostem,
Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, o juvenis, solatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quod sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. Vocem gravis hasta secuta est.
Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri,
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu,
Cygnus hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros, rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum

Et

Et se præbentem valuit destringere Cygnum.
Haud secus exarsit, quam Circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu
Pœniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo?
Quasque, ait, ante habuit vires effudit in uno?
Nam certe valuit, valuit mea dextra, valetque.
Dixit, &, ante actis veluti male crederet, hastam
Misit in adversum Lycia de plebe Menœten,
Loricamque simul subjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atque ait; Hæc manus est, hæc, qua modo vicimus, hasta.
Utar in hunc isdem, sit in hoc precor exitus idem!
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat,
Inque humero sonuit non evitata sinistro.
Inde, velut muro solidave a caute, repulsa est.
Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus Achilles.
Vulnus erat nullum, sanguis fuit ille Menœtæ.
Tum vero præceps curru fremebundus ab alto
Desilit, & nitido secum cominus hostem
Ensa petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius, clypeoque adversa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.
Cedentique sequens instat: turbatque, ruitque;
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculosque natant tenebræ: retroque ferenti
Aversos passus medio lapis obstitit arvo
Quem super impulsum resupino pectore Cygnum
Vi inulta vertit, terræque adfixit Achilles.
Tum clypeo genibusque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ. Quæ presso subdita mento
Elidunt fauces; & respiramen iterque
Eripiunt animæ. ....

Hic

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars utraque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios servat custodia muros;
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat; qua Cygni victor Achilles
Palladæ vittatæ placalat sanguine vaccæ.
Cujus ut impositi profecta calentibus aris;
Et Dis acceptus penetravit in æthera nidor;
Sacra tulere suam: pars est data cætera mensis.
Discubuere toris proceres; & corpora tosta
Carne replent: vinoque levant curasque sitimque;
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtusque loquendi
Materia est. Pugnam referunt hostisque suamque.
Inque vices adita atque exhausta pericula sæpe
Commemorare juvat. Quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipue domito victoria Cygno
In sermone fuit. Vitium mirabile cunctis;
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipsum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cum sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus Othryn
Incoluit. Quoque id mirum magis esset in illo;
Fœmina natus erat. Monstri novitate moventur,
Quisquis adest: narretque rogant. Quos inter Achilles,
Dic age, (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus;
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus; a quo sit victus, si victus ab ullo est?
Tum senior: quamvis obstet mihi tarda vetustas;
Multaque me fugiant primis spectata sub annis;

Plura

Plura tamen memini; nec, quæ magis hæreat ulla
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta tot. Ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.

„*Cave, lector, interſis nuptiis, quales* Pyrithoi
„& Hippodames *fuere, in quibus, accipe a Neſtore, quam*
„*immanibus corporum viribus, quam tumultuoſe, quan-*
„*toque ſanguine effuſo inter Lapithas & Centauros,*
„*(quorum equinam naturam ſuſtuli) pugnatum ſit.*

Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,
Nubigenasque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus & ipſi:
Feſtaque confuſa reſonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque caterva
Præſignis facie. Felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum: quod pæne fefellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſæviſſime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captæque erat urbis imago.
Fœmineo clamore ſonat domus. Ocius omnes
Surgimus: & primus, quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait; qui me vivente laceſſas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros;
Submovet inſtantes: raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit juxta ſignis exſtantibus aſper
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Ægides; adverſaque miſit in ora.

San-

Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat. Ardescunt germani cæde furentes
Certatimque, omnes uno ore, Arma! arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & prima pocula pugna
Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ!
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis; & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis: & ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiluere oculi, disjectisque ossibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato est.
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, dejecto in pectora mento:
Cumque atro mistos sputantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non, ait, utimur istis?
Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen:
Depressitque duos, Brotean, & Orioma tratres.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius. Telique habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hoc duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos. Quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam; concretaque sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextraque a parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curva

Cum

Cum faber eduxit, lacubus demittit. At illud
Stridet: & in tepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum!
Semicremoque novat repetitum stipite vulnus:
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque transit,
E quibus ut prima tectus lanuginе malas
Procubuit Corythus; puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagros ait. Nec dicere Rhœtus
Plura finit: rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus. Assiduæ successu cædis ovantem,
Qua juncta est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhœtus; & ipse suo madefactus sanguine fugit.
At non Eurynomus, Lycidasque, & Areos & Imbreus
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tulisti.
Nam grave respiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu ductis sine fine jacebat
Sopitus vinis, & inexperrectus Aphypnas:
Languentique manu carchesia mista tenebat,
Fusus in Ossææ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos, miscendaque, dixit,
Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus
In juvenem torsit jaculum: ferrataque collo

Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit
Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat;
Lancea Pirithoi costis immissa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant:
Pirithoi cecidisse Chromin. Sed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsque, dederunt.
Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit;
Et missum a dextra lævam penetravit ad aurem.
Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; suaque induit ilia fractæ.
Ultor adest Apharcus: saxumque e monte revulsum
Mittere conatur. Conantem stipite querno
Occupat Ægides; cubitique ingentia frangit
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: sternit Bianore natum,
Tereaque, Hæmoniis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultra
Thesea Demoleon: solidoque revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat:
Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
Sed procul a telo Theseus veniente recessit.
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectusque humerumque sinistrum.
Hunc procul ut fœdo dejectum vulnere Peleus
Vidit, at inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait. Validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam.
Quæ laterum cratem perrumpit: & ossibus hærens
Intremuit: trahit ille manu sine cuspide lignum:
Id quoque vix sequitur. Cuspis pulmone retenta est.

Add

Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro,
Et jaculum torsi. Quod cum vitare nequiret,
Oppositit dextram passuræ vulnera fronti,
Affixa est cum fronte manus. Fit clamor, at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
Profiluit, terraque ferox sua viscera traxit,
Tractaque calcavit, calcataque rupit, & illis
Crura quoque impediit; & inani concidit alvo.
Phocas conjecto, quem vix juga bina moverent
Codice, Pholeniden a summo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima: perque os,
Perque cavas nares, oculosque, auresque cerebrum
Molle fluit. Veluti concretum vimine querno
Lac solet; utve liquor rari sub pondere cribri
Manat; & exprimitur per densa foramina spissus.
Ait ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque Teleboasque
Ense jacent nostro. Ramum prior ille bifurcum
Gesserat; hic jaculum. Jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides, apparet adhuc vetus ecce cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti,
Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis. Illo sed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat. Nunc me mea deficit ætas.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque Bromumque,
Antimachumque, Helimumque, securiferumque Pyracmon.
Vulnera non memini, numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii spoliis armatus Halesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. Huic ætas inter juvenemque, senemque,
Vis juvenilis erat. Variabant tempora cani.

Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque fariſſa
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem,
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras,
Et te, Cæni, feram! nam tu mihi fœmina ſemper,
Quid ſis nata, vide, vel quid ſis paſſa, columque,
I, cape cum calathis; & ſtamina pollice torque,
Bella relinque viris! Jactanti talia Cænei
Eruit haſta immiſſa latus: furit ille dolore,
Nudaque Phyllei juvenis ferit ora fariſſa.
Non ſecus hæc reſilit, quam tecti a culmine grando,
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies, medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icto:
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus, capuloque tenus diniſit in alvum
Enſem fatiferum: cœcamque in viſcera movit.
Verſavitque manum: vulnusque in vulnera fecit.
Ecce ruunt hoſtes vaſto cum clamore tumultu
Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retuſa cadunt. Manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elatejus ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro. Quamquam ille vir eſt; nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania proſunt?
Semimari nati diva ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabesque ſuper, totosque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.
Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus!
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem.

Ex-

Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, sub pondere Cæneus
Æstuat arboreo: congestaque robora duris
Fert humeris. Sed enim postquam super ora caputque
Crevit onus; neque habet, quas ducat, spiritus auras:
Deficit interdum: modo se super aëra frustra
Tollere conatur, jactasque evolvere silvas;
Interdumque movet. Veluti, quam cernimus (ecce!)
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Oppressumque ægre tulimus tot ab hostibus unum.
Nec prius abstitimus ferrum exercere cruore;
Quam data pars leto, partem fuga noxque diremit.

13.

„*De mortui* Achillis *armis inter se contendunt*;
„*judice Græcorum exercitu*, Ajax & Ulysses.

Consedere duces, &, vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax.
Utque erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Litora respexit, classemque in litore vultu,
Intendensque manus, Agimus, pro Jupiter, inquit,
Ante rates caussam, & mecum confertur Ulysses!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui; quas hac a classe fugavi.
Tutius est fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promtum,
Nec facere est isti. Quantumque ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Esse reor, vidistis enim. Sua narret Ulysses;
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor, sed demit honorem
Æmulus Ajaci, non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid speravit Ulysses.
Iste tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Qui cum victus erit, mecum certasse feretur.
An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,

Arma neganda mihi? potiorque videbitur Ille,
Ultima qui cepit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec solertior isto,
Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla?
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, simus?
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, esset;
Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces.
Hortator scelerum! non te, Pœantia proles,
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet.
Qui nunc (ut memorant) silvestribus abditus antris,
Saxa moves gemitu: Laertiadæque precaris,
Quæ meruit: quæ si Di sunt non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu!) pars una ducum, quo succedore sagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Venaturque aliturque avibus; volucresque petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatur Ulyssen.
Mallet & infelix Palamedes esse relictus.
Viveret; aut certe letum sine crimine haberet.
Quem male convicti nimium memor iste furoris
Prodere rem Danaum finxit; fictumque probavit
Crimen. Et ostendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
Aut nece. Sic pugnat, sic est metuendus Ulysses!
Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat;
Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
Esse rear nullum. Qui, cum imploraret Ulyssen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non hæc mihi crimina fingi,
Scit bene Tydides: qui nomine sæpe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Aspiciunt oculis Superi mortalia justis!
En eget auxilio, qui non tulit; utque reliquit,
Sic linquendus erat. Legem sibi dixerat ipse.

Con-

Conclamat socios. Adsum; videoque trementem,
Pallentemque metu. & trepidantem morte futura.
Oppositi molem clypei; texique jacentem;
Servavique animam (minimum est hic laudis) inertem.
Si perstas certare, locum redeamus in illum:
Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem:
Post clypeumque late: & mecum contende sub illo!
At postquam eripui; cui stándi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adest: secumque Deos in prœlia ducit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulysse!
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineæ successu cædis ovantem
Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
Sustinui: fortemque meam vovistis, Achivi:
Et vestræ valuere preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemque, Jovemque
In Danaas classes. Ubi nunc facundus Ulysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. Date tot pro navibus arma!
Quod si vera licet mihi dicere; quæritur istis,
Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria nostra est.
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars sit Diomedis in illis.
Quo tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit; & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret. Nec non onerosa gravisque
Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi

Convenient timidæ, natæque ad furta finistræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur spolieris, erit; non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga (qua sola cunctos, timidissime, vincis)
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde, quod iste tuus, tam raro prælia passus,
Integer est clypeus. Nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hostes!
Inde jubete peti: & referentem ornate relatis!

Finierat Telamone satus; vulgique secutum
Ultima murmur erat. Donec Laertius heros
Adstitit: atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres; exspectatoque resolvit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuque tuis armis, nos te potiremur, Achille!
Quem quoniam non æqua mihi vobisque negarunt
Fata, (manuque simul veluti lacrimantia tersit
Lumina) quis magno melius succedat Achilli;
Quam per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod, ut est, hebes esse videtur.
Neve mihi noceat, quod vobis semper; Achivi,
Profuit ingenium: meaque hæc facundia; si qua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
Invidia careat: bona nec sua quisque recuset!
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: meritis expendite causam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quæratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur hæres;
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthian Scyronve ferantur!
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.

Num

Num petit ille tamen, num sperat ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promtu mihi sit. Rerum tamen ordine ducar.
Præscia venturi genitrix Nereja leti
Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumtæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis animum motura virilem
Mercibus inserui. Neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus. Cum parmam hastamque tenenti,
Nate Dea! dixi; tibi se peritura reservant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum; sortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hasta
Pugnantem domui: victum orantemque refeci:
Quod Thebæ cecidere, meum est; me credite, Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenque, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cepisse. Mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnesia mœnia dextra.
Utque alios taceam; qui sævum perdere posset
Hectora, nempe dedi. Per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto. Vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes;
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinæ;
Exspectata diu, nulla aut contraria classi,
Flamina sunt! duræ, quæ jubent Agamemnona, sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: Divisque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides;
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet sceptri; laudem ut cum sanguine penset.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, sed astu
Decipienda fuit. quo si Telamonius esset,
Orba suis essent etiamnum lintea ventis.

Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Visaque & intrata est altæ mihi curia Trojæ.
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Græcia, caussam:
Accusoque Parin: prædamque, Helenamque reposco:
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus (scis hoc, Menelae) nefandas:
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quæ consilioque manuque
Utiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit. Decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prœlia nosti?
Quis tuus usus erat? nam si mea facta requiris;
Hostibus insidior: fossas munimine cingo,
Consolor socios; ut longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo quo simus alendi
Armandique modo: mittor quo postulat usus.
Ecce Jovis monitu deceptus imagine somni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere caussam.
Non sinat hoc Ajax! delendaque Pergama poscat!
Quodque potest, pugnet! Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit; dat, quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna loquenti.
Quid, quod & ipse fugit? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
Nec mora, quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, o socii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum
Fecerat; aversos profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Ausit. At ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impune, protervus.

Eri-

Erigor, & trepidos cives exhortor in hostem,
Amissamque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc quodcunque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta,
Me probat; & socio semper confidit Ulisse.
Est aliquid, de tot Grajorum millibus, unum
A Diomede legi. Nec me sors ire jubebat,
Sed tamen & spreto noctisque hostisque periclo,
Ausum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo, non ante tamen, quam cuncta coegi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram, nec, quid speculares, habebam,
Et jam promissa poteram cum laude reverti.
Haud contentus eo, petii tentoria Rhesi.
Inque suis ipsum castris comitesque peremi.
Atque ita captivo victor votisque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos prætium pro nocte poposcerat hostis,
Arma negate mihi, fueritque benignior Ajax?
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? cum multo sanguine fudi
Cœranon Iphitiden, & Alastoraque Chromiumque
Alcandrumque, Haliumque, Noemonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum,
Quique minus celebres nostra sub mœnibus urbis
Procubuere manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipso pulchra loco. Nec vanis credite verbis!
Aspicite en! (Vestemque manu deducit), & hæc sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios, & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert contra Troasque Jovemque?
Confiteorque, tulit, neque enim benefacta maligne

De-

Detrectare meum est. Sed nec communia solus
Occupet. Atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
Nonus in officio & prælatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius; quo Grajum murus Achilles
Procubuit! nec me lacrymæ, luctusve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
His humeris, his inquam, humeris ego corpus Achillis
Et simul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:
Est animus vestros certe sensurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater
Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum, & terras, cumque alto sidera cœlo,
Pleiadasque Hyadasque immunemque æquoris Arcton,
Diversasque urbes, nitidumque Orionis ensem.
Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quod me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ferum accessisse labori?
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocat crimen; simulavimus ambo.
Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillem:
Primaque sunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprensus Ulyssis
Ingenio tamen ille, at non Ajacis Ulysses.
Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falso Palameden crimine turpe

Accu-

Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit: nec vos arditis in illo
Crimina; vidistis: pretiique objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui. Factum defendite vestrum:
Consensistis enim. Nec me suasisse negabo;
Ut se subtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; & vivit. Non hæc sententia tantum
Fida, sed & felix; cum sit satis, esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt;
Ne mandate mihi. Melius Telamonius ibit:
Eloquioque virum morbis iraque furentem
Molliet: aut aliqua producet callidus arte!
Ante retro Simois fluet & sine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaia Trojæ;
Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danais sollertia prosit.
Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exsecrere, meumque
Devoveas sine fine caput: cupiasque, dolenti
Me tibi forte dari, nostrumque haurire cruorem;
(Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:)
Te tamen aggrediar: (mecumque reducere nitar.)
Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) sagittis;
Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quam responsa Deum, Trojanaque fata retexi:
Quam rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ
Hostibus e mediis. Et se mihi comparat Ajax!
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illo.
Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulysses
Ire per excubias, & se committere nocti?
Perque feros enses, non tantum mœnia Troum,
Verum etiam summas arces intrare: suaque
Eripere æde Deam; raptamque efferre per hostes?
Quæ nisi feciſſem; frustra Telamone creatus

Gestasset

Geſtaſſet læva taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tum vici, cum vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum. Pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras; tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret moderatior Ajax,
Eurypilusque ferox, claroque Andremone natus,
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ.
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſſere meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes;
Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major:
Tanto ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu. Vigor omnis in illis.
At vos, o proceres, vigili date præmia veſtro.
Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt. Obſtantia fata removi:
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
(Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis;)
Eſte mei memores: aut ſi mihi non datis arma;
Huic date! Et oſtendit ſignum fatale Minervæ.

Mota manus procerum eſt: quid facundia poſſet
Re patuit: fortisque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſti-

Sustinuit toties; unam non sustinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. Arripit ensem:
Et, meus hic certe est! An & hunc sibi poscet Ulysses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax.
Dixit: & in pectus tum denique vulnera passum,
Qua patuit ferro, letalem condidit ensem.

„*Capta Troja, cum aliis matronis Trojanis* Hecuba, „*regina, a Græcis captiva in Græciam ducitur.*„

Carbaso mota sonant: jubet uti navita ventis.
Troja, vale, rapiinur! clamant: dantque oscula terræ
Troades: & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem (miserabile visu)
In mediis Hecube natorum inventa sepulcris.
Prensantem tumolos, atque ossibus oscula dantem
Dulichiae traxere manus. Tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes crinem lacrymasque relinquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris. Polymnestoris illic
Regia dives erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Consilium sapiens! Sceleris nisi præmia magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum, juguloque sui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem e scopulo subjectas misit in undas.
Litore Threicio classem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subito, quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo late rupta; similisque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achillis,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei discceditis, inquit, Achivi?

Obru-

Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite! Utque meum non sit sine honore sepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes!
Dixit. Et, immiti sociis parentibus umbræ,
Rapta sinu matris, quam jam prope sola fovebat,
Fortis & infelix, &, plusquam fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum; diroque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est; sensitque sibi fera sacra parari;
Utque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem,
Inque suo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoso sanguine, dixit.
Nulla mora est. At tu jugulo vel pectore telum
Conde meo: (jugulumque simul pectusque retexit.)
Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem,
Aut per tale sacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset!
Mater obest; minuitque necis mihi gaudia. Quamvis
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul; (si justa peto:) tactuque viriles
Virgineo removete manus! Acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Nunc captiva, rogat, genitrici corpus inemtum
Reddite! neve auro redimat jus triste sepulcri,
Sed lacrymis! Tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet. Ipse etiam flens invitusque sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet: castique decus servare pudoris.
Troades excipiunt; deploratosque recensent
Priamidas: & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo! teque, o modo regia conjux

Regia

Regia dicta parens! Asiæ florentis imago!
Nunc etiam prædæ mala fors! quam victor Ulysses
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Edideras. Dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natisque, viroque,
Huic quoque dat lacrymas. Lacrymas in vulnera fundit.
Osculaque ore legit: consuetaque pectora plangit;
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc, laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim supereſt?) dolor ultime matri,
Nata, jaces! videoque tuum mea vulnera vulnus!
En, ne perdiderim quenquam sine cæde meorum:
Tu quoque vulnus habes. At te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidisti & fœmina ferro!
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ nostrique orbator, Achilles!
At postquam cecidit Paridis Phœbique sagittis:
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit, tumulo quoque sensimus hostem.
Æacidæ fœcunda fui. Jacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita est publica clades:
Si finita tamen. Soli mihi Pergama restant:
In cursuque meus dolor est. Modo maxima rerum,
Tot generis natisque potens nuribusque, viroque,
Nunc trahor exsul, inops tumulis avulsa meorum,
Penelopæ munus. Quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, hæc Hectoris illa est
Clara parens, hæc est, dicet, Priameia conjux.
Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi. Quo ferrea resto?
Quidve moror: quo me servas, damnosa senectus?
Quid, Di crudeles, nisi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua nec te, mea nata, peremtam

Aſpicit; & vitam pariter regnumque reliquit.
At (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Conderiturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc eſt Fortuna domus. Tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus. Supereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus; quondam minimus, de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu proceſſit anili;
Albentes laniata comas, Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrymasque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adverſa figit modo lumina terra;
Interdum torvos ſuſtollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipue: ſeque armat & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tamquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit; pæneque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis:
Colloquiumque petit. Nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius: prædæque aſſuetus amore
In ſecreta venit. Tum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per Superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falſaque jurantem: tumidaque exæſtuat ira.

Atque

Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exspoliatque genas oculis, (facit ira potentem)
Immergitque manus: fœdataque sanguine fonti
Non lumen, neque enim supereſt, loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit. At hæc missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur; rictuque in verba parato
Latravit conata loqui. . . .

„*Narrantur* Polyphemi (*immanis & unoculi Cyclo-*
„*pis*) *in* Galatheam *Nymphan amores. Verba Nymphæ.*

Horrendus silvis, & visus ab hospite nullo
Impune, & magni cum Dis contemtor Olympi;
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
Jamque tibi formæ, jamque est tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam;
Et spectare feros in aqua, & componere, vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
Ceſſant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculum delatus ad æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; lumenque quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
Risit, &, o vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. Sic frustra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti litora passu
Degravat; aut sessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus adscendit Cyclops: mediusque resedit.
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis;
Sumtaque arundinibus compacta est fistula centum;

Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt undæ. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatea, ligustri,
Floridior pratis; longa procerior alno;
Splendidior vitro; tenero lascivior hœdo;
Lævior assiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æstiva gratior umbra:
Nobilior pomis; platano conspectior alta;
Lucidior glacie; matura dulcior uva;
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto;
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu; fallacior undis;
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior scopulis; violentior amne;
Laudato pavone superbior; acrior igni;
Asperior tribulis; fœta truculentior ursa;
Surdior æquoribus; calcato immitior hydro:
Et, quod præcipue vellem tibi demere possem,
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verum etiam ventis volucrique fugacior aura.
At bene si noris, pigeat fugisse: morasque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra; quibus nec sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos.
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ:
Sunt & purpureæ. Tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaque, non solum nigro liventia succo,
Verum etiam generosa, novasque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus. Omnis tibi serviet arbos.
Hoc pecus omne meum est. Multæ quoq; vallibus errant:
Multas silva tegit; multæ stabulantur in antris.

Nec

Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
Pauperis est numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Ut vix sustineant distentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni.
Sunt quoque per pætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi semper adest niveum. Pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporesque, capræque,
Parque columbarum, demtusve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus ursæ.
Inveni: & dixi, Dominæ servabimus istos.
Jam modo cæruleo nitidum caput exsere ponto!
Jam, Galatea, veni: nec munera despice nostra!
Certe ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ; placuitque mihi mea forma videnti.
Adspice, sim quantus. Non est hoc corpore major
Jupiter in cœlo: nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus: humerosque ut lucus, obumbrat,
Nec mihi quod rigidis horrent densissima setis
Corpora, turpe puta. Turpis sine frontibus arbos·
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ.
Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei. Quid, non hæc omnia magno
Sol videt e cælo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in vestro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do socerum. Tantum miserere; precesque
Supplicis exaudi. Tibi enim succumbimus uni.
Quique Jovem, & cœlum sperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine sævior ira est.
Atque ego contemtus essem patientior hujus,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulso,

Acin amas, præfersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit.
Quod nollem, Galatea, tibi! modo copia detur,
Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva traham: divulsaque membra per agros,
Perque tuas spargam (sic se tibi misceat) undas.
Ur-r enim, læsusque exæstuat acrius ignis;
Cumque suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequicquam questus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurus vacca furibundus ademta,
Stare nequit, silvaque & notis saltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
Me videt atque Acin: Videoque, exclamat, & ista
Ultima sit, faciam, Veneris concordia vestræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.

14.

„*Unus ex* Ulyssis comitibus *ad* Circen *missis comme-*
„*morat sequentia hujus portentosæ veneficæ facinora.*
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque salute
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora, misceri tosti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula passo.
Quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adjicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit summos virga Dea dira capillos;
(Et pudet, & eferam) setis horrescere cœpi,
Nec jam posse loqui; pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu:
Osque meum sensi pando occallescere rostro;
Colla tumere toris: & qua modo pocula parte
Sumta mihi fuerant, illa vestigia feci.
Cumque eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor hara: solumque suis caruisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret

Nunc

Nunc quoque ſetigeri. Nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniſſet Ulyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album
Moly vocant Superi. Nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit; & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
Conjugii dotem ſociorum corpora poſcit.
Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: ſetæque cadunt, biſidosque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri: ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. Flentem flentes amplectimur illum:
Hæremusque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quam nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præſens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hauſi.

15.

„*In ſequentibus exhibentur quædam Pythagoræ*
„*philoſophi placita.*

Vir fuit hic ortu Samius, ſed fugerat una
Et Samon & dominos, odioque tyrannidis exſul
Sponte erat. Isque, licet cœli regione remotos,
Mente Deos adiit: &, quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cumque animo, & vigili perſpexerat omnia cura;
In medium diſcenda dabat: cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſſas, & quid natura docebat;
Quid Deus; unde nives, quæ fulminis eſſet origo;
Juppiter, an venti, diſcuſſa nube tonarent;
Quid quateret terras; qua ſidera lege mearent;
Et quodcunque latet. Primusque animalia menſis

Arcuit imponi. Primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæque in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces: sunt, quæ mitescere flamma
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit: atque epulas sine cæde & sanguine præbet.
Carne feræ sedant jejunia. Nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium est immansuetumque ferumque
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est, in viscera viscera condi,
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus;
Alteriusque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te nisi tristia mandere sævo
Vulnera dente juvat, ritusque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.

Tunc & aves tutas movere per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Postquam non utilis auctor
Victibus invidit (quisquis fuit ille virorum,)
Corporeasque dapes avidam demersit in alvum;
Fecit iter sceleri: primaque e cæde ferarum
Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum:
Idque satis fuerat: nostrumque petentia letum
Corpora missa neci salva pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.

Lon-

Longius inde nefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori: quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper morſa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. Nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis, oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis: vitaque magis, quam morte juvatis?
Quid meruere boves, animal ſine fraude dolisque,
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curvi demto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri: numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis & auro,
Siſtitur ante aras; auditque ignara precantem:
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida prævifos forſitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt: mentesque Deum ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Auderis veſci, genus o mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris.
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Rite Deum; Delphosque meos, ipſumque recludam
Æthera; & auguſtæ referabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis inveſtigata priorum.
Quæque diu latuere, canam. Juvat ire per alta
Aſtra: juvat, terris & inerti ſede relictis,

Nube vehi; validique humeris insistere Atlantis:
Palantesque animos passim, ac rationis egentes
Despectare procul, trepidosque obitumque timentes
Sic exhortari; seriemque evolvere fati.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falsique piacula mundi?
Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: semperque, priore relicta
Sede, novis domibus habitant vivuntque receptæ.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem;
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest. Sed ut unda impellitur unda,
Urgeturque prior venienti, urgetque priorem:
Tempora sic fugiunt pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper. Nam quod fuit ante, relictum est,
Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro
Secula. Sic toties versa est Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum. Vidi factas ex æquore terras,
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ,
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit, & eluvie mons est deductus in æquor,
Eque paludosa siccis humus aret arenis,
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus, hument.

Hic

Hic fontes Natura novos emisit, at illic
Clausit, & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina profiliunt; aut exsiccata residunt.
Pandite nunc, Musæ, præsentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
Unde *Coroniden* circumflua *Tibridis* alti
Insula Romuleæ sacris adsciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exsangui squallebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium cœleste petunt: mediamque tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet ille, pharetræ,
Intremuere simul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
Et pete nunc propiore loco. Nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline nato.
Ite bonis avibus: prolemque arcessite nostram.
Jussa Dei prudens postquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeius urbem:
Quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
Quæ simul incurva missi tetigere carina;
Concilium Grajosque patres adiere: darentque
Oravere Deum; qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ: certas ita dicere sortes,
Dissidet, & variat sententia; parsque negandum
Non putat auxilium; multi renuere, suamque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant; seram pepulere crepuscula lucem:
(Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:)
Cum deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in æde
Esse solet, baculumque tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:

Et

Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus: veniam, simulacraque nostra relinquam.
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice: & usque nota visu, ut cognoscere possis.
Vertar in hunc: sed major ero; tantusque videbor,
In quantum verti cœlestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit, somnique fugam lux alma secuta est:
Postera sidereos Aurora fugaverat ignes,
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt, operosa Dei, quaque ipse morari
Sede velit, signis cœlestibus indicet, orant.
Vix bene desierant; cum cristis aureus altis
In serpente Deus prænuncia sibila misit,
Adventuque suo signumque, arasque, foresque,
Marmoreumque solum, fastigiaque aurea movit,
Pectoribusque tenus media sublimis in æde
Constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. Cognovit numina castus
Evinctus vitta crines albente sacerdos,
Et, Deus en, Deus en! linguisque animisque favete,
Quisquis ades! dixit. Sis; o pulcerrime, visus
Utiliter, populosque juves tua sacra colentes!
Quisquis adest, visum venerantur numen, & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piumque
Æneadæ præstant & mente & voce favorem.
Annuit his: motisque Deus rata pignora cristis,
Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur: oraque retro
Flectit: & antiquas abiturus respicit aras:
Assuetasque domos, habitataque templa salutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitque sinus: mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Restitit hic: agmenque suum, turbæque sequentis
Officium placido visus dimittere vultu;
Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
Sensit onus: pressaque Dei gravitate carina

Ænea-

Æneadæ gaudent: cæsoque in littore tauro
Torta coronatæ solvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte,
Impositaque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas despectat aquas: modicisque per æquor
Jonium Zephyris sexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit, præterque Lacinia templo
Nobilitata Deæ, Scylaceaque littora fertur.
Linquit Japygiam, lævsque Amphissia remis
Saxa fugit: dextra prærupta Ceraunia parte
Romechiumque legit, Caulonaque, Nariciamque,
Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Temesesque metalla,
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.
Inde legit Capraas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiscoferumque tenentur
Linternum, multamque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinuessa colubris:
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circæa, & spissi littoris Antium.
Huc ubi vel feram nautæ advertere carinam:
(Asper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes,
Perque sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia littus.
Æquore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hospitio juncti sibi numinis usus
Littoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit, donec castrumque, sacrasque
Lavini sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit, quæque ignes, Troica, servant,
Vesta, tuos: lætoque Deum clamore salutant.
Quaque per adversas navis cita ducitur undas,

Thura

Thura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque sonant: & odorant aëra fumis.
Ictaque conjectos incalfacit hostia cultros.
Jamque caput rerum Romanam intraverat urbem,
Erigitur serpens, summoque acclinia malo
Colla movet, sedesque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
(Insula nomen habet), laterumque a parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, specie cœleste resumta,
Luctibus imposuit, venitque salutifer Urbi.

Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:
Cæſar in Urbe ſua Deus eſt. Quem Marte togaque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Resque domi geſtæ, properataque gloria rerum
In ſidus vertere novum, ſtellamque comantem:
Quam ſua progenies. Neque enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quam quod pater exſtitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates, Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini,
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos:
Quam tantum genuiſſe virum, quo præſide rerum
Humano generi, ſuperi, caviſtis abunde?
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus;
Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix, vidit quoque triſte parari
Pontifici letum, & conjurata arma moveri.
Palluit, & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiæ: quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Julo!
Solane ſemper ero juſtis exercita curis?
Hanc animam interea cæſo de corpore raptam
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra forumque

Divus

Divus ab excelsa prospectet Julius æde.
Jupiter annuerat; media cum sede senatus
Constitit alma Venus nulli cernenda, suique
Cæsaris eripuit membris, nec in æra solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
Dumque tulit; lumen capere, atque ignescere sensit,
Emisitque sinu. Luna volat altius illa.
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta, fatetur
Esse suis majora; & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Invitum præfert; unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus,
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis.
Terra sub Augusto. Pater est & rector uterque.
Di, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Cesserunt! Dique Indigetes! genitorque, Quirine,
Urbis! & invicti genitor, Gradive, Quirini!
Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates!
Et cum Cæsarea tu, Phœbe domestice, Vesta!
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces!
Quosque alios vati fas appellare piumque!
Tarda sit illa dies, & nostro serior ævo,
Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cœlo: faveatque precantibus absens!

Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet; incerti spatium mihi finiat ævi.
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar: nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perque omnia secula fama
(Si quid habent veri vatum præsagia) vivam!

II. EX FASTORUM LIBRIS.

I.

Tempora cum cauſis Latium digeſta per annum,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna, canam.
Excipe pacato, Cæſar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige navis iter.
Officiique levem non averſatus honorem,
En tibi devoto munere, dexter ades!
Sacra recognoſces Annalibus eruta priſcis;
Et quo ſit merito quæque notata die.
Invenies illic & feſta domeſtica vobis.
Sæpe tibi Pater eſt, ſæpe legendus Avus.
Quæque ferunt illi pictos ſignantia Faſtos,
Tu quoque cum Druſo præmia fratre feres.
Ne tamen ignores variorum jura dierum:
Non habet officii Lucifer omnis idem.
Ille nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur:
Faſtus erit, per quem lege licebit agi.
Ecce tibi fauſtum, Germanice, nuntiat annum;
Inque meo primus carmine Janus adeſt.
Jane biceps, anni tacite labentis origo,
Solus de ſuperis qui tua terga vides;
Dexter ades Ducibus; quorum ſecura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit!
Dexter ades patribusque tuis, populoque Quirini!
Et reſera nutu candida templa tuo!
Proſpera lux oritur: linguisque animisque favete.
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
Lite vacent aures; inſanaque protinus abſint
Jurgia. Differ opus, livida lingua, tuum.
Salve, læta dies, meliorque revertere ſemper,
A populo rerum digna potente coli!
Quem tamen eſſe Deum te dicam, Jane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede ſimul cauſſam, cur de cœleſtibus unus,
Sitque quod a tergo, ſitque quod ante, vides.

Hæc

Hæc ego cum ſumtis agitarem mente tabellis;
Lucidior viſa eſt, quam fuit ante, domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Janus
Bina repens oculis obtulit ora meis.
Obſtupui; ſenſique metu riguiſſe capillos:
Et gelidum ſubito frigore pectus erat,
Ille tenens dextra baculum, clavemque ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos:
Diſce metu poſito, vates operoſe dierum,
Quod petis: & voces percipe mente meas.
Prælideo foribus cœli cum mitibus Horis:
It redit officio Jupiter ipſe meo.
Inde vocor Janus. Cui cum Cereale ſacerdos
Imponit libum, mixtaque farra ſali;
Nomina ridebis. Modo namque Patulcius idem
Et modo ſacrifico Cluſius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetuſtas
Nomine diverſas ſignificare vices.
Vis mea narrata eſt: cauſam nunc diſce figuræ.
Jam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frontes:
E quibus hæc populum ſpectat; at illa Larem.
Utque ſedens veſter primi prope limina tecti
Janitor egreſſus introitusque videt;
Sic ego perſpicio cœleſtis janitor aulæ
Eoas partes, Heſperiasque ſimul.
Dixerat: & vultu, ſi plura requirere vellem,
Se mihi difficilem non fore, faſſus erat.
Sumſi animum, gratesque Deo non territus egi
Verbaque ſum ſpectans pauca locutus humum.
Dic age! cur, quamvis aliorum numina placem,
Jane, tibi primo thura merumque fero?
Ut per me poſſis aditum, qui limina ſervo,
Ad quoscunque velim prorſus, habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis;
Et damus alternas accipimusque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
Omina principiis, inquit, ineſſe ſolent.

Ad primam vocem timidas advertitis aures:
Et visam primum consulit augur avem.
Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
Et data sub niveo candida mella favo?
Omen, ait, caussa est, ut res sapor ille sequatur;
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video: stipis adjice causam,
Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.
Risit; &, o quam te fallunt tua sæcula, dixit,
Qui stipe mel sumta dulcius esse putes?
Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Jupiter angusta vix totus stabat in æde;
Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Pascebatque suas ipse Senator oves.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Et fœnum capiti supposuisse, fuit.
Jura dabat populis posito modo Consul aratro;
Et levis argenti lamina crimen erat.
At postquam fortuna loci caput extulit hujus;
Et tetigit summos vertice Roma Deos;
Creverunt & opes, & opum furiosa cupido:
Et, cum possideant plurima, plura volunt.
Quærere ut absumant, absumta requirere certant:
Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est. Dat census honores;
Census amicitias: pauper ubique jacet.
Tu tamen auspicium si sit stipis utile quæris,
Curque juvent nostras æra vetusta manus.

Æra

Æra dabnt olim; melius nunc omen in auro eſt:
Victaque concedit priſca moneta novæ.
Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probemus,
Aurea. Majeſtas convenit iſta Deo.
Laudamus veteres, ſed noſtris utimur annis.
Mos tamen eſt æque dignus uterque coli.
Finierat monitus. Placidis ita rurſus, ut ante;
Clavigerum verbis alloquor ipſe Deum:
Multa quidem didici. Sed cur navalis in ære
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine, dixit;
Ni vetus ipſa dies extenuaret opus.
Cauſſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cœlitibus regnis ab Jove pulſus erat.
Inde diu genti manſit Saturnia nomen:
Dicta quoque eſt Latium terra, latente Deo.
At bona poſteritas puppim ſervavit in ære;
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.
Ipſe ſolum colui, cujus placidiſſima lævum
Radit arenoſi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma eſt, incædua ſilva virebat:
Tantaque res paucis paſcua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem cultrix nomine noſtro
Nuncupat hæc ætas, Janiculumque vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Eſſet, & humanis numina miſta locis.
Nondum Juſtitiam facinus mortale fugarat.
Ultima de Superis illa reliquit humum.
Proque metu populum ſine vi pudor ipſe regebat.
Nullus erat, juſtis reddere jura, labor.
Nil mihi cum bello. Pacem poſtesque tuebar
Et clavem oſtendens, hæc, ait, arma gero.
Ter quater evolvi ſignantes tempora Faſtos;
Nec Sementiva eſt ulla reperta dies:
Cum mihi, ſenſit enim, Lux hæc indicitur, inquit,
Muſa. Quid a Faſtis non ſtata ſacra petis?

Utque dies incerta ſacro, ſic tempora certa;
Seminibus jactis eſt ubi fœtus ager.
State coronati plenum ad præſepe juvenci:
Cum tepido veſtrum vere redibit opus.
Ruſticus emeritum palo ſuſpendat aratrum:
Omne reformidat frigida vulnus humus.
Villice, da requiem terræ ſemente peracta:
Da requiem, terram qui coluere. viris.
Pagus agat feſtum. Pagum luſtrate, coloni;
Et date paganis annua liba focis.
Placentur matres frugum Tellusque Ceresque
Farre ſuo, gravidæ viſceribusque ſuis.
Officium commune Ceres & Terra tuentur.
Hæc præbet cauſam frugibus, illa locum.
Conſortes operum, per quas correcta vetuſtas,
Quernaque glans victa eſt utiliore cibo;
Frugibus immenſis avidos ſatiate colonos,
Ut capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus:
Nec nova per gelidas herba ſit uſta nives.
Cum ſerimus; cœlum ventis aperite ſerenis:
Cum latet; ætherea ſpargite ſemen aqua.
Neve graves cultis Cerealia dona cavete
Agmine læſuro depopulentur aves.
Vos quoque ſubjectis, formicæ, parcite granis:
Polt meſſem prædæ copia major erit.
Interea creſcat ſcabræ Rubiginis expers,
Nec vitio cœli palleat ægra ſeges.
Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxurioſa ſuis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri;
Nec ſterilis culto ſurgat avena ſolo.
Triticeos fœtus, paſſuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager!
Hoc ego pro vobis, hoc vos optate coloni:
Efficiantque ratas utraque Diva preces!
Bella diu tenuere viros. Erat aptior enſis
Vomere: cedebat taurus arator equo.

Sarcu-

Sarcula ceſſabant: verſique in pila ligones,
Factaque de raſtri pondere caſſis erat.
Gratia Dis, domuique tuæ: religata catenis
Jampridem noſtro ſub pede bella jacent.
Sub juga bos veniat; ſub terras ſemen aratas.
Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
Ipſum nos carmen deducit pacis ad aram.
Hæc erit a menſis fine ſecunda dies.
Frondibus Actiacis comtos redimita capillos,
Pax ades; & toto mitis in orbe mane.
Dum deſunt hoſtes, deſit quoque cauſa triumphi.
Tu Ducibus bello gloria major eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
Canteturque fera, nil niſi pompa, tuba.
Horreat Æneadas & primus & ultimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit, amet.
Thura, ſacerdotes, pacalibus addite flammis;
Albaque percuſſa victima fronte cadat.
Utque domus, quæ præſtat eam, cum pace perennet,
Ad pia propenſos vota rogate Deos.
Sed jam prima mei pars eſt exacta laboris;
Cumque ſuo finem menſe libellus habet.

2.

Janus habet finem. Cum carmine creſcit & annus.
Alter ut hinc menſis, ſic liber alter eat.
Nunc primum velis, Elegi; majoribus itis:
Exiguum (memini) nuper eratis opus.
Februa Romani dixere piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima ſigna fidem.
Pontifices ab Rege petunt & Flamine lanas,
Quis veteri lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Omne nefas omnemque mali purgamina cauſam
Credebant noſtri tollere poſſe ſenes.
Græcia principium moris fuit. Illa nocentes
Impia luſtratos ponere facta putat.

Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
Flaminea tolli posse putetis aqua
Tertia post Idus nudos Aurora Lupercos
Adspicit, & Fauni sacra bicornis eunt.
Dicite, Pierides, sacrorum quæ sit origo?
Attigerint Latias unde petita domos?
Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur
Arcades. Arcadiis plurimus ille jugis.
Pan erat armenti custos, Pan numen equarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oves,
Transtulit Evander silvestria numina secum.
Hic, ubi nunc urbs est, tum locus urbis erat.
Inde Deum colimus, devectaque sacra Pelasgis.
Flamen ad hæc prisco more Dialis erat.
Cur igitur currant; & cur (sic currere mos est)
Nuda ferant posita corpora veste, rogas?
Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis
Montibus; & subitas concitat ille feras.
Ipse Deus nudus nudos jubet ire ministros:
Nec satis ad cursum commoda vestis erat.
Ante Jovem genitum terras habuisse feruntur
Arcadas: & Luna gens prior illa fuit.
Vita feræ similis, nullos agitata per usus:
Artis adhuc expers, & rude vulgus erant.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
Nullus anhelabat sub adunco vomere taurus:
Nulla sub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat usus equi. Se quisque ferebat.
Ibat ovis lana corpus amicta sua.
Sub Jove durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graves imbres & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetusti
Moris, & antiquas testificantur opes.
Nunc dicenda mihi Regis fuga. Traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna: vir injustus, fortis ad arma tamen.

Ge

Ceperat hic alias, alias everterat urbes;
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios: Occidite, dixit, inermem.
Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga.
Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.
Luna fuit. Spectant juvenem, gladiosque recondunt:
Tergaque deducta veste notata vident.
Flent quoque, &, ut secum tueatur bella, precantur.
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamque potens, misso genitorem appellat amico,
Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum rivo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia summa metit.
Nuncius ut rediit, decussaque lilia dixit;
Filius, agnosco jussa parentis, ait.
Nec mora. Principibus cæsis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
Exit, & exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus. Sors est ita reddita: Matri
Qui dederit princeps oscula; victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oscula Terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.
Cingitur interea Romanis Ardea signis,
Et patitur lentas obsidione moras.
Dum vocat, & metuunt hostes committere pugnam;
Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius juvenes socios dapibusque meroque
Accipit. Ex illis Rege creatus ait:

Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
Nec sinit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
Conjugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudant. Studiis certamina crescunt;
Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit, cui clarum dederat Collatia nomen;
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest: tollamur equis, urbemque petamus.
Dicta placent: frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. Regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum Regis fusis per colla coronis
Inveniunt posito pervigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia. Nebat,
Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant:
Inter quas tenui sic ait ipsa sono:
Mittenda est domino (nunc, nunc properate, puellæ)
Quamprimum nostra facta lacerna manu.
Quid tamen audistis? nam plura audire soletis.
Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodo victa cades: melioribus, Ardea, restas,
Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantum reduces! Sed enim temerarius ille
Est meus; & stricto qualibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymas: intentaque fila remittit;
In gremio vultum deposuitque suum.
Hoc ipsum decuit: lacrymæ cecidere pudicæ,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, venio, conjux ait. Illa revixit;
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea juvenis furiatos regius ignes
Concipit, & cœco raptus amore ruit.
Forma placet, niveusque color, flaviique capilli;
Quique aderat nulla factus ab arte decor.

Verba

Verba placent, & vox; & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Jam decerat cantum lucis prænuntius ales;
Cum referunt juvenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina nevit:
Neglectæ collo sic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.
Ut solet a magno fluctus langueſcere flatu;
Sed tamen a vento, qui fuit ante, tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet; & injusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque dolumque toro.
Exitus in dubio est: audebimus ultima, dixit.
Viderit, audentes forsne Deusne juvet.
Cepimus audendo Gabios quoque. Talia fatus
Ense latus cingit; tergaque pressit equi.
Accipit ærata juvenem Collatia porta:
Condere jam vultus sole parante suos.
Hostis, ut hospes, init penetralia Collatina:
Comiter excipitur: sanguine junctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat insciа rerum
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somni.
Nox erat; & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum vagina deripit ensem;
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Utque torum pressit; ferrum Lucretia, mecum est,
Natus, ait, regis, Tarquiniusque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis,
Parva sub infesto cum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugna,
Clamet? at in dextra, qui necet, ensis adest.

Effugiat? poſitis urgetur pectora palmis;
Nunc primum externa pectora tacta manu.
Inſtat amans hoſtis precibus, pretioque, minisque:
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis; eripiam, dixit, per crimina vitam:
Falſus adulterii teſtis adulter ero.
Interimam famulum; cum quo deprenſa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid victor, gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox ſtetit una tuis!
Jamque erat orta dies: paſſis ſedet illa capillis;
Ut ſolet ad nati mater itura rogum.
Grandævumque patrem fido cum conjuge caſtris
Evocat: & poſita venit uterque mora.
Utque vident habitum; quæ luctus cauſa requirunt:
Cui paret exſequias, quove ſit icta malo.
Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
Ora. Fluunt lacrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc conjux lacrymas ſolantur, & orant
Indicet: & cæco flentque paventque metu.
Ter conata loqui; ter deſtitit: auſaque quarto,
Non oculos adeo ſuſtulit illa ſuos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus? eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipſa meum.
Quæque poteſt, narrat. Reſtabant ultima; flevit,
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor conjuxque coacto.
Quam, dixit, veniam vos datis, ipſa nego.
Nec mora; celato figit ſua pectora ferro:
Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.
Tunc quoque jam moriens, ne non procumbat honeſte,
Reſpicit. Hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce ſuper corpus communia damna gementes
Obliti decoris virque paterque jacent.
Brutus adeſt; tandemque animo ſua nomina fallit:
Fixaque ſemanimi corpore tela rapit.
Stillantemque tenens generoſo ſanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante ſonos:

Per

Per tibi ego hunc juro fortem caſtumque cruorem,
Perque tuos manes, qui mihi numen erunt,
Tarquinium pœnas profuga cum ſtirpe daturum,
Jam ſatis eſt virtus diſſimulata diu.
Illa jacens ad verba oculos ſine lumine movit;
Viſaque concuſſa dicta probare coma.
Fertur in exſequias animi matrona virilis:
Et ſecum lacrymas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet, Brutus clamore Quirites
Concitat, & Regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit. Capit annua Conſul
Jura. Dies regnis illa ſuprema fuit.
Venimus in portum, libro cum menſe peracto.
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

3.

Bellice, depoſitis clypeo pauliſper & haſta,
Mars, ades; & nitidas caſſide ſolve comas.
Forſitan ipſe roges, quid ſit cum Marte poëtæ.
A te, qui canitur, nomina menſis habet.
Ipſe vides manibus peragi fera bella Minervæ.
Num minus ingenuis artibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora ſume
Cuſpidis. Invenies & quod inermis agas.
Tum quoque inermis eras, cum te Romana ſacerdos
Cepit; ut huic urbi femina digna dares.
Ilia veſtalis (quid enim vetat inde moveri?)
Sacra lavaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
Ponitur e ſumma fictilis urna coma.
Feſſa reſedit humi; ventosque accepit aperto
Pectore; turbatas reſtituitque comas.
Dum ſedet; umbroſæ ſalices, volucresque canoræ
Fecerunt ſomnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies victis furtim ſubrepit ocellis:
Et cadit a mento languida facta manus.
Mars videt hanc, viſamque cupit: potiturque cupitam:
Et ſua divina furta ſefellit ope.

Si

Si licet occultos monitus audire Deorum
Vatibus; ut certe fama licere putat;
Cum ſis officiis, Gradive, virilibus aptus;
Dic mihi, matronæ cur tua feſta colant.
Sic ego (ſic poſita dixit mihi cuſpide Mavors;
Sed tamen in dextra miſſilis haſta fuit)
Diſce, Latinorum vates operoſe dierum,
Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parva fuit, ſi prima velis elementa referre,
Roma: ſed in parva ſpes tamen hujus erat.
Mœnia jam ſtabant populis angulta futuris:
Credita ſed turbæ tunc nimis ampla ſuæ.
Quæ fuerit noſtri ſi quæris regia nati;
Adſpice de canna ſtraminibusque domum.
In ſtipula placidi carpebat munera ſomni:
Et tamen ex illo venit in aſtra toro.
Jamque loco majus Romanus nomen habebat:
Nec conjux illi, nec ſocer ullus erat.
Spernebant generos inopes vicinia dives:
Et male credebar ſanguinis auctor ego.
In ſtabulis habitaſſe, boves paviſſe, nocebat;
Jugeraque inculti pauca tenere ſoli.
Cum pare quæque ſuo coëunt volucresque feræque:
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Extremis dantur connubia gentibus: at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
Feſta pará Conſo: Conſus tibi cætera dicet;
Ipſo feſta die dum ſua ſacra canes.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem.
Tum primum generis intulit arma ſocer.
Jamque fere raptæ matrum quoque nomen habebant;
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem:
Quas inter mea ſic eſt nurus orſa loqui:
O pariter raptæ, (quoniam hoc commune tenemus)
Non ultra lente poſſumus eſſe piæ.

Stant

Stant acies: sed utra Di sint pro parte rogandi,
Eligite. Hinc conjux, hinc pater arma tenent.
Quærendum, viduæ fieri malimus an orbæ.
Consilium vobis forte piumque dabo.
Consilium dederat, Parent, crinemque resolvunt;
Mœstaque funerea corpora veste tegunt.
Jam stabant acies ferro mortique paratæ:
Jam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cum raptæ veniunt inter patresque virosque;
Inque sinu natos pignora cara ferunt.
Ut medium campi passis tetigere capillis;
In terram posito procubuere genu.
Et, quasi sentirent, blando clamare nepotes
Tendebant ad avos brachia parva suos.
Qui poterat, clamabat avum tum denique visum:
Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris animusque cadunt: gladiisque remotis
Dant soceri generis accipiuntque manus.
Laudatasque tenent natas; scutoque nepotem
Fert avus: hic scutis dulcior usus erat.
Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
Oebalides matres non leve munus habent.

4.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem
Et vatem, & mensem scis, Venus, esse tuos.
Mota Cytheriaca leviter mea tempora myrto
Contigit: &, cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus; & subito causæ patuere dierum.
Dum licet, & spirant flamina; navis eat.
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus injecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum dignissima temperat orbem:
Illa tenet nullo regna minora Deo:
Juraque dat cœlo, terræ, natalibus undis;
Perque suos intus continet omne genus.
Illa Deos omnes (longum enumerare) creavit:
Illa satis causas arboribusque dedit:

Illa

Illa rudes animos hominum contraxit in unum;
Et docuit jungi cum pare quemque sua.
Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?
Nec coëant pecudes, si levis absit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ovis.
Deposita taurus sequitur feritate juvencam,
Quem toti saltus, quem nemus omne, tremunt.
Vis eadem, lato quodcunque sub æquore vivit,
Servat; & innumeris piscibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
Venerunt cultus mundaque cura sui.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores.
Eloquiumque fuit duram exorare puellam:
Proque sua causa quisque disertus erat.
Mille per hanc artes motæ: studioque placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi
Audeat? a nobis sit procul iste furor.
Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius ullum.
Vere nitent terræ: vere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est:
Utque solet, Marti continuata suo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes
Ire: nec hibernas jam timuisse minas.
Rite Deam Latiæ colitis matresque nurusque;
Et vos, quis vittæ longaque vestis abest.
Aurea marmoreo redimicula solvite collo:
Demite divitias: tota lavanda Dea est.
Aurea siccato redimicula reddite collo:
Nunc alii flores, nunc nova danda rosa est.

5.

Quæritis, unde putem Majo data nomina mensi?
Non satis est liquido cognita causa mihi.

Ut

Ut stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,
Cum videt ex omni parte viator iter:
Sic, quia posse datur diversas reddere causas,
Qua ferar ignoro: copiaque ipsa nocet.
Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Medusæi signa tenetis equi.
Dissensere deæ. Quarum Polyhymnia cœpit
Prima. Silent aliæ; dictaque mente notant.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus juvenes animosaque bella gerebant:
Et pro Dis aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis,
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros:
Nomen & ætatis mite Senatus erat.
Jura dabat populo senior: finitaque certis
Legibus est ætas, unde petatur honos.
Et medius juvenum, non indignantibus ipsis,
Ibat: & interior, si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit: selectaque pectora Patres
Dixit. Ad hos Urbis summa relata novæ.
Hinc sua majores posuisse vocabula Majo
Tangor, & ætati confuluisse suæ.
Clare nepos Atlantis, ades: quem montibus olim
Edidit Arcadiis Pleias una Jovi.
Pacis & armorum Superis imisque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter!

6.

Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus; si non obstreperetur aquis.
Hic ego quærebam sexti quæ mensis origo
Esset, & in cura nominis hujus eram.
Ecce Deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat; Aoniæas cum sequeretur oves.

Nec

Nec quas Priamides in aquoſæ vallibus Idæ
Contulit. Ex illis ſed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, ſui germana mariti.
Hæc erat, agnovi, quæ ſtat in arce Jovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.
Cum Dea, quos fecit, ſuſtulit ipſa metus.
Namque, ait, o vates Romani conditor anni,
Auſe per exiguos magna referre modos;
Jus tibi feciſti numen cœleſte videndi,
Cum placuit numeris condere feſta tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis;
Junius a noſtro nomine nomen habet.
Inſpice, quos habeat nemoralis Aricia Faſtos,
Et populus Laurens, Lanuviumque meum:
Eſt illic menſis Junonius. Inſpice Tibur,
Et Prænestinæ mœnia ſacra Deæ:
Junonale leges tempus. Nec Romulus illas
Condidit: at noſtri Roma nepotis erat.
Finierat Juno. Reſpeximus. Herculis uxor
Stabat; & in vultu ſigna dolentis erant.
Non ego, ſi toto mater me cedere cœlo
Juſſerit, invita matre morabor. Ait.
Nunc quoque non ſuctor de nomine temporis hujus.
Blandior, & partes pæne rogantis ago.
Remque mei juris malim tenuiſſe precando;
Et faveas cauſæ forſitan ipſe meæ.
Aurea poſſedit ſocio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Jove ſumma tenet.
At decus omne mihi contingit origine menſis.
Junius eſt juvenum; qui fuit ante, ſenum.
Dixit: & in litem ſtudio certaminis iſſent;
Atque ira pietas diſſimulata foret.
Venit Apollinea longas Concordia lauro
Nexa comas, placidi numen opusque Ducis.
Hæc ubi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
Binaque cum populis regna coiſſe ſuis;
Et Lare communi ſoceros generosque receptos;
His nomen junctis Junius, inquit, habet.

Dicta

Dicta triplex cauſſa eſt. At vos ignoſcite, Divæ,
Res eſt arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares a me. Perierunt judice formæ
Pergama. Plus lædunt, quam juvat una, duæ.
Veſta, fave: tibi nunc operata reſolvimus ora:
Ad tua ſi nobis ſacra venire licet.
Veſta eadem eſt, quæ Terra: ſubeſt vigil ignis utrique.
Significant ſedem terra focusque ſuam.
Terra, pilæ ſimilis, nullo fulcimine nixa,
Aëre ſubjecto tam grave pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem:
Quique premat partes, angulus omnis abeſt.
Cumque ſit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum plusve minusve latus;
Ni convexa foret, parti vicinior eſſet,
Nec medium terram mundus haberet onus.
Arte Syracoſia ſuſpenſus in aëre clauſo
Stat globus, immenſi parva figura poli.
Et quantum a ſummis, tantum ſeceſſit ab imis
Terra. Quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus. A pluvio vindicat imbre tholus.
Cur ſit virgineis, quæris, Dea culta miniſtris?
Inveniam cauſas hac quoque parte ſuas.
Ex Ope Junonem memorant Cereremque creatas
Semine Saturni: tertia Veſta fuit.
Utraque nupſerunt; ambæ peperiſſe feruntur:
De tribus impatiens reſtitit una viri.
Quid mirum, virgo ſi virgine læta miniſtra
Admittit caſtas in ſua ſacra manus?
Nec tu aliud Veſtam, quam vivam intellige flammam:
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit: & comites virginitatis habet.
Heu quantum timuere patres, quo tempore Veſta
Arſit, & eſt adytis obruta pæne ſuis!
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes:
Miſtaque erat flammæ flamma profana piæ.

Attonitæ flebant demisso crine ministræ:
Abstulerat vires corporis ipse timor.
Provolat in medium, & magna; succurrite, voce,
Non est auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
Me miserum! dubitatis? ait. Dubitare videbat,
Et pavidas posito procubuisse genu.
Haurit aquas: tollensque manus, ignoscite, dixit,
Sacra vir intrabo non adeunda viro.
Si scelus est; in me commissi pœna redundet!
Sit capitis damno Roma soluta mei!
Dixit, & irrupit: factum Dea rapta probavit;
Pontificisque sui munere tuta fuit.
Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorque, locusque.
Sed superinjectis quis latet æde togis?
Servius est: hoc constat enim. Sed causa latendi
Discrepat; & dubium me quoque mentis habet.
Tullia, conjugio sceleris mercede peracto,
His solita est dictis exstimulare virum:
Quid juvat esse pares, te nostræ cæde sororis
Meque tui fratris, si pia vita placet?
Vivere debuerant & vir meus & tua conjux;
Si nullum ausuri majus eramus opus.
Et caput & regnum facio dotale parentis.
Si vir es, i, dictas exige dotis opes!
Regia res scelus est! Socero cape regna necato:
Et nostras patrio sanguine tinge manus.
Talibus instinctus solio privatus in alto
Sederat. Attonitum vulgus ad arma ruit.
Hinc cruor, hinc cædes: infirmaque vincitur ætas.
Sceptra gener socero rapta Superbus habet.
Ipse sub Esquiliis, ubi erat sua regia, cæsus
Concidit in dura sanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxque vias.
Corpus ut adspexit, lacrymis auriga profusis
Restitit. Hunc tali corripit illa sono:

Vadis?

Vadis? an spectas pretium pietatis amarum?
Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas!
Certa fides facti: dictus Scelcratus ab illa
Vicus, & æterna res ea pressa nota.
Post tamen hoc ausa est templum monumenta parentis
Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquar.
Signum erat in solio residens sub imagine Tulli:
Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veste data tegitur: vetat hanc Fortuna moveri:
Et sic e templo est ipsa locuta suo:
Ore revelato qua primum luce patebit
Servius, hæc posiri prima pudoris erit.
Parcite, matronæ, vetitas attingere vestes:
Sollemni satis est voce movere preces.

III. EX LIBRIS DE ARTE AMANDI VEL POTIUS PLACENDI SPE AMORUM.

I.

Si quis in hoc artem populo non novit amandi;
Me legat; & lecto carmine doctus amet.
Arte citæ veloque rates remoque moventur:
Arte leves currus, arte regendus Amor.
Usus opus movet hoc. Vati parete perito.
Vera canam. Cœptis, mater amoris, ades.
Principio, quod amare velis, reperire labora,
Qui nova nunc primum miles in arma venis.
Dum licet, & loris passim potes ire solutis;
Elige cui dicas: Tu mihi sola places.
Hæc tibi non tenues veniet delapsa per auras.
Quærenda est oculis apta puella tuis.
Proximus huic labor est, placitam exorare puellam.
Tertius, ut longo tempore duret amor.
Hic modus; hæc nostro signabitur area curru:
Hæc erit admissa meta terenda rota.

Tot tibi tamque dabit formosas Roma puellas;
Hæc habet, ut dicas, quidquid in orbe fuit,
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos
Æquore quot pisces, fronde teguntur aves.
Sed tu præcipue curvis venare theatris.
Hæc loca sunt voto fertiliora tuo.
Ut redit itque frequens longum formica per agmen,
Granifero solitum cum vehit ore cibum;
Aut ut apes, saltusque suos & olentia nactæ
Pascua, per flores & thyma summa volant;
Sic ruit ad celebres cultissima fœmina ludos.
Copia judicium sæpe morata meum.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.
Ille locus casti damna pudoris habet.
Primus sollicitos fecisti, Romule, ludos:
Cum juvit viduos rapta Sabina viros.
Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro:
Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
Illic, quas tulerant nemorosa Palatia, frondes
Simpliciter positæ; scena sine arte fuit.
In gradibus sedit populus de cespite factis,
Qualibet hirsutas fronde tegente comas.
Respiciunt, oculisque notant sibi quisque puellam,
Quam velit: & tacito pectore multa movent.
Dumque, rudem præbente modum tibicine Thusco,
Ludius æquatam ter pede pulsat humum;
In medio plausu (plausus tunc arte carebat)
Rex populo prædæ signa petenda dedit.
Protinus exiliunt, animum clamore fatentes:
Virginibus cupidas injiciuntque manus.
Ut fugiunt aquilas timidissima turba columbæ,
Utque fugit visos agna novella lupos;
Sic illæ timuere viros sine lege ruentes.
Constitit in nulla, qui fuit ante, color.
Nam timor unus erat; facies non una timoris.
Pars laniant crines: pars sine mente sedet:
Altera mœsta silet; frustra vocat altera matrem:
Hæc queritur; stupet hæc, hæc manet; illa fugit.

Du-

Ducuntur raptæ genialis præda puellæ:
Et potuit multas ipse decere pudor.
Si qua repugnarat nimium, comitemque negarat;
Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.
Atque ita: quid teneros lacrymis corrumpis ocellos?
Quod matri pater est, hoc tibi, dixit, ero.
Romule, militibus scisti dare commoda solus.
Hæc mihi si dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo solennia more theatra
Nunc quoque formosis insidiosa manent.
Proximus a domina, nullo prohibente, sedeto:
Junge tuum lateri, quam potes, usque latus:
Utque sit, in gremium pulvis si forte puellæ
Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et, si nullus erit pulvis, tamen excute nullum.
Quælibet officio causa sit apta tuo.
Pallia si terræ nimium demissa jacebunt;
Collige, & immunda sedulus effer humo.
Respice præterea, post vos quicunque sedebit,
Ne premat oppositio mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos. Fuit utile multis,
Pulvinum facili composuisse manu.
Profuit & tenui vento movisse tabellam;
Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.
Mox erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
Quatuor in niveis aureus ibis equis!
Ibunt ante duces onerati colla catenis;
Ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
Spectabunt læti juvenes mistæque puellæ:
Diffundetque animos omnibus ista dies.
Atque aliqua ex illis cum Regum nomina quæret,
Quæ loca, qui montes, quæve ferantur aquæ;
Omnia responde. Nec tantum, si qua rogabit;
Et quæ nescieris, ut bene nota refer.
Hic est Euphrates præcinctus arundine frontem:
Cui coma dependet cærula, Tigris erit.
Hos facito Armenios: hæc est Danaëia Persis:
Urbs in Achæmeniis vallibus ista fuit:

Ille, vel ille, duces. Et erunt, quæ nomina dicas:
Si poteris, vere: si minus, apta tamen.
Dant etiam positis aditum convivia mensis:
Est aliquid præter vina, quod inde petas.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt risus; tunc pauper cornua sumit:
Tunc dolor & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes, ævo rarissima nostro,
Simplicitas; artes excutiente Deo.
Illic sæpe animos juvenum rapuere puellæ:
Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.
Judicio formæ noxque merumque nocent.
Luce deas cœloque Paris spectavit aperto;
Cum dixit Veneri: Vincis utramque, Venus!
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni:
Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana;
Consule de facie corporibusque diem.
Quid tibi fœmineos cœtus venatibus aptos
Enumerem? numero cedet arena meo.
Quid referam Bajas, prætextaque littora velis;
Et, quæ de calido sulfure fumat, aquam?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore, dixit:
Non hæc (ut fama est) unda salubris erat.
Mens erit apta capi tunc, cum lætissima rerum
Ut seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent: blanda tum subit arte Venus.
Tempora qui solis operosa colentibus arva,
Fallitur, & nautis adspicienda putat.
Nec semper credenda Ceres fallacibus arvis:
Nec semper viridi concava puppis aquæ.
Nec teneras semper tutum captare puellas.
Sæpe dato melius tempore fiet idem.
Retibus imprudens capitur fallacis amicæ.
Insidians loculis sit tibi nigra Venus.

Non

Non mihi ſacrilegas meretricum ut proſequar artes,
Cum totidem linguis ſint ſatis ora decem.
Cum bene vitaris, tamen auferet. Invenit artem
Fœmina, qua cupidi carpat amantis opes.
Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem:
Expediet merces teque ſedente ſuas.
Quas illa, inſpicias, ſapere ut videare, rogabit.
Oſcula deinde dabit: deinde rogabit, emas.
Hoc fore contentam multos jurabit in annos.
Nunc opus eſſe ſibi, nunc bene dicet emi.
Si non eſſe domi, quos des, cauſabere nummos;
Littera poſcetur, ne didiciſſe juvet.
Quid, quaſi natali cum poſcit munera libo;
Et quoties opus eſt, naſcitur ipſa ſibi?
Quid, cum mendaci damno mœſtiſſima plorat;
Elapſusque cava fingitur aure lapis?
Multa rogant utenda dari: data reddere nolunt.
Perdis; & in damno gratia nulla tuo.
Diſce bonas artes, (moneo) Romana juventus!
Non tantum trepidos ut tueare reos.
Quam populus, judexque gravis, lectusque ſenatus;
Tam dabit eloquio victa puella manus.
Sed lateant vires; nec ſis in fronte diſertus.
Effugiant ceræ verba modeſta tuæ.
Quis niſi mentis inops, teneræ declamet amicæ?
Sæpe valens odii littera cauſa fuit.
Sit tibi credibilis ſermo, conſuetaque verba:
Blanda tamen, præſens ut videare loqui.
Si non accipiet ſcriptum, illectumque remittet;
Lecturam ſpera: propoſitumque tene.
Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci:
Tempore lenta pati fræna docentur equi.
Ferreus aſſiduo conſumitur annulus uſu:
Interit aſſidua vomer aduncus humo.
Quid magis eſt ſaxo durum? quid mollius unda?
Dura tamen molli ſaxa cavantur aqua.
Penelopen ipſam (perſta modo) tempore vinces.
Capta vides fero Pergama; capta tamen:

Legerit, & nolit reſcribere; cogere noli.
Tu modo blanditias fac legat usque tuas.
Quæ voluit legiſſe, volet reſcribere lectis.
Per numeros venient iſta gradusque ſuos.
Forſitàn & primo veniet tibi littera triſtis;
Quæque roget, ne ſe ſollicitare velis.
Quod rogat illa, timet: quod non rogat, optat, ut inſtes.
Inſequere! & voti poſtmodo compos eris.
Forma viros neglecta decet. Minoida Theſeus
Abſtulit a nulla tempora comtus acu.
Hippolytum Phædra, nec erat bene cultus, amavit.
Cura Deæ ſilvis aptus Adonis erat.
Munditiæ placeant: fuſcentur corpora Campo:
Sit bene conveniens, & ſine labe toga.
Linguaque ne rigeat: careant rubigine dentes:
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male deformet rigidos tonſura capillos:
Sit coma, ſit docta barba reſecta manu.
Et nihil emineant, & ſint ſine ſordibus ungues:
Inque cava nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec male odorati ſit triſtis anhelitus oris:
Nec lædant nares virque paterque gregis.
Sicubi contigerint poſiti tibi munera Bacchi,
Atque erit in ſocii fœmina parte tori;
Nycteliumque patrem, nocturnaque ſacra precare,
Ne jubeant capiti vina nocere tuo.
Hic tibi multa licet ſermone latentia tecto
Dicere, quæ dici ſentiat illa ſibi:
Blanditiasque leves tenui perſcribere vino;
Ut dominam in menſa ſe legat illa tuam:
Atque oculos oculis ſpectare fatentibus ignem.
Sæpe tacens vocem verbaque vultus habet.
Fac primus rapias illius tacta labellis
Pocula; quaque bibit parte puella, bibas.
Et quodcumque cibi digitis libaverit illa,
Tu pete: dumque petes, ſit tibi tacta manus.
Certa tibi a nobis dabitur menſura bibendi:
Officium præſtent mensque pedesque ſuum.

Jur-

Jurgia præcipue vino ſtimulata caveto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Si vox eſt, canta: ſi mollia brachia, ſalta:
Et, quacunque potes dote placere, place.
Ebrietas ut vera nocet, ſic ficta juvabit.
Fac titubet blæſo ſubdola lingua ſono:
Ut, quidquid facies diceſve protervius æquo,
Credatur nimium cauſa fuiſſe merum.
Colloquio jam tempus adeſt. Fuge ruſtice longe
Hinc pudor: audacem Forsque Venusque juvant.
Non tua ſub noſtras veniant facundia leges.
Fac tantum incipias, ſponte diſertus eris.
Eſt tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis.
Hinc tibi quæratur qualibet arte fides.
Nec credi labor eſt: ſibi quæque videtur amanda.
Peſſima ſit, nulli non ſua forma placet.
Sæpe tamen vere cœpit ſimulator amare:
Sæpe, quod incipiens finxerat eſſe, fuit.
Quo magis o faciles imitantibus eſte, puellæ.
Fiet amor verus, qui modo falſus erat.
Blanditiis animum furtim deprendere nunc ſit:
Ut pendens liquida ripa ſubitur aqua.
Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos;
Et teretes digitos, exiguumque pedem.
Delectant etiam caſtas præconia formæ.
Virginibus curæ grataque forma ſua eſt.
Quis ſapiens blandis non miſceat oſcula verbis?
Illa licet non det; non data ſume tamen.
Pugnabit primo fortaſſis; &, Improbe, dicet:
Pugnando vinci ſed tamen illa volet.
Tantum, ne noceant teneris male rapta labellis,
Neve queri poſſit dura fuiſſe, cave.
Vim licet appellent, grata eſt vis iſta puellis:
Quod juvat, invitæ ſæpe dediſſe volunt.
Ah nimia eſt juveni propriæ fiducia formæ,
Expectat ſi quis, dum prior illa roget!
Vir prior accedat: vir verba precantia dicat.
Excipiet blandas comiter illa preces.

Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari.
Da cauſam voti principiumque tui.
Si tamen a precibus tumidos accedere flatus
Senſeris; incepto parce, referque pedem.
Quod refugit, multæ cupiunt: odere, quod inſtat.
Lenius inſtando tædia tolle tui.
Nec ſemper Veneris ſpes eſt profitenda roganti:
Intret amicitiæ nomine tectus amor.
Candidus in nauta turpis color: æquoris unda
Debet, & a radiis ſideris eſſe niger.
Turpis & agricolæ: quia vomere ſemper adunco,
Et gravibus raſtris ſub Jove verſat humum.
Et tua, Palladiæ petitur cui palma coronæ,
Candida ſi fuerint corpora; turpis eris.
Palleat omnis amans; hic eſt color aptus amanti.
Hic decet: hoc vultu non valuiſſe putent.
Pallidus in Lyrice ſilvis errabat Orion:
Pallidus in lenta Naïde Daphnis erat.
Arguat & macies animum: nec turpe putaris,
Palliolum nitidis impoſuiſſe comis.
Attenuent juvenum vigilatæ corpora noctes;
Curaque, & e magno qui fit amore, dolor.
Ut voto potiare tuo, miſerabilis eſto:
Ut, qui te videat, dicere poſſit, Amas.
Hei mihi! non tutum eſt, quod ames, laudare ſodali.
Cum tibi laudanti credidit; ipſe ſubit.
Finiturus eram: ſed ſunt diverſa puellis
Pectora. Mille animos excipe mille modis.
Nec tellus eadem parit omnia. Vitibus illa
Convenit; hæc oleis: hâc bene farra virent.
Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ:
Qui ſapit, innumeris moribus aptus erit.
Utque leves Proteus modo ſe tenuabit in undas;
Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
Hi jaculo piſces, illi capiuntur ab hamis:
Hos cava contento retia fune trahunt.
Nec tibi conveniat cunctos modus unus ad annos:
Longius inſidias cerva videbit anus.

Si

Si doctus videare rudi, petulansve pudenti;
Diffidet miseræ protinus illa sibi.
Inde fit, ut, quæ se timuit committere honesto,
Vilis in amplexus inferioris eat.
Pars superat cœpti, pars est exhausta, laboris.
Hic teneat nostras anchora jacta rates.

2.

Dicite, Iö Pæan! &, iö, bis dicite, Pæan!
Decidit in casses præda petita meos.
Lætus amans donet viridi mea carmina palma:
Præferor Ascræo Mæonioque seni.
Non satis est venisse tibi me vate puellam.
Arte mea capta est: arte tenenda mea est.
Nec minor est virtus, quam quærere, parta tueri.
Casus ineft illic: hic erit artis opus.
Nunc mihi, si quando, Puer & Cytherea, favete:
Nunc Erato: nam tu nomen amoris habes.
Magna paro; quas possit Amor remanere per artes,
Dicere, tam vasto pervagus orbe puer.
Et levis est, & habet geminas, quibus avolet, alas.
Difficile est illis imposuisse modum.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis.
Philtra nocent animis; vimque furoris habent.
Sit procul omne nefas. Ut ameris, amabilis esto:
Quod tibi non facies solave forma dabit.
Sis licet antiquo Nireus adamatus Homero;
Naïadumque tener crimine raptus Hylas.
Ut dominam teneas, nec te mirere relictum,
Ingenii dotes corporis adde bonis.
Forma bonum fragile est. Quantumq; accedit ad annos,
Fit minor; & spatio carpitur ipsa suo.
Nec violæ semper, nec hiantia lilia florent;
Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi jam cani venient, formose, capilli:
Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Jam molire animum, qui duret; & adstrue formæ.
Solus ad extremos permanet ille rogos.

Nec

Nec levis, ingenuas pectus coluiſſe per artes,
Cura ſit; & linguas edidiciſſe duas.
Non formoſus erat, ſed erat facundus Ulyſſes:
Et tamen æquoreas torſit amore Deas.
O quoties illum doluit properare Calypſo;
Remigioque aptas eſſe negavit aquas!
Hæc Trojæ caſus iterumque iterumque rogabat,
Ille referre aliter ſæpe ſolebat idem.
Littore conſtiterant: illic quoque pulcra Calypſo
Exigit Odryſii fata cruenta ducis.
Ille levi virga (virgam nam forte tenebat)
Quod rogat, in ſpiſſo littore pingit opus.
Hæc, inquit, Troja eſt (muros in littore fecit)
Hic tibi ſit Simoïs: hæc mea caſtra puta.
Campus erat, (campumque facit) quem cæde Dolonis
Sparſimus, Hæmonios dum, vigil optat equos.
Illic Sithonii fuerant tentoria Rheſi:
Hac ego ſum captis nocte revectus equis.
Pluraque pingebat: ſubitus cum Pergama fluctus
Abſtulit, & Rheſi cum duce caſtra ſuo.
Tum Dea, Quas, inquit, fidas tibi credis ituro,
Perdiderint undæ nomina quanta, vides?
Ergo age, fallaci timide confide figuræ,
Quisquis es: aut aliquid corpore pluris habe.
Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
Aſperitas odium ſævaque verba movent.
Odimus accipitrem, quia ſemper vivit in armis,
Et pavidum ſolitos in pecus ire lupos.
At caret inſidiis hominum, quia mitis, hirundo:
Quasque colat turres Chaonis ales habet.
Eſte procul lites, & amaræ prælia linguæ.
Dulcibus eſt verbis mollis alendus amor.
Prælia cum Parthis, cum culta pax ſit amica;
Et jocus; & cauſas quicquid amoris habet.
Si nec blanda ſatis, nec erit tibi comis amanti;
Perfer, & obdura. Poſtmodo mitis erit,
Flectitur obſequio curvatus ab arbore ramus.
Frangis; ſi vires experiere tuas.

Obſe-

Obſequio tranantur aquæ: nec vincere poſſis
Flumina; ſi contra, quam rapit unda, nates.
Obſequium tigresque domat Numidasque leones,
Ruſtica paulatim taurus aratra ſubit.
Cede repugnanti; cedendo victor abibis.
Fac modo, quas partes illa jubebit, agas.
Arguet, arguito; quicquid probat illa, probato:
Quod dicet, dicas: quod negat illa, neges.
Riſerit, arride: ſi flebit, flere memento.
Imponat leges vultibus illa tuis.
Seu ludet, numerosque manu jactabit eburnos;
Tu male jactato, tu male jacta dato.
Ipſe tene diſtenta ſuis umbracula virgis:
Ipſe face in turba, qua venit illa, locum.
Nec dubita tereti ſcamnum producere lecto:
Et tenero ſoleam deme, vel adde, pedi.
Sæpe etiam dominæ, quamvis horrebis & ipſe,
Algentis manus eſt calfacienda ſinu.
Nec tibi turpe puta (quamvis tibi turpe, placebit)
Ingenua ſpeculum ſuſtinuiſſe manu.
Juſſus adeſſe foro, juſſa maturius hora
Fac ſemper venias; nec niſi ſerus abi.
Occurras aliquo, tibi dixerit; omnia differ.
Curre; nec inceptum turba moretur iter.
Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
Tunc quoque pro ſervo, ſi vocat illa, veni.
Rure eris, & dicet, venias, (Amor odit inertes)
Si rota defuerit, tu pede carpe viam.
Nec grave te tempus ſitiensque Canicula tardet,
Nec via per jactas candida facta nives.
Militiæ ſpecies amor eſt: diſcedite ſegnes.
Non ſunt hæc timidis ſigna tuenda viris.
Nox, & hiems, longæque viæ, ſævique dolores
Mollibus his caſtris, & labor omnis ineſt.
Sæpe feres imbrem cœleſti nube ſolutum;
Frigidus & nuda ſæpe jacebis humo.
Cynthius Admeti vaccas paviſſe Pheræas
Fertur, & in parva delituiſſe caſa.

Quod

Quod Phœbum decuit, quem non decet? exue fastus,
Curam mansuri quisquis amoris habes.
Nec pudor ancillas, ut quæque erit ordine prima;
Nec tibi sit servos demeruisse pudor.
Nomine quemque suo (nulla est jactura) saluta:
Junge tuis humiles, ambitiose, manus.
Sed tamen & servo (levis est impensa) roganti
Porrige fortunæ munera parva tuæ.
Nec dominam jubeo pretioso munere dones:
Parva, sed e parvis callidus apta dato.
Dum bene dives ager, dum rami pondere nutant;
Afferat in calatho rustica dona puer:
Rure suburbano poteris tibi dicere missa;
Illa vel in Sacra sint licet emta Via.
Afferat aut uvas, aut quas Amaryllis amabat;
At nunc castaneas non amat illa nuces.
Quin etiam turdoque licet missaque corona
Te memorem dominæ testificere tuæ.
Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere versus?
Hei mihi! non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur: sed munera magna petuntur.
Dummodo sit dives; barbarus ipse placet.
Aurea nunc vere sunt sæcula. Plurimus auro
Venit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet Musis venias comitatus, Homere;
Si nihil attuleris, ibis; Homere, foras.
Sunt tamen & doctæ rarissima turba puellæ:
Altera non doctæ turba, sed esse volunt.
Utraque laudentur per carmina: carmina lector
Commendet dulci qualiacunque sono.
His ergo; aut illis, vigilatum carmen in ipsas,
Forsitan exigui muneris instar erit.
At, quod eris per te facturus, & utile credis,
Id tua te facito semper amica roget.
Libertas alicui fuerit promissa tuorum;
Hanc tamen a domina fac petat ille tua.
Si pœnam servo, si vincula sæva remittis;
Quod facturus eras, debeat illa tibi.

Utili-

Utilitas tua ſit: titulus donetur amicæ.
Perde nihil: partes illa potentis agat.
Sed te, cuicunque eſt retinendæ cura puellæ,
Attonitum forma fac putet eſſe ſua.
Sive erit in Tyriis; Tyrios laudabis amictus:
Sive erit in Coïs; Coa decere puta.
Aurata eſt; ipſo tibi ſit pretioſior auro:
Gauſapa ſi ſumſit: gauſapa ſumta proba.
Adſtiterit tunicata; Moves incendia, clama:
Sed timida, caveat frigora, voce roga.
Compoſitum diſcrimen erit; diſcrimina lauda:
Torſerit igne comam; torte capille, place.
Brachia ſaltantis, vocem mirare canentis:
Et, quod deſierit, verba querentis habe.
Tantum, ne pateas turbis ſimulator in illis,
Effice: nec vultu deſtrue dicta tuo.
Si latet ars, prodeſt; adfert deprenſa pudorem:
Atque adimit merito tempus in omne fidem.
Sæpe ſub autumnum (cum formoſiſſimus annus,
Plenaque purpureo ſubrubet uva mero;
Cum modo frigoribus premitur, modo ſolvitur æſtu)
Aëre non certo corpora languor habet.
Illa quidem valeat! ſed ſi male firma cubabit,
Et vitium cœli ſenſerit ægra ſui;
Tunc amor & pietas tua ſit manifeſta puellæ:
Tunc fere, quod plena poſtmodo falce metas.
Nec tibi moroſi veniant faſtidia morbi;
Perque tuas fiant, quæ ſinet ipſa, manus.
Et videat flentem; nec tædeat oſcula ferre:
Et ficco lacrymas combibat ore tuas.
Multa vove; ſed cuncta palam: quotieſque libebit,
Quæ referas illi, ſomnia læta vide.
Omnibus his inerunt gratæ veſtigia curæ:
In tabulas multis hæc via fecit iter.
Ne tamen officiis odium quæratur ab ægra;
Sit ſuus in blanda ſedulitate modus.
Neve cibo prohibe, nec amari pocula ſucci
Porrige: rivalis miſceat illa tuus.

Sed

Sed non, cui dederis a littore carbasa, vento
Utendum, medio cum potiere freto.
Dum novus errat amor, vires sibi colligat usu:
Si bene nutrieris tempore, firmus erit.
Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas:
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.
Nascitur exiguus, sed opes acquirit eundo;
Quaque venit, multas accipit amnis aquas.
Fac tibi consuescat: nil consuetudine majus.
Quam tu dum captas, tædia nulla fuge.
Te semper videat: tibi semper præbeat aurem:
Exhibeant vultus noxque diesque tuos.
Cum tibi major erit fiducia, posse requiri;
Tum procul, absenti cura futurus, abi.
Da requiem. Requietus ager bene credita reddit:
Terraque cœlestes arida sorbet aquas.
Phyllida Demophoon præsens moderatius usit:
Exarsit velis acrius illa datis.
(Penelopen absens solers torquebat Ulysses:
Phyllacides aberat, Laodamia, tuus.)
Sed mora tuta brevis: lentescunt tempore curæ;
Vanescitque absens, & novus intrat, amor.
Dum Menelaus abest, Helene, ne sola jaceret,
Hospitis est tepido nocte recepta sinu.
Qui stupor hic, Menelaë, fuit? tu solus abibas?
Isdem sub tectis hospes & uxor erant?
Accipitri timidas credis, furiose, columbas?
Plenum montano credis ovile lupo?
Sed neque fulvus aper media tam sævus in ira;
Fulmineo rabidos cum rotat ore canes;
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet;
Nec brevis ignaro vipera læsa pede:
Fœmina quam, socii deprensa pellice lecti,
Ardet; & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasque ruit; positoque decore
Fertur, ut Aonii cornibus icta Dei.
Conjugis admissum, violataque jura maritæ,
Barbara per natos Phasias ulta suos.

Altera

Altera dira parens (hæc eſt, quam cernis hirundo,
Aſpice) ſignatum ſanguine pectus habet.
Hoc bene compoſitos, hoc firmos ſolvit amores:
Crimina ſunt cautis iſta timenda viris.
Læſa Venus juſta arma movet, telumque remittit:
Et, modo quod queſta eſt, ipſe querare, facit.

Quæ modo pugnarunt, jungunt ſua roſtra columbæ;
Quarum blanditias, verbaque murmur habet.
Ergo age, & iratæ medicamina fortia præbe:
Illa feri requiem ſola doloris habent.
Illa Machaonios ſuperant medicamina ſuccos:
His, ubi peccaris, reſtituendus eris.

Hæc ego cum canerem, ſubito manifeſtus Apollo
Movit inauratæ pollice fila lyræ.
In manibus laurus: ſacris inducta capillis
Laurus erat: vates ille videndus agit.
Is mihi, Laſcivi, dixit, præceptor Amoris!
Duc, age, diſcipulos ad mea templa tuos.
Eſt ibi diverſum fama celebrata per orbem
Littera; cognoſci quæ ſibi quemque jubet.
Qui ſibi notus erit, ſolus ſapienter amabit;
Atque opus ad vires exiget omne ſuas.
Cui faciem natura dedit, ſpectetur ab illa:
Cui color eſt, humero ſæpe patente cubet.
Qui ſermone placet, taciturna ſilentia rumpat:
Qui canit arte, canat: qui bibit arte, bibat!
Sed neque declament medio ſermone diſerti:
Nec ſua veſanus ſcripta poëta legat.
Sic monuit Phœbus: Phœbo parete monenti.
Certa Dei ſacro eſt hujus in ore fides.

Quid moror in parvis? animus majoribus inſtet.
Magna canam; toto pectore, vulgus, ades!
Ardua molimur: ſed nulla niſi ardua virtus.
Difficilis noſtra poſcitur arte labor.
Mene palam noſtræ det quisquam ſigna puellæ;
Et patiar? nec me quolibet ira ferat?

Quo magis, o viri, caſtas ſervetis amicas!
Ut peccent, quem ſanum crimina ſcire juvat?
Creſcit amor prenſis. Ubi par fortuna duorum eſt,
In cauſa damni perſtat uterque ſui.
Fabula narratur toto notiſſima cœlo,
Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
Mars pater, inſano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.
Nec Venus oranti (neque enim Dea mollior ulla eſt)
Ruſtica Gradivo difficilisve fuit.
Ah quoties laſciva pedes riſiſſe mariti
Dicitur, & duras igne vel arte manus!
Marte palam ſimulat Vulcanum imitata: decebat;
Multaque cum forma gratia miſta fuit.
Sed bene concubitus primos celare ſolebant.
Plena verecundi culpa pudoris erat.
Indicio Solis (quis Solem fallere poſſit?)
Cognita Vulcano conjugis acta ſuæ.
Quam mala, Sol, exempla moves? pete munus ab illa,
Et tibi, ſi taceas, quod dare poſſit, habet.
Mulciber obſcuros lectum circaque ſuperque
Diſponit laqueos: lumina fallit opus.
Fingit iter Lemnon: veniunt ad fœdus amantes:
Impliciti laqueis nudus uterque jacent.
Convocat ille Deos. Præbent ſpectacula capti.
Vix lacrymas Venerem continuiſſe putant.
Non vultus texiſſe ſuos, non denique poſſunt
Partibus obſcœnis oppoſuiſſe manus.
Hos aliquis rides, in me, fortiſſime Mavors,
Si tibi ſunt oneri, vincula transfer, ait.
Præcipue Cytherea jubet ſua ſacra taceri.
Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.
Ipſa Venus pubem, quoties velamina ponit,
Protegitur læva ſemireducta manu.
In medio paſſimque coït pecus, hoc quoque viſo
Avertit vultus ſæpe puella ſuos.
Conveniunt thalami furtis & janua noſtris:
Parsque ſub injecta veſte pudenda latet.

Et

Et ſi non tenebras, at quiddam nubis opacæ
Quærimus; atque aliquid luce patente minus.
Tunc quoque, cum ſolem nondum prohibebat & imbrem
Tegula, ſed quercus tecta cibumque dabat;
In nemore atque antris, non ſub Jove, juncta voluptas:
Tanta rudi populo cura pudoris erat.
At nunc nocturnis titulos imponimus actis:
Atque emitur magno nil, niſi poſſe loqui.
Scilicet excuties omnes ubicunque puellas,
Cuilibet ut dicas, hæc quoque noſtra fuit.
Ne deſint, quas tu digitis oſtendere poſſis,
Ut quamque attigeris, fabula turpis erit.
Parva queror: fingunt quidam, quæ vera negarent,
Et nulli non ſe concubuiſſe ferunt.
Corpora ſi nequeunt, quæ poſſunt nomina tractant:
Famaque, non tacto corpore, crimen habet.
I nunc, claude fores, cuſtos odioſe, puellæ;
Et centum duris poſtibus obde ſeras.
Quid tuti ſupereſt, cum nominis extat adulter;
Et credi, quod non contigit eſſe, cupit?
Quod male fers, aſſueſce; feres bene. Multa vetuſtas
Lenit: at incipiens omnia ſentit amor.
Dum novus in viridi coaleſcit cortice ramus;
Concutiat tenerum quælibet aura, cadet.
Mox eadem ventis ſpatio durata reſiſtet,
Firmaque adoptivas arbor habebit opes.
Eximit ipſa dies omnes e corpore mendas:
Quodque fuit vitium, deſinit eſſe mora.
Ferre novæ nares taurorum terga recuſant:
Aſſiduo domitas tempore fallit odor.
Nominibus mollire licet mala. Fuſca vocetur,
Nigrior Illyrica cui pice ſanguis erit.
Si pæta eſt, Veneri ſimilis: ſi flava, Minervæ.
Sit gracilis, macie quæ male viva ſua eſt.
Dic habilem, quæcunque brevis; quæ turgida, plenam:
Et lateat vitium proximitate boni.
Nec quotus annus eat, nec quo ſit nata, require
Conſule: quæ rigidus munera Cenſor habet.

Præcipue, si flore caret, meliusque peractum
Tempus; & albentes jam legit illa comas.

3.

Arma dedi Danaïs in Amazonas. Arma supersunt
Quæ tibi dem, & turmæ, Penthesilea, tuæ.
Ite in bella pares: vincant, quibus alma Dione
Faverit, &, toto qui volat orbe, Puer.
Non erat armatis æquum concurrere nudas:
Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
Venturæ memores jam nunc estote senectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos;
Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec, quæ præteriit, iterum revocabitur unda:
Nec, quæ præteriit, hora redire potest.
Utendum est ætate. Cito pede labitur ætas:
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.
Hos ego, qui canent frutices, violaria vidi:
Hac mihi de spina grata corona data est,
Quam cito (me miserum!) laxantur corpora rugis,
Et perit in nitido qui fuit ore color!
Quasque fuisse tibi canas a virgine jures,
Spargentur subitæ per caput omne comæ.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas;
Nec faciunt cervos cornua jacta senes.
Nostra sine auxilio fugiunt bona. Carpite florem;
Qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet.
Adde, quod & partus faciunt breviora juventæ
Tempora. continua messe senescit ager.
Ordior a cultu. Cultis bene Liber ab uvis
Provenit; & culto stat seges alta solo.
Forma Dei munus: forma quota quæque superbit?
Pars vestrum tali munere magna caret.
Cura dabit faciem: facies neglecta peribit;
Idaliæ similis sit licet illa Deæ.
Corpora si veteres non sic coluere puellæ;
Nec veteres cultos sic habuere viros.

Si

Si fuit Andromache tunicas induta valentes;
Quid mirum? duri militis uxor erat.
Scilicet Ajaci conjux ornata venires,
Cui tegumen ſeptem terga fuere boum?
Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma
Edomiti magnas poſſidet orbis opes.
Aſpice, quæ nunc ſunt Capitolia, quæque fuerunt;
Alterius dicas illa fuiſſe Jovis.
Curia, concilio quæ nunc digniſſima tanto eſt,
De ſtipula, Tatio regna tenente, fuit.
Quæ nunc ſub Phœbo ducibusque Palatia fulgent;
Quid, niſi araturis paſcua bubus, erant?
Priſca juvent alios: ego me nunc denique natum
Gratulor. Hæc ætas moribus apta meis.
Non quia nunc terræ lentum ſubducitur aurum;
Lectaque diverſo littore concha venit.
Nec quia decreſcunt effoſſo marmore montes:
Nec quia cæruleæ mole fugantur aquæ.
Sed quia cultus adeſt; nec noſtros manſit in annos
Ruſticitas priſcis illa ſuperſtes avis.
Vos quoque non caris aures onerate lapillis,
Quos legit in viridi decolor Indus aqua.
Nec prodite graves inſuto veſtibus auro:
Per quas nos petitis, ſæpe fugatis, opes.
Munditiis capimur: non ſint ſine lege capilli.
Admotæ formam dantque negantque manus.
Nec genus ornatus unum eſt: quod quamque decebit,
Eligat; & ſpeculum conſulat ante ſuum.
Nec mihi tot poſitus numero comprendere fas eſt.
Adjicit ornatus proxima quæque dies.
Et neglecta decet multas coma. Sæpe jacere
Heſternam credas; illa repexa modo eſt.
Ars caſum ſimulet. Sic capta vidit ut urbe
Alcides Iölen, hanc ego, dixit, amo.
Quid de veſte loquar? nec vos, ſegmenta, requiro;
Nec quæ bis Tyrio murice, lana, rubes.
Cum tot prodierint pretio leviore colores;
Quis furor eſt, cenſus corpore ferre ſuo?

Aëris ecce color, tum cum ſine nubibus aër,
Nec tepidus pluvias concitat Auſter aquas!
Ecce tibi ſimilis, qui quondam Phryxon & Hellen
Diceris Inoïs eripuiſſe dolis!
Quot nova terra parit flores, cum vere tepenti
Vitis agit gemmas; pigraque cedit hiems:
Lana tot, aut plures ſuccos bibit. Elige certos.
Nam non conveniens omnibus omnis erit.
Pulla decent niveas: Briſeïda pulla decebant.
Cum rapta eſt, pulla tum quoque veſte fuit.
Alba decent fuſcas: albis, Cepheï, placebas;
Sic tibi veſtitæ preſſa Seriphos erat.
Quid, ſi præcipiam, ne fuſcet inertia dentes;
Oraque ſuſcepta mane laventur aqua?
Scitis & inducta candorem quærere cera.
Sanguine quæ vero non rubet; arte rubet.
Arte, ſupercilii confinia nuda repletis,
Parvaque ſinceras velat aluta genas.
Nec pudor eſt oculos tenui ſignare favilla;
Vel prope te nato, lucide Cydne, croco.
Non tamen expoſitas menſa deprendat amator
Pyxidas. Ars faciem diſſimulata juvet.
Quem non offendat toto fæx illita vultu,
Cum fluit in tepidos pondere lapſa ſinus?
Oeſypa quid redolent, quamvis mittantur Athenis,
Demtus ab immundo vellere ſuccus ovis?
Nec coram miſtas cervæ ſumſiſſe medullas,
Nec coram dentes defricuiſſe probem.
Iſta dabunt faciem; ſed erunt deformia viſu.
Multaque, dum fiunt, turpia; facta, placent.
Tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus;
Aptius a ſumma conſpiciare manu.
Cur mihi nota tuo cauſa eſt candoris in ore?
Claude forem thalami, quid rude prodis opus?
Multa viros neſcire decet. Pars maxima rerum
Offendat, ſi non interiora tegas.
Aurea quæ pendent ornato ſigna theatro;
Inſpice, quam tenuis bractea ligna tegat.

Sed

Sed neque ad illa licet populo, nisi facta, venire:
Nec nisi submotis forma paranda viris.
At non pectendos coram præbere capillos,
Ut jaceant fusi per tua terga, vetem.
Illo præcipue, ne sis morosa, caveto
Tempore: nec lapsas sæpe resolve comas.
Tuta sit ornatrix. Odi, quæ sauciat ora
Unguibus & rapta brachia fugit acu.
Devovet, & dominæ tangit caput illa: simulque
Plorat ad invisas sanguinolenta comas.
Formosæ minus artis opem præceptaque curant:
Est illis sua dos, forma sine arte potens.
Cum mare compositum est, securus navita cessat:
Cum tumet, auxiliis assidet ille suis.
Rara tamen mendo facies caret. Occule mendas:
Quamque potes, vitium corporis abde tui.
Si brevis es, sedeas; ne stans videare sedere:
Inque tuo jaceas quantulacunque toro.
Hic quoque, ne possit fieri mensura cubantis,
Injecta lateant fac tibi veste pedes.
Quæ nimium gracilis, pleno velamina filo
Sumat: & ex humeris laxus amictus eat.
Pallida purpureis tangat sua corpora virgis:
Nigrior ad Pharii confuge pisces opem.
Pes malus in nivea semper celetur aluta:
Arida nec vinclis crura resolve suis.
Conveniunt tenues scapulis analectrides altis:
Inflatum circa fascia pectus eat.
Exiguo signet gestu quodcunque loquetur,
Cui digiti pingues, & scaber unguis erunt.
Cui gravis oris odor, nunquam jejuna loquatur;
Et semper spatio distet ab ore viri.
Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus
Dens tibi; ridendo maxima damna feres.
Quis credat? discunt etiam ridere puellæ:
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.
Sint modici rictus, sint parvæ utrimque lacunæ;
Et summos dentes ima labella tegant.

Nec ſua perpetuo contendant ilia riſu:
Sed leve neſcio quid fœmineumque ſonent.
Eſt, quæ perverſo diſtorqueat ora cachinno:
Cum riſu læta eſt altera, flere putes.
Illa ſonat raucum, quiddamque inamabile ſtridet;
Ut rudit ad ſcabram turpis aſella molam.
Quo non ars penetrat? diſcunt lacrymare decenter:
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
Quid, cum legitima fraudatur littera voce,
Blæſaque fit juſſo lingua coacta ſono?
In vitio decor eſt, quædam male reddere verba.
Diſcunt poſſe minus, quam potuere, loqui.
Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris.
Allicit ignotos ille fugatque viros.
Hæc movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
Excipit; extenſos fertque ſuperba pedes.
Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat; ingentes varica fertque gradus.
Sed ſit, ut in multis, modus hic quoque. Ruſticus alter
Motus; in inceſſu mollior alter erit.
Res eſt blanda canor: diſcant cantare puellæ.
Pro facie multis vox ſua lena fuit.
Et modo marmoreis referant audita theatris;
Et modo Niliacis carmina luſa modis.
Nec plectrum dextra, citharam tenuiſſe ſiniſtra
Neſciat arbitrio fœmina docta meo;
Nec profugum Æneam, altæ primordia Romæ;
Quo nullum Latio clarius extat opus.
Forſitan & noſtrum nomen miſcebitur iſtis;
Nec mea Lethæis ſcripta dabuntur aquis.
Quis dubitet, quin ſcire velim ſaltare puellam;
Ut moveat poſito brachia juſſa mero?
Artifices lateris, ſcenæ ſpectacula, amantur:
Tantum mobilitas illa decoris habet.
Parva monere pudet: talorum ducere jactus
Ut ſciat, & vires, teſſera miſſa, tuas.
Reticuloque pilæ lævis fundantur aperto:
Nec, niſi quam tolles, ulla movenda pila eſt.

Mille

Mille faceſſe jocos. Turpe eſt neſcire puellam
Ludere: ludendo ſæpe paratur amor.
Sed minimus labor eſt, ſapienter jactibus uti.
Majus opus, mores compoſuiſſe ſuos.
Dum ſumus incauti, ſtudioque aperimur in ipſo;
Nudaque per luſus pectora noſtra patent;
Ira ſubit deforme malum, lucrique cupido;
Jurgiaque, & rixæ, ſollicitusque dolor.
Crimina dicuntur: reſonat clamoribus æther:
Invocat iratos & ſibi quisque Deos.
Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur:
Et lacrymis vidi ſæpe madere genas.
Jupiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus eſt ulli cura placere viro.
Hos ignava jocos tribuit natura puellis:
Materia ludunt uberiore viri.
Sunt illis celeresque pilæ, jaculumque, trochique,
Armaque, & in gyros ire coactus equus.
Nec vos Campus habet, nec vos gelidiſſima Virgo;
Nec Thuſcus placida devehit amnis aqua.
At licet & prodeſt, Pompeias ire per umbras;
Virginis ætheriis cum caput ardet equis.
Quod latet, ignotum eſt: ignoti nulla cupido.
Fructus abeſt, facies cum bona teſte caret.
Omnibus illa locis maneat ſtudioſa placendi:
Et curam tota mente decoris agat.
Caſus ubique valet: ſemper tibi pendeat hamus.
Quo minime credas gurgite, piſcis erit.
Sæpe canes fruſtra nemoroſis montibus errant;
Inque plagam nullo cervus agente cadit.
Sed vitate viros cultum formamque profeſſos;
Quique ſuas ponunt in ſtatione comas.
Quæ vobis dicunt, dixerunt mille puellis.
Errat, & in nulla ſede moratur amor.
Nec coma vos fallat liquida nitidiſſima nardo:
Nec brevis in rugas cingula preſſa ſuas.
Nec toga decipiat filo tenuiſſima: nec ſi
Annulus in digitis alter & alter erit.

Forsitan ex horum numero cultissimus ille
Fur sit; & uratur vestis amore tuæ!
Redde meum, clamant spoliatæ sæpe puellæ:
Redde meum, toto voce boante foro.
Has, Venus, e templis multo radiantibus auro
Lenta vides lites, Appiadesque tuæ.
Parcite, Cecropides, juranti credere Theseo;
Quos faciet testes, fecit & ante Deos.
Verba vadum tentent abiegnis scripta tabellis;
Accipiat missas apta ministra notas.
Inspice: quodque leges, ex ipsis collige verbis,
Fingat, an ex animo solicitusque roget.
Postque brevem rescribe moram. Mora semper amantes
Incitat, exiguum si modo tempus habet.
Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
Nec tamen e duro, quod petit, ore nega.
Fac timeat speretque simul: quotiesque remittes,
Spesque magis veniat certa minorque metus.
Munda, sed e medio, consuetaque verba, puellæ,
Scribite. Sermonis publica forma placet.
Ah quoties dubius scriptis exarsit amator;
Et nocuit formæ barbara lingua bonæ!
Sed libet a parvis animum ad majora referre,
Plenaque curvato pandere vela sinu.
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores.
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira; nigrescunt sanguine venæ;
Lumina Gorgoneo sævius igne micant.
Procul hinc, dixit, non es mihi tibia tanti;
Ut vidit vultus Pallas in amne suos.
Vos quoque si media speculum spectetis in ira;
Cognoscat faciem vix satis ulla suam.
Nec tumeat vultu damnosa superbia vestro;
Comibus est oculis alliciendus amor.
Odimus immodicos (expertæ credite) fastus.
Sæpe tacens odii semina vultus habet.
Spectantem specta: ridenti mollia ride.
Innuet; acceptas tu quoque redde notas.

Sic

Sic ubi prælusit; rudibus puer ille relictis
Spicula de pharetra promit acuta sua.
Odimus & mœstas, Tecmessam diligat Ajax:
Nos hilarem populum fœmina læta capit.
Nunquam ego te, Andromache, nec te, Tecmessa, rogarem,
Ut mea de vobis altera amica foret.
Efficite (& facile est) ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in sua vota fides.
Spectet amabilius juvenem; suspiret ab imo
Fœmina; tam fero cur veniatque roget.
Jamdudum persuasus erit; miserebitur ultro:
Et dicet, cura carpitur ista mei.
Sed te, quæcunque es, moderate injuria turbet;
Neu sis audita pellice mentis inops.
Nec cito credideris. Quantum cito credere lædat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.
Est prope purpureos colles florentis Hymetti
Fons sacer, & viridi cespite mollis humus.
Silva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam:
Ros maris, & lauri, nigraque myrtus olent.
Nec densæ foliis buxi, fragilesque myricæ,
Nec tenues cytisi, cultaque pinus abest.
Lenibus impulsæ Zephyris auraque salubri
Tot generum frondes herbaque summa tremunt.
Grata quies Cephalo. Famulis canibusque relictis
Lassus in hac juvenis sæpe resedit humo.
Quoque meos releves æstus, cantare solebat,
Accipienda sinu, mobilis Aura, veni.
Conjugis ad timidas aliquis male sedulus aures
Auditos memori detulit ore sonos.
Procris ut accepit nomen, quasi pellicis, Auræ;
Excidit: & subito muta dolore fuit.
Palluit, ut seræ, lectis de vite racemis,
Pallescunt frondes, quas nova læsit hiems.
Quæque suos curvant matura cydonia ramos,
Cornaque adhuc nostris non satis apta cibis.

Ut

Ut rediit animus, tenues a pectore veſtes
Rumpit, & indignas fauciat ungue genas.
Nec mora: per medias paſſis furibunda capillis
Evolat, ut thyrſo concita Baccha, vias.
Ut prope perventum; comites in valle relinquit.
Ipſa nemus tacito clam pede fortis init.
Quid tibi mentis erat, cum ſic male ſana lateres,
Procri? quis attoniti pectoris ardor erat?
Jam jam venturam, quæcunque erat Aura, putabas
Scilicet; atque oculis probra videnda tuis.
Nunc veniſſe piget; neque enim deprendere velles:
Nunc juvat. Incertus pectora verſat amor.
Credere quæ jubeant, locus eſt, & nomen, & index;
Et quia amans ſemper, quod timet, eſſe putat.
Vidit ut oppreſſam veſtigia corporis herbam;
Pulſantur trepidi corde micante ſinus.
Jamque dies medius tenues contraxerat umbras;
Inque pari ſpacio veſper & ortus erant.
Ecce redit Cephalus ſilvis Cyllenia proles,
Oraque fontana fervida ſpargit aqua.
Anxia, Procri, lates. Solitas jacet ille per herbas;
Et, Zephyri molles, Auraque, dixit, ades,
Ut patuit miſeræ jucundus nominis error;
Et mens, & rediit verus in ora color.
Surgit; & appoſitas agitato corpore frondes
Movit, in amplexus uxor itura viri.
Ille feram ſonuiſſe ratus, juveniliter arcus
Corripit: in dextra tela fuere manu.
Quid facis, infelix? non eſt fera: ſupprime tela!
Me miſerum! jaculo fixa puella tuo eſt.
Hei mihi! conclamat, fixiſti pectus amicum!
Hic locus a Cephalo vulnera ſemper habet!
Ante diem morior, ſed nulla pellice læſa:
Hoc faciet poſitæ te mihi terra levem.
Nomine ſuſpectas jam ſpiritus exit in auras:
Labor jo! cara lumina conde manu.
Ille ſinu dominæ morientia corpora moeſto
Suſtinet; & lacrymis vulnera ſæva lavat.

Exit,

Exit, et, incauto paulatim pectore lapsus,
Excipitur miseri spiritus ore viri.
Sed repetamus iter. Nudis mihi rebus agendum est,
Ut tangat portus fessa carina suos.

Scilicet expectas, dum te in convivia ducam,
Et quæris monitus hac quoque parte meos?
Sera veni; positaque decens incede lucerna.
Grata mora est Veneri: maxima lena mora est.
Carpe cibos (placide); est quiddam gestus edendi:
Ora nec immunda tota perunge manu.
Neve domi præsume dapes: ac ingere, citra
Quam capies paulo, quam potes esse, minus.
Priamides Helenen avide si spectet edentem,
Oderit; & dicat, Stulta rapina mea est.
Aptius est vobis modice atque potare dilute
Sic Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hoc quoque, qua patiens caput est: animusque pedesque
Constent: nec, quæ sint singula, bina vide.
Turpe jacens mulier multo madefacta Lyæo:
Digna est contemtus quoslibet illa pati.
Ulteriora pudet docuisse: ac alma Dione,
Vix nostrum est fateor, quod pudet, inquit, opus.
Lusus habet finem; cycnis descendere tempus,
Duxerunt collo qui juga nostra suo.
Ut quondam juvenes, ita nunc mea turba puellæ
Inscribant spoliis, Naso magister erat.

IV. REMEDIA (TURPIS VEL INTEMPESTIVI) AMORIS.

Legerat hujus Amor titulum nomenque libelli:
Bella mihi, video, bella parantur, ait.
Parce tuum vatem sceleris damnare, Cupido;
Tradita qui toties te duce signa tuli.
Si quis amat, quod amare juvat, feliciter ardens
Gaudeat, & vento naviget ille suo.

At

At si quis male fert indignæ regna puellæ;
Ne pereat, nostræ sentiat artis opem.
Cur aliquis collum laqueo nodatus ab arcto
E trabe sublimi triste pependit onus?
Cur aliquis rigido fodit sua viscera ferro?
Invidiam cædis, pacis amator, habes.
Qui, nisi desierit, misero periturus amore est;
Desinat: & nulli funeris auctor eris.
Hæc ego. Movit Amor gemmatas aureus alas;
Et mihi, Propositum perfice, dixit, opus.
Ad mea, decepti Juvenes, præcepta venite;
Quos suus ex omni parte fefellit amor.
Discite sanari, per quem didicistis amare:
Una manus vobis vulnus opemque feret.
Sed quæcunque viris, vobis quoque dicta, puellæ,
Credite. Diversis partibus arma damus.
E quibus ad vestros si quid non pertinet usus;
Attamen exemplo multa docere potest.
Utile propositum, sævas extinguere flammas;
Nec servum vitii pectus habere sui.
Me duce damnosas, homines, compescite curas:
Rectaque cum sociis me duce navis eat.
Naso legendus erat, tunc cum didicistis amare;
Idem nunc vobis Naso legendus erit.
Publicus assertor dominis oppressa levabo
Pectora: vindictæ quisque favete suæ.
Te precor, arcitenens, adsit tua laurea nobis,
Carminis & medicæ Phœbe repertor opis.
Tu pariter vati, pariter succurre medenti:
Utraque tutelæ subdita cura tuæ.
Dum licet, & modici tangunt præcordia motus;
Si piget, in primo limine siste pedem.
Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi;
Et tuus incipiens ire resistat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas:
Et validas segetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.

Tum

Tum poterat manibus ſumma tellure revelli;
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.
Quale ſit id, quod amas, celeri circumſpice mente:
Et tua læſuro ſubtrahe colla jugo.
Principiis obſta. Sero medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.
Sed propera: nec te venturas differ in horas.
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amor, reperitque alimenta morando.
Optima vindictæ proxima quæque dies.
Flumina pauca vides de magnis fontibus orta:
Plurima collectis multiplicantur aquis.
Si tamen auxilii perierunt tempora primi,
Et vetus in capto pectore ſedit amor;
Majus opus ſupereſt: ſed non, quia ſerior ægro
Advocor, ille mihi deſtituendus erit.
Cum furor in curſu eſt; tu cede, furentis amice,
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cum deſcendere poſſit,
Pugnat in adverſas ire natator aquas.
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Reſpuit, atque odio verba monentis habet.
Aggrediar melius tunc, cum ſua vulnera tangi
Jam ſinet, & veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, niſi mentis inops, in funere nati
Flere vetet? non hoc illa monenda loco.
Cum dederit lacrymas, animumque impleverit ægrum;
Ille dolor verbis emoderandus erit.
Temporis ars medicina fere eſt. Data tempore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.
Quin etiam accendas vitia, irritesque vetando;
Temporibus ſi non aggrediare ſuis.
Ergo, ubi viſus eris noſtræ medicabilis arti,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc, ut ames, faciunt: hæc, ut fecere, tuentur:
Hæc ſunt jucundi cauſa cibusque mali.
Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus;
Contemtæque jacent, & ſine luce, faces.

Quam

Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
Et quam limosa canna palustris humo;
Tam Venus otia amat. Qui finem quæris amoris,
(Cedit amor rebus) res age: tutus eris.
Languor, & immodici sub nullo vindice somni,
Aleaque, & multo tempora quassa mero,
Eripiunt omnes animis sine vulnere nervos.
Adfluit incautis insidiosus Amor.
Desidiam puer ille sequi solet. Odit agentes.
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.
Sunt fora: sunt leges: sunt, quos tuearis, amici.
Vade per urbanæ candida castra togæ.
Vel tu sanguinei juvenilia munera Martis
Suscipe. Delitiæ jam tibi terga dabunt.
Ecce fugax Parthus, magni nova causa triumphi,
Jam videt in campis Cæsaris arma suis.
Vince Cupidineas pariter Parthasque sagittas:
Et refer ad patrios bina tropæa Deos.
Rura quoque oblectant animos, studiumque colendi:
Quælibet huic curæ cedere cura potest,
Colla jube domitos oneri supponere tauros;
Sauciet ut duram vomer aduncus humum.
Obrue versata Cerealia semina terra,
Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager.
Aspice curvatos pomorum pondere ramos;
Ut sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.
Aspice jucundo labentes murmure rivos:
Aspice tondentes fertile gramen oves.
Ecce petunt rupes præruptaque saxa capellæ.
Jam referent hœdis ubera plena suis.
Pastor inæquali modulatur arundine carmen:
Nec desunt comites sedula turba canes.
Parte sonant alia silvæ mugitibus altæ;
Et queritur vitulum mater abesse suum.
Quid cum suppositas fugiunt examina taxos,
Ut relevent demti vimina torta favi?
Poma dat autumnus; formosa est messibus æstas:
Ver præbet flores: igne levatur hiems.

Tem-

Temporibus certis maturam rusticus uvam
Deligit; & nudo sub pede musta fluunt:
Temporibus certis defectas alligat herbas;
Et tonsam raro pectine verrit humum.
Ipse potes riguis plantam deponere in hortis:
Ipse potes rivos ducere lenis aquæ.
Venerit insitio; fac ramum ramus adoptet:
Stetque peregrinis arbor operta comis.
Cum semel hæc animum cœpit mulcere voluptas,
Debilibus pennis irritus exit Amor.
Vel tu venandi studium cole. Sæpe recessit
Turpiter a Phœbi victa sorore Venus.
Nunc leporem pronum catulo sectare sagaci:
Nunc tua frondosis retia tende jugis.
Aut pavidos terre varia formidine cervos:
Aut cadat adversa cuspide fossus aper.
Nocte fatigatum somnus, non cura puellæ,
Excipit; & pingui membra quiete levat.
Lenius est studium, studium tamen, alite capta,
Aut lino, aut calamis præmia parva sequi.
Vel, quæ piscis edax avido male devoret ore,
Abdere supremis æra recurva cibis.
Aut his, aut aliis, donec dediscis amare,
Ipse tibi furtim decipiendus eris.
Tu tantum i, quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Flebis, ut occurret desertæ nomen amicæ:
Stabit & in media pes tibi sæpe via.
Sed quanto minus ire voles, magis ire memento:
Perfer: & invitos currere coge pedes.
Nec pluvias vites: nec te peregrina morentur
Sabbata; nec damnis Allia nota suis.
Nec quot transieris, sed quot tibi quære superstint
Millia: nec, maneas ut prope, finge moras.
Tempora nec numera: nec crebro respice Romam.
Sed fuge. Tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.
Dura aliquis præcepta vocet mea; dura fatemur
Esse: sed, ut valeas, multa dolenda feres.

Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
Æger; & oranti mensa negata mihi.
Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes;
Arida nec sitiens ora lavabis aqua;
Ut valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.
Sed tamen est artis strictissima janua nostræ,
Et labor est unus tempora prima pati.
Aspicis, ut prensos urant juga prima juvencos?
Ut nova velocem cingula lædat equum?
Forsitan à Laribus patriis exire pigebit.
Sed tamen exibis. Deinde redire voles.
Nec te Lar patrius, sed amor revocabit amicæ,
Prætendens culpæ splendida verba suæ.
Cum semel exieris, centum solatia curæ
Et rus, & comites, & via longa dabunt.
Nec satis esse puta discedere: lentus abesto;
Dum perdat vires, sitque sine igne, cinis.
Si nisi firmata properabis mente reverti,
Inferet arma tibi sæva rebellis Amor.
Quid quod, ut abfueris, avidus sitiensque redibis;
Et spatium damno cesserit omne tuo?
Si te causa potens domina retinebit in urbe;
Accipe, consilium quod sit in urbe meum.
Optimus ille fuit vindex, lædentia pectus
Vincula qui rupit, dedoluitque semel.
Si cui tantum animi est, illum mirabor & ipse:
Et dicam, Monitis non eget iste meis.
Et poterit dici petulans, quæ rustica non est:
Et poterit dici rustica, si qua proba est.
Quin etiam, quacunque caret tua fœmina dote,
Hanc moveat blandis usque precare sonis.
Exigito cantet, siqua est sine voce puella:
Fac saltet, nescit si qua movere manum.
Barbara sermone est, fac tecum multa loquatur.
Non didicit chordas tangere; posce lyram.
Durius incedit; face inambulet. Omne papillæ
Pectus habent tumidæ; fascia nulla tegat.

Si

Si male dentata eſt; narra, quod rideat, illi.
Mollibus eſt oculis, quod fleat illa, refer.
Proderit & ſubito, cum ſe non finxerit ulli,
Ad dominam celeres mane tuliſſe gradus.
Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
Omnia. Pars minima eſt ipſa puella ſui.
Sæpe, ubi ſit, quod ames, inter tam multa requiras.
Decipit hac oculos ægide dives Amor.
Improviſus ades; deprendes tutus inermem:
Infelix vitiis excidet illa ſuis.
Nec tamen huic nimium præcepto credere tutum eſt;
Fallit enim multos forma ſine arte decens.
Tum quoque, cum poſitis ſua collinet ora venenis,
Ad dominæ vultus (nec pudor obſtet) eas.
Pyxidas invenies, & rerum mille colores;
Et fluere in tepidos œſypa lapſa ſinus.
Illa tuas redolent, Phineu, medicamina menſas:
Non ſemel hinc ſtomacho nauſea facta meo.
Quod ſi quid præcepta valent mea; ſi quid Apollo
Utile mortales perdocet ore meo:
Quamvis infelix media torreberis Ætna;
Frigidior glacie fac videare tuæ.
Et ſanum ſimula; ne, ſi quid forte dolebis,
Sentiat: & ride, cum tibi flendus eris.
Non ego te jubeo medias abrumpere curas:
Non ſunt imperii tam fera jura mei.
Quod non es, ſimula; poſitosque imitare furores.
Sic facies vere, quod meditatus eris.
Sæpe ego ne biberem, volui dormire videri:
Dum videor, ſomno lumina victa dedi.
Deceptum riſi, qui ſe ſimulabat amare;
In laqueos auceps decideratque ſuos.
Intrat amor mentes uſu: dediſcitur uſu.
Qui poterit ſanum fingere, ſanus erit.
Dixit amor quondam (dubito, verusne Cupido
An ſomnus fuerit; ſed puto ſomnus erat.)
O qui ſollicitos modo das, modo demis, amores;
Adjice præceptis hoc quoque, Naſo, tuis.

Ad mala quisque animum referat sua; ponet amorem
Omnibus illa Deus plusve minusve dedit.
Qui puteal Janumque timet, celeresque Kalendas;
Torqueat hunc æris mutua summa sui.
Cui pater est durus, votis ut cætera cedant,
Huic pater ante oculos durus habendus erit.
Est tibi rure bono generosæ fertilis uvæ
Vinea: ne nascens uva sit usta, time.
Ille habet in reditu navim: mare semper iniquum
Cogitet, & damno littora fœda suo.
Filius hunc miles, te filia nubilis angant.
Et quis non causas mille doloris habet?
Ut possis odisse tuam, Pari, funera fratrum
Debueras oculis subtituisse tuis.
Plura loquebatur; placidum puerilis imago
Destituit somnum: si modo somnus erat.
Quid faciam? media navim Palinurus in unda
Deserit. Ignotas cogor inire vias.
Quisquis amas, loca sola nocent: loca sola caveto.
Quo fugis? in populo tutior esse potes.
Non tibi secretis (augent secreta furores)
Est opus: auxilio turba futura tibi est.
Tristis eris, si solus eris: dominæque relictæ
Ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos.
Tristior idcirco nox est, quam tempora Phœbi:
Quæ relevet luctus, turba sodalis abest.
Nec fuge colloquium: nec sit tibi janua clausa:
Nec tenebris vultus flebilis abde tuos.
Semper habe Pyladen, qui consoletur Orestem.
Hic quoque amicitiæ non levis usus erit.
Si quis amas, nec vis; facito contagia vites.
Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi:
Multaque corporibus transitione nocent.
In loca nonnunquam siccis arentia glebis
De prope currenti flumine manat aqua.
Manat amor tectus, si non ab amante recedas:
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.

Alter

Alter item jam sanus erat; vicinia læsit.
Occursum dominae non tulit ille suae.
Vulnus in antiquum rediit male firma cicatrix;
Successumque artes non habuere meae.
Proximis a tectis ignis defenditur aegre:
Utile finitimis abstinuisse locis.
Nec, quae ferre solet spatiantem porticus illam,
Te ferat: officium neve colatur idem.
Quid juvat admonitu tepidam recalescere mentem?
Alter, si possis, orbis habendus erit.
Non facile esuriens posita retinebere mensa:
Et multum saliens incitat unda sitim.
Non facile est visa taurum retinere juvenca:
Fortis equus visae semper adhinnit equae.
Haec ubi praestiteris, ut tandem littora tangas;
Non satis est ipsam deseruisse tibi.
Et soror, & mater valeant, & conscia nutrix,
Et quicquid dominae pars erit ulla tuae.
Nec veniat servus: nec flens ancillula fictum
Suppliciter dominae nomine dicat, Ave.
Nec, si scire voles, quid agat tamen illa, rogabis;
Profer: erit lucro lingua retenta suo.
Tu quoque, qui causam finiti reddis amoris,
Deque tua domina multa querenda refers;
Parce queri. Melius sic ulciscere tacendo;
Dum desideriis effluat illa tuis.
Et malim taceas, quam te desisse loquaris.
Qui nimium multis, non amo, dicit; amat.
Sed meliore fide paulatim extinguitur ignis,
Quam subito. Lente desine; tutus eris.
Flumine perpetuo torrens solet acrius ire.
Sed tamen haec brevis est, illa perennis aqua.
Fallat, & in tenues evanidus exeat auras,
Perque gradus molles emoriatur amor.
Sed modo dilectam scelus est odisse puellam:
Exitus ingeniis convenit iste feris.
Non curare sat est. Odio qui finit amorem,
Aut amat, aut aegre desinet esse miser.

Turpe, vir & mulier, juncti modo, protinus hoſtes:
Non illas lites Appias ipſa probat.
Saepe reas faciunt, & amant. Ubi nulla ſimultas
Incidit, admonitu liber aberrat amor.
Forte aderam juveni: dominam lectica tenebat:
Horrebant laevis omnia verba minis.
Jamque vadaturus, Lectica prodeat: inquit.
Prodierat: viſa conjuge mutus erat.
Et manus, & manibus duplices cecidere tabellae:
Venit in amplexus: atque ita, Vincis, ait.
Tutius eſt, aptumque magis, diſcedere pace,
Quam petere a thalamis litigioſa fora:
Munera quae dederis, habeat ſine lite jubeto:
Eſſe ſolent magno danda minora bono.
Quod ſi vos aliquis conducet caſus in unum,
Mente memor tota, quae damus arma, tene.
Nunc opus eſt armis: hic, o fortiſſime, pugna.
Vincenda eſt telo Pentheſilea tuo.
Sed quid praecipue noſtris conatibus obſtet,
Eloquar; exemplo quemque docente ſuo.
Deſinimus tarde, quia nos ſperamus amari.
Dum ſibi quisque placet, credula turba ſumus.
At tu nec voces (quid enim fallacius illis?)
Crede, nec aternos pondus habere Deos.
Neve puellarum lacrymis moveare caveto:
Ut flerent, oculos erudiere ſuos.
Artibus innumeris mens oppugnatur amantum;
Ut lapis aequoreis undique pulſus aquis.
Nec cauſas aperi, quare divortia malis:
Nec dic, quid doleas, clam tamen usque dole.
Nec peccata refer; ne diluat. Ipſe favebis:
Ut melior cauſa cauſa ſit illa tua.
Qui ſilet, eſt firmus; qui dicit multa puellae
Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſibi.
Non ego Dulichio furiales more ſagittas,
Nec rabidas auſim tingere in amne faces.
Nec nos purpureas pueri reſecabimus alas:
Nec facer arte mea laxior arcus erit.

Con-

Consilium est quodcunque cano. Parete canenti:
Utque facis, cœptis, Phœbe saluber, ades.
Phœbus adest: sonuere lyræ; sonuere pharetræ.
Signa Deum nosco per sua: Phœbus adest.
Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis
Murice cum Tyrio: turpius illud erit.
Vos quoque formosis vestras conferte puellas:
Incipiet dominæ quemque pudere suæ.
Utraque formosæ Paridi potuere videri;
Sed sibi collatam vicit utramque Venus.
Nec solam faciem; mores quoque confer & artem:
Tantum judicio ne tuus obsit amor.
Exiguum est, quod deinde canam: sed profuit illud
Exiguum multis: in quibus ipse fui.
Scripta cave relegas blandæ servata puellæ:
Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone feros (quamvis invitus) in ignes:
Et dic, Ardoris sit rogus iste mei.
Si potes, & ceras remove. Quid imagine muta
Carperis? hoc periit Laodamia modo.
Et loca multa nocent. Fugito loca conscia vestri
Congressus. Causas mille doloris habent.
Admonitu refricatur amor; vulnusque novatum
Scinditur. Infirmis causa pusilla nocet.
Ut pæne extinctum cinerem si sulfure tangas;
Vivet, & e minimo maximus ignis erit.
Sic, nisi vitaris quicquid renovabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modo nulla fuit.
Non habet, unde suum paupertas pascat amorem:
Non tamen hoc tanti est: pauper ut esse velis.
At tibi sit tanti, non indulgere theatris;
Dum bene de vacuo pectore cedat amor.
Enervant animos citharæ, lotosque, lyræque;
Et vox, & numeris brachia mota suis.
Illic assidue ficti saltantur amantes:
Quid caveas actor, quid juvet, arte docet.
Eloquar invitus: teneros ne tange poëtas.
Submoveo dotes impius ipse meas.

Callimachum fugito; non eſt inimicus Amori:
Et cum Callimacho tu quoque, Coë, noces.
Me certe Sappho meliorem fecit amicæ:
Nec rigidos mores Teïa Muſa dedit.
Carmina quis potuit tuto legiſſe Tibulli,
Vel tua, cujus opus Cynthia ſola fuit?
Quis potuit lecto durus diſcedere Gallo?
Et mea neſcio quid carmina dulce ſonant.
Di faciant, dominæ poſſis tranſire relictæ
Limina; propoſito ſufficiantque pedes.
Et poteris; modo velle tene. Nunc fortiter ire,
Nunc opus eſt celeri ſubdere calcar equo,
Illo Lothophagos, illo Sirenas in antro
Eſſe puta: remis adjice vela tuis.
Hunc quoque, quo quondam nimium rivale dolebas,
Vellem deſineres hoſtis habere loco.
At certe, quamvis odio remanente, ſaluta.
Oſcula cum poteris jam dare; ſanus eris.
Ecce cibos etiam, medicinæ fungar ut omni
Munere, quos fugias, quosve ſequare, dabo.
Daunius, an Libycis bulbus tibi miſſus ab oris,
An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum vitare ſalaces;
Et quidquid Veneri corpora noſtra parat.
Utilius ſumas acuentes lumina rutas;
Et quicquid Veneri corpora noſtra negat.
Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quæris?
Spe brevius monitis expediere meis.
Vina parant animum Veneri, niſi plurima ſumas;
Ut ſtupeant multo corda ſepulta mero.
Nutritur vento, vento reſtinguitur ignis.
Lenis alit flammam, grandior aura necat.
Aut nulla ebrietas, aut tanta ſit, ut tibi curas
Eripiat: ſi qua eſt inter utramque, nocet.
Hoc opus exegi. Feſſæ date ſerta carinæ.
Contigimus portum, quo mihi curſus erat.
Poſtmodo reddetis ſacro pia vota poëtæ,
Carmine ſanati fœmina virque meo.

V. EX LIBRIS AMORUM.

a) *Ad amicam ut redamet.*

Juſta precor: quæ me nuper prædata puella eſt,
Aut amet, aut faciat, cur ego ſemper amem.
Ah nimium volui! tantum patiatur amari.
Audierit noſtras tot Cytherea preces.
Accipe, per longos tibi qui deſerviat annos:
Accipe, qui pura norit amare fide.
Si me non veterum commendant magna parentum
Nomina; nec noſtri ſanguinis auctor eques;
Nec meus innumeris renovatur campus aratris;
Temperat & ſumtus parcus uterque parens:
At Phœbus, comitesque novem, vitisque repertor,
Hoc faciant: &, me qui tibi donat, Amor:
Et nulli ceſſura fides; ſine crimine mores;
Nudaque ſimplicitas, purpureusque pudor.
Non mihi mille placent: non ſum deſultor Amoris.
Tu mihi (ſi qua fides) cura perennis eris.
Tecum, quos dederint annos mihi fila ſororum,
Vivere contingat: teque dolente mori.
Te mihi materiem felicem in carmina præbe;
Provenient cauſa carmina digna ſua.
Carmine nomen habent exterrita cornibus Iö,
Et quam fluminea luſit adulter ave:
Quæque, ſuper pontum ſimulato vecta juvenco,
Virginea tenuit cornua vara manu.
Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem:
Junctaque ſemper erunt nomina noſtra tuis.

b) *De delatoribus amorum.*

Crede mihi; nulli ſunt crimina grata marito:
Nec quemquam, quamvis audiat illa, juvant.
Seu tepet, indicium ſecuras prodis ad aures;
Sive amat, officio fit miſer ille tuo.
Culpa nec ex facili, quamvis manifeſta, probatur.
Judicis illa ſui tuta favore venit.
Viderit ipſe licet; credet tamen ipſe neganti:
Damnabitque oculos; & ſibi verba dabit.

Aſpiciat dominæ lacrymas; plorabit & ipſe:
Et dicet, Poenas garrulus iſte dabit.
Quam diſpar certamen inis! tibi verbera victo
Adſunt: in gremio judicis illa ſedet.

c) *Ad amicam quam nec amare nec fugere poteſt.*

Multa diuque tuli: vitiis patientia victa eſt.
Cede fatigato pectore, turpis Amor.
Scilicet aſſerui jam me, fugique catenas:
Et quæ depuduit ferre, tuliſſe pudet.
Vicimus; & domitum pedibus calcamus Amorem.
Venerunt capiti cornua ſera meo.
Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem.
Quando ego non fixus lateri ſpatiantis adhæſi,
Ipſe tuus cuſtos, ipſe vir, ipſe comes?
Scilicet & populo per me comitata placebas.
Cauſa fuit multis noſter amoris amor.
Turpia quid referam vanæ mendacia linguæ,
Et perjuratos in mea damna Deos?
Quid juvenum tacitos inter convivia nutus,
Verbaque compoſitis diſſimulata notis?
Dicta erat aegra mihi, præceps amensque cucurri.
Veni; & rivali non erat aegra meo.
His, & quæ taceo, duravi ſæpe ferendis.
Quære alium, pro me qui queat iſta pati.
Jam mea votiva puppis redimita corona
Læta tumeſcentes æquoris audit aquas.
Deſine blanditias & verba potentia quondam
Perdere. Non ego ſum ſtultus, ut ante fui.
Luctantur, pectusque leve in contraria tendunt,
Hac amor, hac odium. Sed, puto, vincit amor.
Nequitiam fugio: fugientem forma reducet,
Averſor morum crimina; corpus amo.
Sic ego nec ſine te, nec tecum vivere poſſum:
Et videor voti neſcius eſſe mei.
Aut formoſa fores minus, aut minus improba, vellem.
Non facit ad mores tam bona forma malos.

Facta

Facta movent odium; facies exorat amorem.
Me miserum! vitiis plus valet illa suis,
Parce, per o lecti socialia jura, per omnes
(Qui dent fallendos se tibi sæpe) Deos,
Perque tuam faciem magni mihi numinis instar,
Perque tuos oculos, qui rapuere meos;
Quidquid eris, mea semper eris. Tu selige tantum,
Me quoque velle velis, anne coactus amem?
Lintea dem potius, ventisque ferentibus utar;
An quamvis nolim, cogar amare tamen.

d) *Ad annulum, quem dono amicæ dedit.*

Annule, formosæ digitum vincture puellæ,
In quo censendum nil, nisi dantis amor;
Munus eas gratum. Te læta mente receptum
Protinus articulis induat illa suis.
Tam bene convenias, quam mecum convenit illi;
Et digitum justo commodus orbe teras.
Felix, a domina tractaberis, annule, nostra.
Invideo donis jam miser ipse meis.
O utinam fieri subito mea munera possim
Artibus Ææis, Carpathiive senis!

e) *Ad amnem, dum iter faceret ad amicam.*

Amnis, arundinibus limosas obsite ripas,
Ad dominam propero; siste parumper aquas.
Nec tibi sunt pontes, nec quæ sine remigis ictu
Concava trajecto cymba rudente vehat.
Parvus eras, memini; nec tetransire refugi:
Summaque vix talos contigit unda meos.
Nunc ruis adposito nivibus de monte solutis,
Et turpi crassas gurgite volvis aquas.
Quid properasse juvat? quid parca dedisse quieti
Tempora? quid nocti conseruisse diem?
Si tamen hic standum; si non datur artibus ullis
Ulterior nostro ripa premenda pedi?
Dum loquor, increvit latis spatiosius undis,
Nec capit admissas alveus altus aquas.

Quid

Quid mecum, furioſe tibi? quid mutua differs
Gaudia? quid cœptum, ruſtice, rumpis iter?
Quid, ſi legitimum flueres, ſi nobile flumen?
Si tibi per terras maxima fama foret?
Nomen habes nullum, rivis collecte caducis;
Nec tibi ſunt fontes, nec tibi certa domus.
Fontis habes inſtar pluviamque nivesque ſolutas;
Quas tibi divitias pigra miniſtrat hyems.
Aut lutulentus agis brumali tempore curſus:
Aut premis arentem pulverulentus humum.
Quis te tum potuit ſitiens haurire viator?
Quis grata dixit voce, Perennis eas?
Damnoſus pecori curris, damnoſior agris.
Forſitan hæc alios; me mea damna movent.
At tibi pro meritis opto, non candide torrens,
Sint rapidi ſoles, ſiccaque ſemper hyems.

f) *Invitatur amica.*

Ulmus amat vitem, vitis non deſerit ulmum.
Separor a domina cur ego ſæpe mea?
At mihi te comitem juraras usque futuram,
Per me, perque oculos ſidera noſtra tuos.
Verba puellarum, foliis leviora caducis,
Irrita, quo viſum eſt, ventus & unda ferunt.
Si qua mei tamen eſt in te pia cura relicti;
Incipe pollicitis addere facta tuis:
Parvaque quamprimum rapientibus eſſeda mannis
Ipſa per admiſſas concute lora jubas.
At vos, qua veniet, tumidi ſubſidite montes:
Et faciles curvis vallibus eſte viæ.

g) *Saturni regnum.*

Tum cum regna ſenex cœli Saturnus haberet;
Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
Manibus admorat: nullaque maſſa fuit.
At meliora dabat; curvo ſine vomere fruges,
Pomaque, & in quercu mella reperta cava.

Nec

Nec valido quisquam terras findebat aratro:
Signabat nullo limite mensor humum.
Non freta dimissi verrebant eruta remi.
Ultima mortali tum via littus erat.
Contra te sollers, hominum Natura, fuisti;
Et nimium damnis ingeniosa tuis.
Quo tibi, turritis incingere mœnibus urbes?
Quo tibi, discordes addere in arma manus?
Quid tibi cum pelago? terra contenta fuisses.
Cur non & cœlum tertia regna petis?
Eruimus terra solidum pro frugibus aurum.
Possidet inventas sanguine miles opes.
Curia pauperibus clausa est: dat census honores,
Inde gravis judex inde severus eques.

h) *Tibulli mortem deflet.*

Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas;
Flebilis indignos, Elegeïa, solve capillos.
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit?
Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus,
Ardet in extructo corpus inane rogo.
Ecce, puer Veneris fert everſamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.
Aspice, demissis ut eat miserabilis alis;
Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt sparsi lacrymas per colla capilli,
Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Æneæ sic illum funere dicunt
Egressum tectis, pulcher Iüle, tuis.
Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo,
Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At saeri vates, & Divum cura vocamur:
Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat:
Omnibus obscuras injicit illa manus.
Cum rapiant mala fata bonos, (ignoscite fasso)
Sollicitor nullos esse putare Deos.

Vive

Vive pius; moriere pius. Cole sacra; colentem
Mors gravis a templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis. Jacet ecce Tibullus.
Vix manet e tanto parva quod urna capit.
Tene, sacer Vates, flammæ rapuere rogales?
Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa Deorum
Urere, quæ tantum sustinuere nefas.
Avertit vultus Erycis quæ possidet arces.
Sunt quoque, qui lacrymas continuisse negent.
Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus
Ignotum vili supposuisset humo.
Hinc certe madidos fugientis pressit ocellos
Mater; & in cineres ultima dona tulit:
Hinc soror in partem misera cum matre doloris
Venit, inornatas dilaniata comas.
Ossa quiete, precor, tuta requiescite in urna!
Sit humus cineri non onerosa tuo!

VI. EX EPISTOLIS HEROICIS.

a) *Penelope Ulyssi.*

Penelope Ulyssis uxor, ignara quidem ubi hæreat, valde tamen solicita de viri reditu, scribit ei hanc epistolam, qua cum primis ut redeat monet, maxime, cum & Troja jam excisa, aliisque reversis, solus nullam desidendi causam habeat.

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulysse!
Nil mihi rescribas attamen: ipse veni.
Troja jacet certe Danaïs invisa puellis:
Vix Priamus tanti, totaque Troja, fuit.
O utinam tunc, cum Lacædemona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis!
Non ego deserto jacuissem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies:
Nec mihi, quærenti spatiosam fallere noctem,
Lassaret viduas pendula tela manus.

Quando

Quando ego non timui graviora pericula veris?
Res est solliciti plena timoris amor.
In te fingebam violentos Troas ituros:
Nomine in Hectoreo pallida semper eram.
Sed bene consuluit casto Deus æquus amori.
Versa est in cinerem sospite Troja viro.
Argolici rediere duces: altaria fumant:
Ponitur ad patrios barbara præda Deos.
Grata ferunt Nymphæ pro salvis dona maritis:
Illi victa suis Troja fata canunt.
Mirantur justique senes trepidæque puellæ:
Narrantis conjux pendet ab ore viri.
Atque aliquis posita monstrat fera prælia mensa;
Pingit & exiguo Pergama tota mero.
Hac ibat Simois, hic est Sigeïa tellus,
Hic steterat Priami regia celsa senis.
Illic Æacides, illic tendebat Ulysses:
Hic lacer admissos terruit Hector equos.
Omnia namque tuo senior, te quærere misso,
Rettulerat nato Nestor: at ille mihi
Rettulit & ferro Rhesumque Dolonaque cæsos.
Utque sit hic somno proditus, ille dolo.
Ausus es, o nimium nimiumque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo;
Totque simul mactare viros adjutus ab uno.
At bene cautus eras, & memor ante mei.
Usque metu micuere sinus; dum victor amicum
Dictus es Ismariis isse per agmen equis.
Sed mihi quid prodest vestris disjecta lacertis
Illios? & murus quod fuit ante, solum:
Si maneo qualis Troja durante manebam;
Virque mihi demto fine carendus abest?
Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant;
Incola captivo quæ bove victor arat.
Jam seges est ubi Troja fuit, resecandaque falce,
Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
Semisepulta virum curvis feriuntur aratris
Ossa: ruinosas occulit herba domos.

Victor

Victor abes; nec scire mihi, quæ causa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quisquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Utilius starent etiam nunc mœnia Phœbi.
Irascor votis heu levis ipsa meis!
Scirem ubi pugnares; & tantum bella timerem;
Et mea cum multis juncta querela foret.
Quid timeam ignoro. Timen tamen omnia demens:
Et patet in curas area lata meas.
Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus,
Tam longæ causas suspicor esse moræ.
Hæc ego dum stulte meditor (quæ vestra libido est)
Esse peregrino captus amore potes.
Forsitan & narras, quam sit tibi rustica conjux;
Quæ tantum lanas non sinat esse rudes.
Fallar; & hoc crimen tenues vanescat in auras:
Neve revertendi liber abesse velis.
Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat usque moras.
Increpet usque licet: tua sim, tua dicar oportet,
Penelope conjux semper Ulyssis ero.
Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipse suas.
Dulichii Samiique, &, quos tulit alta Zacynthos,
Turba ruunt in me luxuriosa, proci:
Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula.
Viscera nostra, tuæ dilaniantur opes.
Tres sumus imbelles numero; sine viribus uxor,
Laërtesque senex, Telemachusque puer.
Ille per insidias pæne est mihi nuper ademtus;
Dum parat invitis omnibus ire Pylon.
Di precor hoc jubeant. Ut euntibus ordine fatis,
Ille meos oculos comprimat, ille tuos!
Sed neque Laërtes, ut qui sit inutilis armis,
Hostibus in mediis regna tenere valet.

Tele-

Telemacho veniet (vivat modo) fortior ætas:
Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.
Nec mihi sunt vires inimicos pellere tectis.
Tu citius venias, portus & ara tuis.
Est tibi, fitque precor, natus; qui mollibus annis
In patrias artes erudiendus erat.
Respice Laërten, ut jam sua lumina condas:
Extremum fati sustinet ille diem.
Certe ego, quæ fueram te discedente puella,
Protinus ut redeas, facta videbor anus.

b) *Phyllis Demophoonti.*

Demophoon, Thesei & Phædræ filius, a bello Trojano in patriam redituras, maris tempestatibus in Thraciam delatus, a Phyllide, (quæ tunc Thraciæ imperabat) hospitio & lecto benigne susceptus est, cum qua aliquamdiu consuevit. Audita deinde morte Mnesthei, qui post ejectum Athenis (patrem) Thesea, imperium occupaverat, regni cupidine captus, Phyllidi fidem dat, se intra mensem rediturum, confingens, ad res componendas se suas ire. Mox refectis navibus Athenas petit, nec redire cogitat.

Hospita, Demophoon, tua te Rhodopoïa Phyllis
Ultra promissum tempus, abesse queror.
Cornua cum Lunæ pleno semel orbe coissent,
Littoribus nostris anchora pacta tua est.
Luna quater latuit; toto quater orbe recrevit;
Nec vehit Actæas Sithonis unda rates.
Tempora si numeres, bene quæ numeramus amantes;
Non venit ante suum nostra querela diem.
Spes quoque lenta fuit. Tarde, quæ credita lædunt,
Credimus: invita nunc & amante nocent.
Sæpe fui mendax pro te mihi; sæpe putavi
Alba procelliosos vela referre notos.
Thesea devovi, quia te dimittere nollet;
Nec tenuit cursus forsitan ille tuos.

Interdum timui, ne dum vada tendis ad Hebri
Mersa foret cana naufraga puppis aqua.
Sæpe deos supplex, ut tu, scelerate, valeres,
Sum prece thuricremis devenerata focis.
Sæpe videns ventos cœlo pelagoque faventes,
Ipsa mihi dixi; Si valet, ille venit.
Denique fidus amor, quicquid properantibus obstat,
Finxit; & ad causas ingeniosa fui.
At tu lentus abes, nec te jurata reducunt
Numina; nec nostro motus amore redis.
Demophoon, ventis & verba & vela dedisti.
Vela queror reditu, verba carere fide.
Dic mihi, quid feci; nisi non sapienter amavi?
Crimine te potui demeruisse meo.
Unum in me scelus est; quod te, scelerate, recepi.
Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.
Jura, fides, ubi nunc, commissaque dextera dextræ
Quique erat in falso plurimus ore Deus?
Promissus socios ubi nunc Hymenæus in annos,
Qui mihi conjugii sponsor & obses erat?
At laceras etiam puppes furiosa refeci:
Ut, qua desererer, firma carina foret.
Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires.
Heu patior telis vulnera facta meis!
Nec moveor, quod te juvi portuque locoque.
Debuit hoc meriti summa fuisse mei.
Turpiter hospitium lecto cumulasse jugali
Pœnitet, & lateri conseruisse latus.
Quæ fuit ante illam, mallem suprema fuisset
Nox mihi; dum potui Phyllis honesta mori.
Speravi melius, quia me meruisse putavi.
Quæcunque ex merito spes venit, æqua venit.
Fallere credentem non est operosa puellam
Gloria. Simplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis & amans & fœmina verbis.
Di faciant, laudis summa sit ista tuæ.
Illa meis oculis species abeuntis inhæret,
Cum premeret portus classis itura meos.

Au

Ausus es amplecti; colloque infusus amantis
Oscula per longas jungere pressa moras:
Cumque tuis lacrymis lacrymas confundere nostras;
Quodque foret velis aura secunda, queri:
Et mihi discedens suprema dicere voce;
Phylli, face exspectes Demophoonta tuum!
Expectem, qui me nunquam visurus abisti?
Expectem pelago vela negata meo?
Et tamen expecto. Redeas modo serus amanti:
Ut tua sit solo tempore lapsa fides.
Quid precor infelix? jam te tenet altera conjux
Forsitan, & nobis qui male favit, amor.
Utque tibi excidimus, nullam, puto, Phyllida nosti.
Heu mihi! si quæ sim Phyllis, & unde, rogas.
Quæ tibi. Demophoon, longis erroribus acto
Threïcios portus, hospitiumque dedi.
Cujus opes auxere meæ: cui dives egenti
Munera multa dedi, multa datura fui.
Quæ tibi subjeci latissima regna Lycurgi,
Nomine fœmineo vix satis apta regi:
Qua patet umbrosum Rhodope glacialis ad Hæmum,
Et sacer admissas exigit Hebrus aquas.
Cui mea virginitas avibus libata sinistris,
Castaque fallaci zona recincta manu.
Pronuba Tisiphone thalamis ululavit in illis,
Et cecinit mœstum devia carmen avis.
Adfuit Alecto brevibus torquata colubris;
Suntque sepulcrali lumina mota face.
Mœsta tamen scopulos fruticosaque littora calco,
Quaque patent oculis æquora lata meis.
Sive die laxatur humus, seu frigida lucent
Sidera; prospicio quis freta ventus agat.
Et quæcunque procul venientia lintea vidi,
Protinus illa meos auguror esse Deos.
In freta procurro, vix me retinentibus undis,
Mobile qua primas porrigit æquor aquas.
Quo magis accedunt, minus & minus utilis asto:
Linquor, & ancillis excipienda cado.

Est sinus adductos modice falcatus in arcus.
Ultima prærupta cornua mole rigent.
Hinc mihi suppositas immittere corpus in undas
Mens fuit; &, quoniam fallere pergis, erit.
Ad tua me fluctus projectam littora portent,
Occurramque oculis intumulata tuis.
Duritia ferrum ut superes, adamantaque, teque;
Non tibi sic, dices, Phylli, sequendus eram.
Sæpe venenorum sitis est mihi: sæpe cruenta
Trajectam gladio morte perire juvat.
Colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis
Præbuerunt, laqueis implicuisse libet.
Stat nece matura tenerum pensare pudorem:
In necis electu parva futura mora est.
Inscribere meo causa invidiosa sepulchro:
Aut hoc, aut simili carmine notus eris:
Phyllida Demophoon leto dedit, hospes amantem:
Ille neci causam præbuit, ipsa manum.

c) *Briseis Achilli.*

Trojano bello captam mulierem Chrysen Achilles Agamemnoni concessit, Briseide sibi reservata. Cum deinde vero Agamemnon Deorum juss- patri restituret suo Chrysen. ipse Achilli Briseida per vim & summam contentionem abstulit. Quamobrem efferveſcens Achilles abstinuit sese aliquandiu pugnando: adeo ut nullius precibus ad arma contra Trojanos sumenda moveri potuerit: nec poste. Briseida recipere suam voluerit, quamvis eam maximis cum donis Agamemnon esset remissurus.

Quam legis, a rapta Briseide littera venit,
Vix bene barbarica Græca notata manu.
Quascunque aspicies, lacrymæ fecere, lituras;
Sed tamen & lacrymæ pondera vocis habent.
Si mihi pauca queri de te dominoque viroque
Fas est; de domino pauca viroque querar.
Non, ego poscenti quod sum cito tradita Regi,
Culpa tua est: quamvis hoc quoque culpa tua est.

Dif-

Differri potui. Pœnæ mora grata fuisset.
Hei mihi! discedens oscula nulla dedi.
At lacrymas sine fine dedi, rupique capillos.
Infelix iterum sum mihi visa capi.
Sæpe ego decepto volui custode reverti;
Sed, me qui timidam prenderet, hostis erat.
Si progressa forem, caperer ne forte timebam,
Quam libet ad Priami munus itura murum.
Sed data sim, quia danda fui: tot noctibus absum,
Nec repetor. Cessas, iraque lenta tua est.
Ipse Menœtiades, tunc, cum tradebar, in aurem,
Quid fles? hic parvo tempore, dixit, eris.
Nec repetisse parum est: pugnas, ne reddar, Achille.
I nunc, & cupidi nomen amantis habe.
Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuissem,
Quæ dare debueras, accipere illa negas?
Qua merui culpa fieri tibi vilis, Achille?
Quo levis a nobis tam cito fugit amor?
Ibis: & o miseram cui me, violente, relinques?
Quis mihi desertæ mite levamen erit?
Devorer ante precor subito telluris hiatu,
Aut rutilo missi fulminis igne cremer:
Quam sine me Phthiis canescant æquora remis,
Et videam puppes ire relicta tuas.
Si tibi jam reditusque placent, patriique penates;
Non ego sum classi sarcina magna tuæ.
Victorem captivæ sequar, non nupta maritum:
Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus.
Nos humiles famulæque tuæ data pensa trahemus:
Et minuent plenas stamina nostra colos.
Exagitet me me tantum tua deprecor uxor,
Quæ mihi nescio quo non erit æqua modo.
Neve meos coram scindi patiare capillos:
Et leviter dicas, hæc quoque nostra fuit.
Vel patiare licet; dum ne contemta relinquar.
Hic mihi væ miseræ concutit ossa metus.
Quid tamen exspectas? Agamemnona pœnitet iræ,
Et jacet ante tuos Græcia mœsta pedes.

Vince animos iramque tuam, qui cætera vincis.
Quid lacerat Danaas impiger Hector opes?
Arma cape, Æacida, sed me tamen ante recepta:
Et preme turbatos Marte favente viros.
Propter me mota est, propter me desinat ira:
Simque ego tristitiæ causa modusque tuæ.
At Danaï mœrere putant. Tibi plectra moventur:
Te tenet in tepido mollis amica sinu.
Et si quis quærat, quare pugnare recuses:
Pugna nocet; citharæ noxque Venusque juvant.
Tutius est jacuisse toro, tenuisse puellam,
Threïciam digitis increpuisse lyram:
Quam manibus clypeos, & acutæ cuspidis hastam,
Et galeam pressa sustinuisse coma.
Sed tibi pro tutis insigina facta placebant:
Partaque bellando gloria dulcis erat.
An tantum, dum me caperes, fera bella probabas?
Cumque mea patria laus tua victa jacet?
Di melius: validoque, precor, vibrata lacerto
Transeat Hectoreum Pelias hasta latus!
Mittite me, Danaï; dominum legata rogabo:
Multaque mandatis oscula missa feram.
Plus ego quam Phœnix, plus quam facundus Ulysses,
Plus ego quam Teucri (credite) frater agam.
Est aliquid collum solitis tetigisse lacertis,
Præsentisque oculos admonuisse sui.
Sis licet immitis, matrisque ferocior undis;
Ut taceam, lacrymis comminuere meis.
Nunc quoque (sic omnes Peleus pater impleat annos
Sic eat auspiciis Pyrrhus in arma tuis)
Respice sollicitam Briseïda, sortis Achille;
Nec miseram lenta ferreus ure mora.
Aut, si versus amor tuus est in tædia nostri;
Quam sine te cogis vivere, coge mori.
Utque facis, coges. Abiit corpusque colorque,
Sustinet hoc animæ spes tamen una tui.
Qua si destituor, repetam fratresque virumque:
Nec tibi magnificum fœmina jussa mori.

Cu

Cur autem jubeas? stricto pete corpora ferro,
Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat.
Me petat ille tuus, qui, si Dea passa fuisset,
Ensis in Atridæ pectus iturus erat.
Ah potius serves nostram tua munera vitam.
Quod dederas hosti victor, amica rogo.
Perdere quos melius possis, Neptunia præbent
Pergama. Materiam cædis ab hoste pete.
Me modo, sive paras impellere remige classem,
Sive manes, domini jure venire jube.

d) *Phædra Hyppolyto.*

Phædra in Hippolyti amorem exarsit. Qui, cum cælibem amaus vitam sese venando oblectaret, nec in ejus consuetudinem abduci posset, hac epistola amorem ei suum profitetur.

Qua, nisi tu dederis, caritura est ipsa, salutem
Mittit Amazonio Cressa puella viro.
Perlege quodcunque est. Quid epistola lecta nocebit?
Te quoque, in hac aliquid, quod juvet, esse potest.
His arcana notis terra pelagoque feruuntur;
Inspicit acceptas hostis ab hoste notas.
Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæsit
Lingua, ter in primo destitit ore sonus.
Qua licet & sequitur, pudor est miscendus amori.
Dicere quæ puduit, scribere jussit Amor.
Quidquid Amor jussit, non est contemnere tutum.
Regnat, & in dominos jus habet ille Deos.
Ille mihi primo dubitanti scribere, dixit,
Scribe; dabit victas ferreus ille manus.
Adsit, &, ut nostras avido fovet igne medullas,
Figat sic animos in mea vota tuos.
Non ego nequitia socialia fœdera rumpam.
Fama (velim quæras) crimine nostra vacat.
Venit Amor gravius, quo serius. Urimur intus,
Urimur; & cæcum pectora vulnus habent.
Scilicet ut teneros lædunt juga prima juvencos,
Frænaque vix patitur de grege captus equus:

Sic male vixque subit primos rude pectus amores;
Sarcinaque hæc animo non sedet apta meo.
Ars fit, ubi a teneris crimen condiscitur annis.
Quæ venit exacto tempore, pejus amat.
Jam quoque (vix credas) ignotas mutor in artes:
Est mihi per sævas impetus ire feras.
Jam mihi prima Dea est, arcu præsignis adunco
Delia. Judicium subsequor ipsa tuum.
In nemus ire libet, pressisque in retia cervis,
Hortari celeres per juga summa canes:
Aut tremulum excusso jaculum vibrare lacerto;
Aut in graminea ponere corpus humo.
Sæpe juvat versare leves in pulvere currus,
Torquentem frænis ora sequacis equi.
Tempore, quo vobis inita est Cerealis Eleusin,
Gnosia me vellem detinuisset humus.
Tunc mihi præcipue (nec non tamen ante) placebas:
Acer in extremis ossibus hæsit amor.
Candida vestis erat, præcincti flore capilli:
Flava verecundus tinxerat ora rubor.
Quemque vocant aliæ vultum rigidumque trucemque,
Pro rigido, Phædra judice, fortis erat.
Sint procul a nobis juvenes, ut fœmina, comti.
Fine coli modico forma virilis amat.
Te tuus iste rigor, positique sine arte capilli,
Et levis egregio pulvis in ore decet.
Sive ferocis equi luctantia colla recurvas;
Exiguo flexos miror in orbe pedes.
Seu lentum valido torques hastile lacerto;
Ora ferox in se versa lacertus habet.
Sive tenes lato venabula cornea ferro.
Denique, nostra juvat lumina, quicquid agas.
Tu modo duritiem silvis depone jugosis:
Non sum materia digna perire tua.
Quid juvat incinctæ studia exercere Dianæ;
Et Veneri numeros eripuisse suos?
Quod caret alterna requie, durabile non est.
Hæc reparat vires, fessaque membra novat.

Ar-

Arcus, (& arma tuæ tibi sunt imitanda Dianæ,)
Si nunquam cesses tendere, mollis erit.
Ut tenuit domus una duos, domus una tenebit.
Oscula aperta dabas, oscula aperta dabis.
Tutus eris mecum, laudemque merebere culpa;
Tu licet in lecto conspiciare meo.
Tolle moras tantum, properataque fœdera junge.
Qui mihi nunc sævit, sic tibi parcat Amor.
Non ego dedignor supplex humilisque precari.
Heu! ubi nunc fastus, altaque verba jacent?
Et pugnare diu, nec me summittere culpæ
Certa fui: certi si quid haberet Amor.
Victa precor, genibusque tuis regalia tendo
Brachia. Quid deceat, non videt ullus amans.
Depuduit, profugusque pudor sua signa relinquit.
Da veniam fassæ, duraque corda doma.
Nobilitas sub Amore jacet. Miserere priorum:
Et, mihi si non vis parcere, parce meis.
Est mihi dotalis tellus Jovis insula Crete.
Serviat Hippolyto regia tota meo.
Addimus his lacrymas precibus quoque: verba precantis
Perlegis, & lacrymas finge videre meas.

e) *Oenone Paridi.*

Paris, filius regius apud Trojanos, inter pastores educatus Oenonem Nympham adamavit, eamque, uxorem duxit. Postea a Patre cognitus Paris, & receptus, Sparten navigavit, Helenamque, Menelai uxorem, raptam abduxit Trojam. Quo intellecto, Oenone conqueritur hac epistola de ejus perfidia, Helenamque Græcis reddat, suadet.

Perlegis? an conjux prohibet nova? perlege! non est
Ista Mycenæa littera facta manu.
Pegasis Oenone, Phrygiis celeberrima sylvis,
Læsa queror de te, si finis ipse, meo.
Quis Deus opposuit nostris sua numina votis?
Ne tua permaneam, quod mihi crimen obest?

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignæ pœna, dolenda venit.
Nondum tantus eras, cum, te contenta marito,
Edita de magno flumine Nympha fui.
Qui nunc Priamides, (adsit reverentia vero)
Servus eras. Servo nubere Nympha tuli.
Sæpe greges inter requievimus arbore tecti;
Mistaque cum foliis præbuit herba torum.
Sæpe super stramen fœnoque jacentibus alto
Defensa est humili cana pruina casa.
Quis tibi monstrabat saltus venatibus aptos;
Et tegeret catulos qua fera rupe suos?
Retia sæpe comes maculis distincta tetendi;
Sæpe citos egi per juga longa canes.
Incisæ servant a te mea nomina fagi:
Et legor Oenone falce notata tua.
Et quantum trunci, tantum mea nomina crescunt;
Crescite, & in titulos surgite recta meos.
Populus est (memini) fluviali consita ripa,
Est in qua nostri littera scripta memor.
Populе, vive precor, quæ consita margine ripæ,
Hoc in rugoso cortice carmen habes;
Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.
Xanthe, retro propera; versæque recurrite lymphæ.
Sustinet Oenonen deseruisse Paris.
Aura levis rigido pendentia lintea malo
Suscitat; & remis eruta canet aqua.
Prosequor infelix oculis abeuntia vela,
Qua licet; & lacrymis humet arena meis.
Utque celer venias virides Nereïdas oro.
Scilicet ut venias in mea damna celer.
Votis ergo meis alii redituræ redisti?
Hei mihi, pro dira pellice blanda fui!
Aspicit immensum moles nativa profundum;
Mons fuit: æquoreis illa resistit aquis.
Hinc ego vela tuæ cognovi prima carinæ:
Et mihi per fluctus impetus ire fuit.

Du

Dum moror, in summa fulsit mihi purpura prora.
Pertimui; cultus non erat ille tuus.
Fit propior, terrasque cita ratis attigit aura:
Fœmineas vidi corde tremente genas.
Non satis id fuerat: quid enim furiosa morabar?
Hærebat gremio turpis amica tuo.
Tunc vero rupique sinus, & pectora planxi,
Et secui madidas ungue rigente genas:
Implevique sacram querulis ululatibus Iden.
Illinc has lacrymas in mea saxa tuli.
Sic Helena doleat, desertaque conjuge ploret;
Quæque prior nobis intulit, ipsa ferat.
Nunc tibi conveniunt, quæ te per aperta sequantur
Æquora, legitimos destituantque viros.
At cum pauper eras, armentaque pastor agebas,
Nulla, nisi Oenone, pauperis uxor erat.
Non ego miror opes, nec me tua regia tangit,
Nec de tot Priami dicar ut una nurus.
Dignaque sum, & cupio fieri matrona potentis,
Sunt mihi, quas possint sceptra decere, manus.
Nec me, saginea quod tecum fronde jacebam,
Despice: purpureo sum magis apta toro.
Quid gravis Antenor, Priamus quid suadeat ipse,
Consule; quis ætas longa magistra fuit.
Turpe rudimentum, patriæ præponere raptam.
Causa pudenda tua est; justa vir arma movet.
Nec tibi, si sapias, fidam promitte Lacænam,
Quæ fit in amplexus tam cito versa tuos.
Ut minor Atrides temerati fœdera lecti
Clamat, & externo læsus amore dolet;
Tu quoque clamabis. Nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est: deperit illa semel.
Tu levior foliis, tunc cum, sine pondere succi,
Mobilibus ventis arida facta cadunt.
Et minus est in te, quam summa pondus aristæ,
Quæ levis assiduis solibus usta riget.
Hoc tua (nam recolo) quondam germana canebat,
Sic mihi diffusis vaticinata comis:

Quid

Quid facis, Oenone? quid arenæ semina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.
Graja juvenca venit, quæ te, patriamque, domumque
Perdat. io prohibe; Graja juvenca venit.
Dum licet, obscenam ponto, Di, mergite puppim.
Heu quantum Phrygii sanguinis illa vehit!
Dixerat. In cursu famulæ rapuere furentem.
At mihi flaventes diriguere comæ.
Ah nimium vates miseræ mihi vera fuisti?
Possidet en saltus illa juvenca meos.
Sit facie quamvis insignis, adultera certe est.
Deseruit socios hospite capta Deos.
Et potes, & merui. Dignæ miserere puellæ.
Non ego cum Danais arma cruenta fero.
Sed tua sum, tecumque fui puerilibus annis:
Et tua, quod superest temporis, esse precor.

f) *Hypsipyle Jasoni.*

Jason Argonauta relicta Hypsipyle, ab ipso gravida, in Medeæ amorem exarserat.

Tertia messis erat: cum tu, dare vela coactus,
Implesti lacrymis talia verba tuis:
Abstrahor, Hypsipyle: sed (dent modo fata recursus)
Vir tuus hinc abeo: vir tibi semper ero.
Quod tamen e nobis gravida celatur in alvo,
Vivat; & ejusdem sinus uterque parens.
Hactenus: &, lacrymis in falsa cadentibus ora,
Cætera te memini non potuisse loqui.
Ultimus e sociis sacram conscendis in Argo.
Illa volat: ventus concava vela tenet.
Cærula propulsæ subducitur unda carinæ:
Terra tibi, nobis aspiciuntur aquæ.
In latus omne patens turris circumspicit undas.
Huc feror; & lacrymis osque sinusque madent.
Per lacrymas specto; cupidæque faventia menti
Longius assueto lumina nostra vident.
Nunc etiam peperi. Gratare ambobus, Iäson:
Dulce mihi gravidæ fecerat auctor onus.

Felix

Felix in numero quoque sum; prolemque gemellam
Pignora Lucina bina favente dedi.
Si quæris, cui sint similes; cognosceris illis.
Fallere non norunt: cætera patris habent.
Legatos quos pæne dedi pro matre ferendos:
Sed tenuit cœptas sæva noverca vias.
Die age, si ventis (ut oportuit) actus iniquis
Intrasses portus, tuque comesque, meos;
Obviaque exissem fœtu comitata gemello:
(Hiscere nempe tibi terra roganda fuit.)
Quo vultu natos, quo me, scelerate, videres?
Perfidiæ pretio qua nece dignus eras?
Ipse quidem per me tutus sospesque fuisses:
Non quia tu dignus, sed quia mitis ego.
Pellicis ipsa meos impiesset sanguine vultus,
Quosque veneficiis abstulit illa suis.
Medeæ Medea forem. Quod si quid ab alto
Justus ades votis Jupiter ipse meis;
Quod gemit Hypsipyle, lecti quoque subnuba nostri
Mœreat, & leges sanciat ipsa suas.
Utque ego destituor conjux materque duorum:
Da totidem natis orba sit, atque viro.
Nec male parta diu teneat; pejusque relinquat.
Exulet; & toto quærat in orbe fugam.
Quam fratri germana fuit, miseroque parenti
Filia; tam natis, tam sit acerba viro.
Cum mare, cum terras consumserit; æra tentet,
Erret inops, exspes, cæde cruenta sua.
Hæc ego conjugio fraudata Thoantias oro.
Vivite devoto nuptaque virque toro.

g) *Dido Æneæ.*

Æneas, Troja profugus, Italiam petens, apud Didonem, Sichæi viduam, primam Carthaginis reginam, facto naufragio divertens, cum ea consueverat.

Certus es ire tamen, miseramque relinquere Dido:
Atque iidem venti vela fidemque ferent?

Cer-

Certus es, Ænea, cum fœdere solvere naves:
Quæque ubi sint nescis, Itala regna sequi?
Nec nova Carthago, nec te crescentia tangunt
Mœnia; nec sceptro tradita summa tuo?
Facta fugis; facienda petis. Quærenda per orbem
Altera, quæsita est altera terra tibi.
Ut terram invenias, quis eam tibi tradet habendam?
Quis sua non notis arva tenenda dabit?
Alter habendus amor tibi restat, & altera Dido:
Quamque iterum fallas, altera danda fides.
Quando erit, ut condas instar Carthaginis urbem,
Et videas populos altus ab arce tuos?
Omnia ut eveniant, nec te tua vota morentur;
Unde tibi, quæ te sic amet, uxor erit?
Quo fugis? obstat hiemis: hiemis mihi gratia prosit.
Aspice, ut eversas concitet Eurus aquas.
Quod tibi maluerim, sine me debere procellis.
Justior est animo ventus & unda tuo.
Non ego sum tanti, (quamvis mereare, inique,)
Ut pereas, dum me per ferta longa fugis,
Exerces pretiosa odia, & constantia magno;
Si, dum me careas, est tibi vile mori.
Jam venti ponent; strataque æqualiter unda,
Cæruleis Triton per mare curret equis.
Tu quoque cum ventis utinam mutabilis esses!
Et, nisi duritia robora vincis, eris.
Quid? si nescieris, insana quid æquora possint?
Expertæ toties tam male credis aquæ?
Ut pelago suadente etiam retinacula solvas,
Multa tamen latus tristia pontus habet.
Nec violasse fidem tentantibus æquora prodest.
Perfidiæ pœnas exigit ille locus.
Nec mihi mens dubia est, quin te tua numina damnent.
Per mare, per terras septima jactat hiems.
Fluctibus ejectum tuta statione recepi,
Vixque bene audito nomine, regna dedi.
His tamen officiis utinam contenta fuissem;
Et mihi concubitus fama sepulta foret!

Illa

Illa dies nocuit; qua nos declive sub antrum
Cæruleus subitis compulit imber aquis.
Est mihi marmorea sacratus in æde Sichæus:
Appositæ frondes velleraque alba tegunt.
Hinc ego me sensi noto quater ore citari:
Ipse sono tenui dixit, Elissa, veni.
Nulla mora est; venio. Venio tibi debita conjux:
Sed tamen admissi tarda pudore mei.
Da veniam culpæ; decepit idoneus auctor.
Invidiam noxæ detrahit ille meæ.
Diva parens, seniorque pater pia sarcina nati,
Spem mihi mansuri rite dedere viri.
Si fuit errandum, causas habet error honestas.
Adde fidem; nulla parte pigendus erit.
Forsitan & gravidam Dido, scelerate, relinquas;
Parsque tui lateat corpore clausa meo.
Accedet fatis matris miserabilis infans;
Et nondum nato funeris auctor eris.
Cumque parente sua frater morietur Iüli;
Pœnaque connexos auferet una duos,
Parce precor domui, quæ se tibi tradit habendam.
Quod crimen dicis, præter amasse, meum?
Non ego sum Phthias, magnisque oriunda Mycenis:
Nec stetere in te virque paterque meus.
Si pudet uxoris; non nupta, sed hospita dicar.
Dum tua sit Dido, quidlibet esse feret.
Nota mihi freta sunt Afrum frangentia littus:
Temporibus certis dantque negantque viam.
Cum dabit aura viam, præbebis carbasa ventis.
Nunc levis ejectam continet alga ratem.
Tempus ut observem, manda mihi; certius ibis:
Nec te, si cupies, ipsa manere sinam.
Et socii requiem poscunt, laniataque classis
Postulat exiguas semirefecta moras.
Pro meritis, & siqua tibi debebimus ultro,
Pro spe conjugii tempora parva peto.
Dum freta mitescunt, & Amor: dum tempore & usu
Fortiter ediscо tristia posse pati.

Sin

Sin minus: est animus nobis effundere vitam.
In me crudelis non potes esse diu.
Adspicias utinam, quæ sit scribentis imago!
Scribimus; & gremio Troïcus ensis adest:
Perque genas lacrymæ strictum labuntur in ensem;
Qui jam pro lacrymis sanguine tinctus erit.
Anna soror, soror Anna, meæ male conscia culpæ,
Jam dabis in cineres ultima dona meos.
Nec, consumta rogis, inscribar Elissa Sichæi;
Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit:
Præbuit Æneas & causam mortis & ensem.
Ipsa sua Dido concidit usa manu.

h) *Hermione Orestæ.*

Obtestatur Oresten, ut se ab odioso Pyrrho inclusam liberet.

Alloquor Hermione nuper fratremque virumque,
Nunc fratrem; nomen conjugis alter habet.
Pyrrhus Achillides, animosus imagine patris,
Inclusam contra jusque piumque tenet.
Quod potui, renui; ne non invita tenerer;
Cætera fœmineæ non valuere manus.
Quid facis, Æacide? non sum sine vindice, dixi:
Hæc tibi sub domino, Pyrrhe, puella suo est.
Surdior ille freto clamantem nomen Orestæ
Traxit inornatis in sua tecta comis.
Quid gravius capta Lacedæmone serva tulissem,
Si raperet Grajas barbara turba nurus?
At tu, cura mei si te pia tangit, Oreste,
Injice non timidas in tua jura manus.
An, si quis rapiat stabulis armenta recusis,
Arma feras? rapta conjuge lentus eris?
Sit socer exemplo, nuptæ repetitor ademtæ:
Cui pia militiæ causa puella fuit.
Vir precor, uxori, frater, succurre sorori:
Instant officio nomina bina tuo.

Quæ

Quæ mea cælestes injuria fecit iniquos?
Quod mihi væ miseræ fidus obesse querar?
Parva mea sine matre fui; pater arma ferebat:
Et, duo cum vivant, orba duobus eram.
Non tibi blanditias primis, mea mater, in annis
Incerto dictas ore puella tuli.
Non ego captavi brevibus tua colla lacertis:
Nec gremio sedi sarcina grata tuo.
Non cultus tibi cura mei: nec pacta marito
Intravi thalamos, matre parente, novos.
Obvia prodieram reduci tibi; vera fatebor:
Nec facies nobis nota parentis erat.
Te tamen esse Helenen, quod eras pulcherrima, sensi.
Ipse requirebas, quæ tibi nata foret.
Pars hæc una mihi conjux bene cessit Orestes:
Is quoque, ni pro se pugnet, ademtus erit.
Pyrrhus habet raptam reduce & victore parente:
Muneris hoc nobis diruta Troja dedit.
Cum tamen altus equis Titan radiantibus instat,
Perfruor infelix liberiore malo.
Nox ubi me thalamis ululantem & acerba gementem
Condidit, in mœsto procubuique toro;
Pro somno lacrymis oculi funguntur obortis:
Quaque licet fugio; sicut ab hoste, virum.
Sæpe malis stupeo: rerumque oblita locique
Ignara tetigi Scyria membra manu.
Utque nefas sensi; male corpora tacta relinquo:
Et mihi pollutas credor habere manus.
Sæpe Neoptolemi pro nomine, nomen Orestæ
Exit: & errorem vocis, ut omen, amo.
Per genus infelix juro, generisque parentem,
Qui freta, qui terras, qui sua regna quatit;
Per patris ossa tui, patrui mihi; quæ tibi debent,
Quod se sub tumulo fortiter ulta jacent:
Aut ego præmoriar, primoque extinguar in ævo;
Aut ego Tantalidæ Tantalis uxor ero.

i) *Ariadne Theseo.*

Theseus liberatus e Labyrinthi periculis Ariadnes amore & ope, infidus reliquerat.

Mitius inveni, quam te, genus omne ferarum:
Credita non ulli, quam tibi, pejus eram.
Quæ legis, ex illo, Theseu, tibi littore mitto,
Unde tuam fine me vela tulere ratem.
In quo me somnusque meus male prodidit, & tu,
Per facinus somnis insidiate meis.
Tempus erat; vitrea quo primum terra pruina
Spargitur, & tectæ fronde queruntur aves.
Incertum vigilans, a somno languida, movi
Thesea prensuras semisupina manus.
Nullus erat: referoque manus, iterumque retento,
Perque torum moveo brachia: nullus erat.
Excussere metus somnum. Conterrita surgo:
Membraque sunt viduo præcipitata toro.
Protinus adductis sonuerunt pectora palmis:
Utque erat e somno turbida, rapta coma est.
Luna fuit: specto, si quid, nisi littora, cernam.
Quod videant oculi, nil, nisi littus, habent.
Nunc huc, nunc illuc, & utroque sine ordine curro:
Alta puellares tardat arena pedes.
Interea toto clamanti littore, Theseu,
Reddebant nomen concava saxa tuum:
Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat.
Ipse locus miseræ ferre volebat opem.
Mons fuit; apparent frutices in vertice rari:
Nunc scopulus raucis pendet adesus aquis.
Ascendo; vires animus dabat: atque ita late
Æquora prospectu metior alta meo.
Inde ego (nam ventis quoque sum crudelibus usa)
Vidi præcipiti carbasa tenta noto.
Aut vidi: aut etiam, cum me vidisse putarem,
Frigidior glacie semanimisque fui.
Nec languere diu patitur dolor. Excitor illo,
Excitor; & summa Thesea voce voco.

Quo

Quo fugis? exclamo: sceleratè, revertere, Theseu!
Flectè ratem. Numerum non habet illa suum.
Hæc ego. Quod voci deerat, plangore replebam.
Verbera cum verbis mista fuere meis.
Si non audires, ut saltem cernere posses,
Jactatæ late signa dedere manus.
Candidaque imposui longæ velamina virgæ,
Scilicet oblitos admonitura mei.
Jamque oculis ereptus eras: tum denique flevi.
Torpuerant molles ante dolore genæ.
Quid potius facerent, quam me mea lumina flerent.
Postquam deieram vela videre tua?
Aut ego diffusis erravi sola capillis,
Qualis ab Ogygio concita Baccha Deo:
Aut mare prospiciens in saxo frigida sedi:
Quamque lapis sedes, tam lapis ipsa fui.
Sæpe torum repeto, qui nos acceperat ambos;
Sed non acceptos exhibiturus erat.
Et tua: qua possum, pro te vestigia tango;
Strataque, quæ membris intepuere tuis.
Incumbo; lacrymisque toro manante profusis,
Pressimus, exclamo, te duo: redde duos.
Venimus huc ambo: cur non discedimus ambo?
Perfide, pars nostri, lectule, major ubi est?
Quid faciam? quo sola ferar? vacat insula cultu.
Non hominum video, non ego facta boum.
Omne latus terræ cingit mare. Navita nusquam:
Nulla per ambiguas puppis itura vias.
Finge dari comitesque mihi, ventosque, ratemque!
Quid sequar? accessus terra paterna negat.
Ut rate felici pacata per æquora labar;
Temperet ut ventos Æolus; exul ero.
Non ego te, Crete, centum digesta per urbes,
Aspiciam, puero cognita terra Jovi:
Nam pater, & tellus justo regnata parenti,
Prodita sunt facto nomina cara meo.
Cum tibi, ne victor, tecto morerere recurvo,
Quæ regerent passus, pro duce fila dedi.

Cum mihi dicebas, per ego ipsa pericula juro,
Te fore, dum nostrum vivet uterque, meam.
Vivimus: & non sum, Theseu, tua. Si modo vivis,
Fœmina, perjuri fraude sepulta viri.
Me quoque, qua fratrem, mactasses, improbe, clava.
Esset, quam dederas, morte soluta fides.
Nunc ego non tantum, quæ sum passura, recordor;
Sed quæcumque potest ulla relicta pati.
Occurrunt animo pereundi mille figuræ:
Morsque minus pœnæ, quam mora mortis, habet.
Jam jam venturos aut hac, aut suspicor illac,
Qui lanient avido viscera dente, lupos.
Forsitan & fulvos tellus alat ista leones.
Quis scit, an hæc sævas tigridas insula habet?
Et freta dicuntur magnas expellere phocas.
Quid vetat & gladios per latus ire meum?
Tantum ne religer dura captiva catena;
Neve traham serva grandia pensa manu:
Cui pater est Minos, cui mater filia Phœbi:
Quodque magis memini, quæ tibi pacta fui.
Ergo ego nec lacrymas matris moritura videbo:
Nec, mea qui digitis lumina condat, erit?
Spiritus infelix peregrinas ibit in auras:
Nec positos artus unget amica manus?
Ossa superstabunt volucres inhumata marinæ?
Hæc sunt officiis digna sepulcra meis?
Ibis Cecropios portus: patriaque receptus
Cum steteris urbis celsus in arce tuæ,
Et bene narraris letum taurique virique,
Sectaque per dubias saxea tecta vias;
Me quoque narrato sola tellure relictam.
Non ego sum titulis surripienda tuis.
Nec pater est Ægeus; nec tu Pittheidos Æthræ
Filius: auctores saxa fretumque tui.
Di facerent, ut me summa de puppe videres!
Movisset vultus mœsta figura tuos.
Nunc quoque non oculis, sed, qua potes, aspice mente
Hærentem scopulo, quem vaga pulsat aqua.

Aspi

Aspice demissos lugentis in ore capillos;
Et tunicas lacrymis, sicut ab imbre, graves.
Corpus, ut impulsæ segetes Aquilonibus, horret:
Litteraque articulo pressa tremente labat.
Non te per meritum, quoniam male cessit, adoro.
Debita sit facto gratia nulla meo:
Sed nec pœna quidem. Si non ego causa salutis,
Non tamen est, cur sis tu mihi causa necis.
Has tibi, plangendo lugubria pectora lassas,
Infelix tendo trans freta longa manus.
Hos tibi, qui superant, ostendo mœsta capillos:
Per lacrymas oro, quas tua facta movent:
Flecte ratem, Theseu; versoque relabere vento.
Si prius occidero; tu tamen ossa leges.

k) *Canace Macareo.*

Ante mortem, jussu patris Aeoli, ob clandestinum a Macareo partum, sibi illatam.

Outinam, Macareu, quæ nos commisit in unum,
Venisset leto serior hora meo!
Ipsa quoque incalui: qualemque audire solebam,
Nescio quem sensi corde tepente Deum.
Fugerat ore color: macies adduxerat artus:
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec somni faciles, & nox erat annua nobis:
Et gemitum nullo læsa dolore dabam.
Nec cur hæc facerem, poteram mihi reddere caussam:
Nec noram, quid amans esset: at illud eram.
Prima malum nutrix animo præsensit anili:
Prima mihi nutrix, Æoli, dixit, amas.
Erubui, gremioque pudor dejecit ocellos.
Hæc satis in tacita signa fatentis erant.
Jamque tumescebant vitiati pondera ventris,
Ægraque furtivum membra gravabat onus.
Jam novies erat orta soror pulcherrima Phœbi,
Denaque luciferos Luna movebat equos.
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,
Et rudis ad partus, & nova miles eram.

Nec tenui vocem. Quid, ait, tu crimina prodis?
Oraque clamantis conscia pressit anus.
Quid faciam infelix? gemitus dolor edere cogit;
Sed timor, & nutrix, & pudor ipse, vetant.
Continuo gemitus elapsaque verba reprendo:
Et cogor lacrymas combibere ipse meas.
Mors erat ante oculos; & opem Lucina negabat:
Et grave, si morerer, mors quoque crimen erat.
Cum superincumbens, scissa tunicaque comaque,
Pressa refovisti pectora nostra tuis.
Mortua (crede mihi) tamen ad tua verba revixi:
Et positum est uteri crimen onusque mei.
Quid tibi grataris? media sedet Æolus aula.
Crimina sunt oculis surripienda patris.
Frugibus infantem, ramisque albentis olivæ,
Et levibus vittis sedula celat anus:
Fictaque sacra facit, dicitque precantia verba.
Dat populus sacris, dat pater ipse, viam.
Jam prope limen erat: patrias vagitus ad aures
Venit, & indicio proditur ille suo.
Eripit infantem, mentitaque sacra revelat
Æolus. Insana regia voce sonat.
Ut mare fit tremulum, tenui cum stringitur aura;
Ut quatitur tepido fraxina virga noto;
Sic mea vibrari pallentia membra videres.
Quassus ab impositio corpore lectus erat.
Irruit; & nostrum vulgat clamore pudorem:
Et vix a misero continet ore manus.
Ipsa nihil, præter lacrymas, pudibunda profudi:
Torpuerat gelido lingua retenta metu.
Jamque dari parvum canibusque avibusque nepotem
Jusserat; in solis destituique locis.
Vagitus dedit ille miser; sensisse putares:
Quamque suum poterat voce rogabat avum.
Quid mihi tunc animi credas, peramate, fuisse;
(Nam potes ex animo colligere ipse tuo)
Cum mea me coram silvas inimicus in altas
Viscera montanis ferret edenda lupis?

Ex-

Exierat thalamo: tunc demum pectora plangi
Contigit, inque meas unguibus ire genas.
Interea patrius vultu mœrente satelles
Venit, & indignos edidit ore sonos:
Æolus hunc ensem mittit tibi: tradidit ensem:
Et jubet ex merito scire quid iste velit.
Scimus; & utemur violento fortiter ense:
Pectoribus condam dona paterna meis.
His mea muneribus, genitor, connubia donas?
Hac tua dote, pater, filia dives erit?
Nubite felices Parca meliore, sorores:
Admissi memores sed tamen este mei.
Quid puer admisit tam paucis editus horis?
Quo læsit facto, vix bene natus, avum?
Nate, parum fausti miserabile pignus amoris;
Hæc tibi prima dies, hæc tibi summa fuit.
Non mihi te licuit lacrymis perfundere justis:
In tua non tonsas ferre sepulcra comas.
Non super incubui: non oscula frigida carpsi.
Diripiunt avidæ viscera nostra feræ.
Ipsa quoque infantes cum vulnere prosequar umbras:
Nec mater fuero dicta, nec orba diu.
Tu tamen, o frustra miseræ sperate sorori,
Sparsa precor nati collige membra tui.
Et refer ad matrem, socioque impone sepulcro:
Urnaque nos habeat, quamlibet arcta, duos.
Vive memor nostri, lacrymasque in vulnere funde:
Neve reformida corpus amantis amans.

1) *Medea Jasoni.*

Jason, cum primum Colchin attigit, a Medea, Æëtæ Colchorum regis & Hecates filia, receptus est, & amatus: interpositaque conjugii sponsione, illum edocuit, quonam pacto ad optatam perveniret prædam. Aureo igitur vellere rapto clam cum Medea fugam arripuit. Quos cum insequeretur Æëta, illa Absyrti fratris, quem secum ducebat, occisi membra dispersit: ut ita patrem ossa filii legen-

tem, moraretur. Et sic incolumes in Thessaliam tandem devenerunt: Jason dein, Medeam repudiavit: & Creusam, Creontis regis Corinthiorum filiam, uxorem assumpsit. Furibunda igitur Medea ad Jasonem scripsit, ingratum ejus animum accusat, præsentemque ultionem, nisi recipiatur, interminatur. Epistola fabulis insulsissimis, quamvis notissimis, scatens. Nihil ejus recte omitti potuit.

At tibi Colchorum (memini) regina vacavi,
Ars mea, cum peteres, ut tibi ferret opem.
Tunc, quæ dispensant mortalia fila, sorores.
Debuerant fusos evolüisse meos.
Tunc potui Medea mori bene. Quicquid ab illo
Produxi vitæ tempore, pœna fuit.
Hei mihi! cur unquam juvenilibus acta lacertis
Phryxeam petiit Pelias arbor ovem?
Cur unquam Colchi Magnetida vidimus Argo;
Turbaque Phasiacam Graja bibistis aquam?
Cur mihi plus æquo flavi placuere capilli;
Et decor, & linguæ gratia ficta tuæ?
Aut (semel in nostras quoniam nova puppis arenas
Venerat, audaces attuleratque viros.)
Isset anhelatos non præmedicatus in ignes
Immemor Æsonides, oraque adunca boum.
Semina jecisset; totidem sensisset & hostes;
Ut caderet cultu cultor ab ipse suo.
Quantum perfidiæ tecum, scelerate, perisset!
Demta forent capiti quam mala multa meo!
Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas.
Hac fruar; hæc de te gaudia sola feram.
Jussus inexpertam Colchos advertere puppim,
Intrasti patriæ regna beata meæ.
Hoc illic Medea fui, nova nupta quod hic est.
Quam pater est illi, tam mihi dives erat.
Hic Ephyren bimarem; Scythiæ latus ille nivosæ
Omne tenet, Ponti qua plaga læva jacet.
Accipit hospitio juvenes Æëta Pelasgos,
Et premitis pictos corpora Graja toros.

Tunc

Tunc ego te vidi: tunc cœpi scire quid esses,
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Ut vidi, ut perii; nec notis ignibus arsi.
Ardet ut ad magnos pinea tæda Deos.
Et formosus eras, & me mea fata trahebant.
Abstulerant oculi lumina nostra tui.
Perfide, sensisti. Quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.
Dicitur interea tibi lex; ut dura ferorum
Insolito premeres vomere colla boum.
(Martis erant tauri plus, quam per cornua, sævi;
Quorum terribilis spiritus ignis erat.)
Ære pedes solidi, prætentaque naribus æra:
Nigra per afflatus hæc quoque facta suos.
Semina præterea populos genitura juberis
Spargere devota lata per arva manu,
Qui peterent secum natis tua corpora telis.
Illa est agricolæ messis iniqua suo.
Lumina custodis succumbere nescia somno
Ultimus est aliqua decipere arte labor.
Dixerat Æetes. Mœsti consurgitis omnes:
Mensaque purpureos deserit alta toros.
Quam tibi nunc longe regnum dotale Creüsæ,
Et socer, & magni nata Creontis erant?
Tristis abis. Oculis abeuntem prosequor udis:
Et dixit tenui murmure lingua, Vale.
Ut positum tetigi thalamo male saucia lectum;
Acta est per lacrymas nox mihi, quanta fuit.
Ante oculos taurique meos, segetesque nefandæ;
Ante meos oculos pervigil anguis erat.
Hinc amor, hinc timor est. Ipsum timor auget amorem.
Mane erat, & thalamo chara recepta soror.
Disjectamque comas aversaque in ora jacentem
Invenit, & lachrymis omnia plena meis.
Orat opem Minyis: petit altera, & altera flevit,
Æsonio juveni, quod rogat illa, damus.
Est nemus & piceis & frondibus ilicis atrum;
Vix illuc radiis solis adire licet.

Sunt in eo, fuerantque diu, delubra Dianæ;
Aurea barbarica stat Dea facta manu.
Nescio an exciderint mecum loca. Venimus illuc.
Orsus es infido sic prior ore loqui.
Jus tibi & arbitrium nostræ Fortuna salutis
Tradidit: inque tua vitaque morsque manu.
Perdere posse sat est; si quem juvet ipsa potestas.
Sed tibi servatus gloria major ero.
Per mala nostra precor, quorum potes esse levamen;
Per genus & numen cuncta videntis avi;
Per triplicis vultus arcanaque sacra Dianæ;
Et si forte alios gens habet ista Deos.
O virgo, miserere mei; miserere meorum!
Effice me meritis tempus in omne tuum.
Quod si forte virum non dedignare Pelasgum;
(Sed mihi tam faciles unde meosque Deos?)
Spiritus ante meus tenues vanescat in auras,
Quam thalamo, nisi tu, nupta sit ulla meo.
Conscia sis Juno, sacris præfecta maritis;
Et Dea, marmorea cujus in æde sumus.
Hæc animum (& quota pars hæc sunt?) movere puellæ
Simplicis; & dextræ dextera juncta meæ.
Vidi etiam lacrymas. An pars est fraudis in illis?
Sic cito sum verbis capta puella tuis.
Jungis & æripedes inadusto corpore tauros,
Et solidam jusso vomere findis humum.
Arva venenatis pro semine dentibus imples:
Nascitur, & gladios scutaque miles habet.
Ipsa ego, quæ dederam medicamina, pallida sedi;
Cum vidi subitos arma tenere viros.
Donec terrigenæ (facinus miserabile) fratres
Inter se strictas conseruere manus.
Pervigil ecce draco squammis crepitantibus horrens
Sibilat; & torto pectore verrit humum.
Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia conjux?
Quique maris gemini distinet Isthmos aquas?
Illa ego, quæ tibi sum nunc denique barbara facta,
Nunc tibi sum pauper, nunc tibi visa nocens;

Flam-

Flammea ſubduxi medicato lumina ſomno:
Et tibi, quæ raperes, vellera tuta dedi.
Proditus eſt genitor: regnum patriamque reliqui:
Munus in exilio quodlibet eſſe tuli.
Virginitas facta eſt peregrini præda latronis:
Optima cum cara matre relicta ſoror.
At non te fugiens ſine me, peramate, reliqui.
Deficit hoc uno littera noſtra loco.
Quod facere auſa mea eſt, non audet ſcribere dextra.
Sic ego, ſed tecum, dilaceranda fui.
Nec tamen extimui (quid enim poſt illa timerem?)
Credere me pelago fœmina, jamque nocens.
Numen ubi eſt? ubi Di? meritas ſubeamus in alto,
Tu fraudis pœnas, credulitatis ego.
Compreſſos utinam Symplegades eliſiſſent,
Noſtraque adhærerent oſſibus oſſa tuis!
Aut nos Scylla rapax canibus miſiſſet edendos!
Debuit ingratis Scylla nocere viris.
Quæque vomit fluctus totidem, totidemque reſorbet,
Nos quoque Trinacriæ ſuppoſuiſſet aquæ.
Soſpes ad Hæmonias victorque reverteris urbes.
Ponitur ad patrios aurea lana Deos.
Quid referam Peliæ natas pietate nocentes,
Cæſaque virginea membra paterna manu?
Ut culpent alii, tibi me laudare neceſſe eſt:
Pro quo ſum toties eſſe coacta nocens.
Auſus es o, (juſto deſunt ſua verba dolori)
Auſus es, Æſonia, dicere, cede domo.
Juſſa domo ceſſi, natis comitata duobus;
Et, qui me ſequitur ſemper, amore tui.
Ut ſubito noſtras Hymen cantatus ad aures
Venit, & accenſo lampades igne micant,
Tibiaque effundit ſocialia carmina vobis,
At mihi funeſta flebiliora tuba;
Pertimui; nec adhuc tantum ſcelus eſſe putabam:
Sed tamen in toto pectore frigus erat.

Turba

Turba ruunt; &, Hymen, clamant: Hymenæe frequentant.
Quo propior vox hæc, hoc mihi pejus erat.
Diversi flebant servi, lacrymasque tegebant.
Quis vellet tanti nuncius esse mali?
Me quoque, quidquid erat, potius nescire juvabat:
Sed tanquam scirem, mens mea tristis erat.
Cum minor e pueris, jussus studioque videndi,
Constitit ad geminæ limina prima foris:
Hic mihi, Mater, abi; pompam pater, inquit, Iäson
Ducet; & adjunctos aureus urget equos.
Protinus abscissa planxi mea pectora veste:
Tuta nec a digitis ora fuere meis.
Ire animus mediæ suadebat in agmina turbæ,
Sertaque compositis demere rapta comis.
Vix me continui, quin sic laniata capillos
Clamarem, meus est; injiceremque manus,
Læse pater, gaude: Colchi gaudete relicti.
Inferias umbræ fratris habete mei.
Deseror (amissis regno patriaque domoque)
Conjuge: qui nobis omnia solus erat.
Serpentes igitur potui, taurosque furentes
Unum non potui perdomuisse virum?
Quæque feros populi doctis medicatibus ignes,
Non valeo flammas effugere ipsa meas?
Ipsi me cantus, herbæque artesque relinquunt?
Nil Dea, nil Hecates sacra potentis agunt;
Non mihi grata dies: noctes vigilantur amaræ:
Nec tener in misero pectore somnus adest.
Quæ me non possum, potui sopire draconem,
Utilior cuivis, quam mihi, cura mea est.
Quos ego servavi, pellex amplectitur artus;
Et nostri fructus illa laboris habet.
Forsitan &, stultæ dum te jactare maritæ
Quæris, & injustis auribus apta loqui,
In faciem moresque meos nova crimina fingas,
Rideat, & vitiis læta sit illa meis,

Rideat

Rideat, & Tyrio jaceat sublimis in ostro;
Flebit: & ardores vincet adulta meos.
Dum ferrum flammæque aderunt, succusque veneni;
Hostis Medeæ nullus inultus erit.
Quod si forte preces præcordia ferrea tangunt;
Nunc animis audi verba minora meis.
Tam tibi sum supplex, quam tu mihi sæpe fuisti:
Nec moror ante tuos procubuisse pedes.
Si tibi sum vilis; communes respice natos.
Sæviet in partus dira noverca meos?
Et nimium similes tibi sunt: & imagine tangor:
Et, quoties video, lumina nostra madent.
Per superos oro, per avitæ lumina flammæ,
Per meritum, & natos pignora nostra duos:
Redde torum; pro quo tot res insana reliqui.
Adde fidem dictis; auxiliumque refer.
Non ego te imploro contra taurosque virosque;
Utque tua serpens victa quiescat ope.
Te peto, quem merui, quem nobis ipse dedisti;
Cum quo sum pariter facta parente parens.
Dos ubi sit, quæris: campo numeravimus illo,
Qui tibi laturo vellus arandus erat.
Aureus ille aries villo spectabilis aureo,
Dos mea: Quam, dicam si tibi, redde; neges.
Dos mea, tu sospes: dos est mea Graja juventus.
I nunc, Sisyphias, improbe, confer opes.
Quod vivis; quod habes nuptam socerumque potentem;
Hoc ipsum, ingratus quod potes esse, meum est.
Quos equidem actutum! sed quid prædicere pœnam
Attinet? ingentes parturit ira minas.
Quo feret ira, sequar. Facti fortasse pigebit.
Et piget infido consuluisse viro.
Viderit ista Deus, qui nunc mea pectora versat.
Nescio quid certe mens mea majus agit.

m) *Laodamia Protesilao.*

Protesilaus, ad Trojam navigans, cum cæteris Græcis Aulide, portu Bœotiæ, ob tempestatem clausus est.

Quod

Quod dum intellexisset Laodamia ejus uxor, fingere maritum amans, multis somniis perterrita, hanc epistolam ad eum scripsit: qua suadet, ut oraculi memor, a belli periculis abstineat.

Mittit, & optat amans, quo mittitur, ire salutem,
Æmonis Æmonio Laodamia viro.
Aulide te fama est vento retinente morari.
Ah, me cum fugeres, hic ubi ventus erat?
Tum freta debuerant vestris obsistere remis.
Illud erat sævis utile tempus aquis.
Oscula plura viro, mandataque plura dedissem:
Et sunt quæ volui dicere plura tibi.
Raptus es hinc præceps: &, qui tua vela vocaret,
Quem cuperent nautæ, non ego, ventus erat.
Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti.
Solvor ab amplexu, Protesilaë, tuo;
Linguaque mandantis verba imperfecta relinquit.
Vix illud potui dicere triste Vale.
Incubuit Boreas, abreptaque vela tetendit.
Jamque meus longe Protesilaus erat.
Dum potui spectare virum, spectare juvabat:
Sumque tuos oculos usque secuta meis.
Ut te non poteram, poteram tua vela videre:
Vela diu vultus detinuere meos.
At postquam nec te, nec vela fugacia vidi;
Et quod spectarem, nil, nisi pontus, erat;
Lux quoque tecum abiit; tenebris exsanguis obortis
Succiduo dicor procubuisse genu.
Vix socer Iphiclus, vix me grandævus Acastus,
Vix mater gelida mœsta refecit aqua.
Officium fecere pium, sed inutile nobis.
Indignor miseræ non licuisse mori,
Ut rediit animus, pariter rediere dolores;
Pectora legitimus casta momordit amor.
Nec mihi pectendos cura est præbere capillos:
Nec libet aurata corpora veste tegi.
Ut quas pampinea tetigisse Bicorniger hasta
Creditur; huc illuc, quo furor egit, eo.

Con-

Conveniunt matres Phylleïdes, & mihi clamant,
Indue regales, Laodamia, sinus.
Scilicet ipsa geram saturatas murice vestes:
Bella sub Illiacis mœnibus ille gerat?
Ipsa comas pectar: galea caput ille prematur?
Ipsa novas vestes: dura vir arma ferat?
Qua possum, squalore tuos imitata labores
Dicar: & hæc belli tempora tristis agam.
Dux Pari Priamide, damno formose tuorum,
Tam sis hostis iners, quam malus hospes eras.
Aut te Tænariæ faciem culpasse maritæ,
At illi vellem displicuisse tuam.
Tu, qui pro rapta nimium, Menelaë, laboras,
Hei mihi, quam multis flebilis ultor eris!
Di, precor, a nobis omen removete sinistrum;
Et sua det reduci vir meus arma Jovi.
Sed timeo: quotiesque subit miserabile bellum,
More nivis lacrymæ sole madentis eunt.
Parcite, Dardanidæ, de tot (precor) hostibus uni:
Ne meus ex illo corpore sanguis eat.
Non est, quem deceat nudo concurrere ferro,
Sævaque in oppositos pectora ferre viros.
Fortius ille potest, multo quum pugnat amore.
Bella gerant alii; Protesilaus amet.
Nunc fateor; volui revocare; animusque ferebat:
Substitit auspicii lingua timore mali.
Cum foribus velles ad Trojam exire paternis,
Pes tuus offenso limine signa dedit.
Ut vidi, ingemui; tacitoque in pectore dixi:
Signa reversuri sint precor ista viri.
Hæc tibi nunc refero, ne sis animosus in armis:
Fac meus in ventos hic timor omnis eat.
Sors quoque nescio quem fato designat iniquo,
Qui primus Danaum Troada tangat humum.
Infelix, quæ prima virum lugebit ademtum!
Di faciant, ne tu strenuus esse velis!
Inter mille rates tua sit millesima puppis,
Jamque fatigatas ultima verset aquas.

Hoc

Hoc quoque præmoneo: de nave noviſſimus exi.
Non eſt, quo properes terra paterna tibi.
Cum venies, remoque move veloque carinam;
Inque tuo celerem littore ſiſte gradum.
Aucupor in lecto mendaces cælibe ſomnos.
Dum careo veris, gaudia falſa juvant.
Sed tua cur nobis pallens occurrit imago?
Cur venit a verbis nulta querela tuis?
Excutior ſomno; ſimulacraque noctis adoro.
Nulla caret fumo Theſſalis ara meo.
Thura damus, lacrymamque ſuper; qua ſparſa relucet,
Ut ſolet adfuſo ſurgere flamma mero.
Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia ſolvar ab ipſa mea?
Quando erit, ut lecto mecum bene junctus in uno
Militiæ referas ſplendida facta tuæ?
Quæ mihi dum referes; quamvis audire juvabit;
Multa tamen capies oſcula, multa dabis.
Semper in his apte narrantia verba reſiſtunt.
Promtior eſt dulci lingua referre mora.
Sed cum Troja ſubit, ſubeunt ventique fretumque;
Spes bona ſollicito victa timore cadit.
Hoc quoque, quod venti prohibent exire carinas,
Me movet: invitis ire paratis aquis.
Quis velit in patriam vento prohibente reverti?
A patria pelago vela vetante datis.
Ipſe ſuam non præbet iter Neptunus ad urbem.
Quo ruitis? veſtras quisque redite domos.
Quo ruitis, Danaï? ventos audite vetantes.
Non ſubiti caſus, numinis iſta mora eſt.
Ipſa ſuis manibus forti nova nupta marito
Imponet galeam, barbaraque arma dabit.
Arma dabit: dumque arma dabit, ſimul oſcula ſumet.
Hoc genus officii dulce duobus erit.
Producetque virum; dabit & mandata reverti:
Et dicet, Referas iſta face arma Jovi.
Ille, ferens dominæ mandata recentia ſecum,
Pugnabit caute, reſpicietque domum.

Exue

Exuet hæc reduci clypeum, galeamque resolvet,
Excipietque suo pectora lassa sinu.
Nos sumus incertæ: nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare, timor.
Dum tamen arma geres diverso miles in orbe,
Quæ referat vultus, est mihi cera, tuos.
Illi blanditias, illi tibi debita verba
Dicimus: amplexus accipit illa meos.
Crede mihi; plus est, quam quod videatur imago.
Adde sonum ceræ; Protesilaus erit.
Hanc specto, teneoque sinu pro conjuge vero:
Et tanquam possit verba referre, queror.
Ultima mandato claudetur epistola parvo:
Si tibi cura mei, sit tibi cura tui.

n) *Sappho Phaoni.*

Sappho poëtria absentem amicum sollicitat, ut revertatur.

O nec adhuc juvenis, nec jam puer; utilis ætas!
O decus, atque ævi gloria magna tui!
Huc ades: inque sinus, formose, relabere nostros.
Non ut ames oro, verum ut amare sinas.
Scribimus, & lacrymis oculi rorantur obortis.
Aspice, quam sit in hoc multa litura loco.
Si tam certus eras hinc ire, modestius isses;
Et modo dixisses; Lesbi puella, vale.
Non tecum lacrymas, non oscula summa tulisti.
Denique non timui, quod dolitura fui.
Nil de te mecum est, nisi tantum injuria: nec te
Admonuit, quod tu pignus amantis habes.
Non mandata dedi. Neque enim mandata dedissem
Ulla nisi, ut nolles immemor esse mei.
Per tibi, qui nunquam longe discedat, Amorem,
Perque novem juro numina nostra Deas,
Cum mihi nescio quis, Fugiunt tua gaudia, dixit;
Nec me flere diu, nec potuisse loqui.
Et lacrymæ deerant oculis, & lingua palato.
Adstrictum gelido frigore pectus erat.

Postquam se dolor invenit; nec pectora plangi,
Nec puduit sciissis exululare comis.
Non aliter, quam si gnati pia mater ademti
Portet ad exstructos corpus inane rogos.
Gaudet, & e nostro crescit mœrore Charaxus
Frater; & ante oculos itque reditque meos.
Utque pudenda mei videatur causa doloris;
Quid dolet hæc? certe filia vivit, ait.
Non veniunt in idem pudor atque amor. Omne videb
Vulgus; eram lacero pectus aperta sinu.
Tu mihi cura, Phaon: te somnia nostra reducunt;
Somnia formoso candidiora die.
Illic te invenio; quanquam regionibus absis.
Sed non longa satis gaudia somnus habet.
Sæpe tuos nostra cervice onerare lacertos,
Sæpe tuæ videor supposuisse meos.
Blandior interdum, verisque simillima verba
Eloquor: & vigilant sensibus ora meis.
Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ,
Aptaque consueras accipere, apta dare.
Ulteriora pudet narrare: sed omnia fiunt.
Et juvat, & sine te non libet esse mihi.
At cum se Titan ostendit, & omnia secum;
Tam cito me somnos destituisse queror.
Antra nemusque peto; tanquam nemus antraque prosin
Conscia deliciis illa fuere tuis.
Illuc mentis inops, ut quam furialis Erichtho
Impulit, in collo crine jacente, feror.
Antra vident oculi scabro pendentia tofo,
Quæ mihi Mygdonii marmoris instar erant.
Invenio silvam, quæ sæpe cubilia nobis
Præbuit, & multa texit opaca coma:
At non invenio dominum silvæque meumque.
Vile solum locus est: dos erat ille loci.
Agnovi pressas noti mihi cespitis herbas:
De nostro curvum pondere gramen erat.
Incubui; tetigique locum, qua parte fuisti.
Grata prius lacrymas combibit herba meas.

Qui

Quin etiam rami positis lugere videntur
Frondibus; & nullæ dulce queruntur aves.
Non mihi respondent veteres in carmina vires.
Plectra dolore tacent: muta dolore lyra est.
Lesbides æquoreæ, nupturaque nuptaque proles;
Lesbides, Æolia nomina dicta lyra;
Lesbides, infamem quæ me fecistis amatæ;
Definite ad citharas turba venire meas.
Abstulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.
(Me miseram! dixi quam modo pæne, meus!)
Efficite ut redeat: vates quoque vestra redibit.
Ingenio vires ille dat, ille rapit.
Ecquid ago precibus? pectusne agreste movetur?
An riget? & Zephyri verba caduca ferunt?
Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.
Hoc te, si saperes, lente, decebat opus.
Sive redis, puppique tuæ votiva parantur
Munera; quid laceras pectora nostra mora?
Solve ratem: Venus orta mari, mare præstet eunti!
Aura dabit cursum. Tu modo solve ratem.
Ipse gubernabit residens in puppe Cupido:
Ipse dabit tenera vela legetque manu.

6) *Paris Helenæ.*

Paris, Helenæ amator, eidem artificiose amoris sui æstum significat. Suadet fugam, quam facile tueri sese Trojanis viribus posse confirmat.

Hanc, tibi Priamides mitto, Ledæa, salutem:
Quæ tribui sola te mihi dante potest.
Eloquar? an flammæ non est opus indice notæ;
Et plus, quam vellem, jam meus extat amor?
Ille quidem malim lateat; dum tempora dentur
Lætitiæ mistos non habitura metus.
Sed male dissimulo. Quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?
Si tamen expectas, vocem quoque rebus ut addam;
Uror. Habes animi nuncia verba mei.

Parce, precor, fasso: nec vultu cætera dure
Perlege, sed formæ conveniente tuæ.
Attulimus flammas, non hic invenimus, illas.
Hæ mihi tam longæ causa fuere viæ.
Nam neque tristis hiems, neque nos huc appulit erro
Tænaris est classi terra petita meæ.
Nec me crede fretum merces portante carina
Findere. Quas habeo, Di tueantur, opes.
Nec venio Grajas veluti spectator ad urbes.
Oppida sunt regni divitiora mei.
Te peto; quam lecto pepigit Venus aurea nostro.
Te prius optavi, quam mihi nota fores.
Ante tuos animo vidi, quam lumine, vultus:
Prima fuit vultus nuncia fama tui.
Nec tamen est mirum, si sicut oporteat, arcu
Missilibus telis eminus ictus, amo.
Sic placuit fatis: quæ ne convellere tentes,
Accipe cum vera dicta relata fide.
Matris adhuc utero, partu remorante, tenebar:
Jam gravidus justo pondere venter erat.
Illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa consurgit; metuendaque noctis opacæ
Visa seni Priamo, vatibus ille, refert.
Arsuram Paridis vates canit Ilion igni.
Pectoris, ut nunc est, fax fuit illa mei.
Forma vigorque animi, quamvis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erant.
Est locus in mediæ nemorosis vallibus Idæ
Devius, & piceis illicibusque frequens:
Qui nec ovis placidæ, nec amantis saxa capellæ,
Nec patulo tardæ carpitur ore bovis.
Hinc ego Dardaniæ muros excelsaque tecta,
Et freta prospiciens, arbore nixus eram.
Ecce pedum pulsu visa est mihi terra moveri:
Vera loquar, veri vix habitura fidem.
Constitit ante oculos, actus velocibus alis,
Atlantis magni Plejonesque nepos.

Fas

Fas vidisse fuit; fas sit mihi visa referre:
Inque Dei digitis aurea virga fuit.
Tresque simul Divæ, Venus & cum Pallade Juno
Graminibus teneros imposuere pedes.
Obstupui, gelidusque comas erexerat horror.
Cum mihi, Pone metum, nuncius ales ait.
Arbiter és formæ: certamina siste Dearum;
Vincere quæ forma digna sit una duas.
Neve recusarem, verbis Jovis imperat; & se
Protinus ætheria tollit in astra via.
Mens mea convaluit, subitoque audacia venit:
Nec timui vultu quamque notare meo.
Vincere erant omnes dignæ: judexque verebar
Non omnes causam vincere posse suam.
Sed tamen ex illis jam tunc magis una placebat:
Hanc esse ut scires, unde movetur amor.
Tantaque vincendi cura est; ingentibus ardent
Judicium donis solicitare meum.
Regna Jovis conjux, virtutem filia jactat.
Ipse potens dubito, fortis an, esse velim.
Dulce Venus risit, nec te, Pari, munera tangant
Utraque, suspensi plena timoris, ait.
Nos dabimus quod ames: & pulcræ filia Ledæ
Ibit in amplexus, pulcrior ipsa, tuos.
Dixit: & ex æquo donis formaque probata,
Victorem cœlo rettulit illa pedem.
Interea (credo, versis ad prospera fatis)
Regius agnoscor per rata signa puer.
Læta domus nato per tempora longa recepto.
Addit & ad festos hunc quoque Troja diem.
Utque ego te cupio, sic me cupiere puellæ.
Multarum votum sola tenere potes.
Nec tantum regum natæ petiere ducumque:
Sed Nymphis etiam curaque amorque fui.
At mihi cunctarum subeunt fastidia, postquam
Conjugii spes est, Tyndari, facta tui.
Te vigilans oculis, animo te nocte videbam;
Lumina cum placido victa sopore jacent.

Quid facies præsens, quæ nondum visa placebas?
Ardebam, quamvis hic procul ignis erat.
Nec potui debere mihi spem longius istam,
Cœrulea peterem quin mea vota via.
Imposita est factæ postquam manus ultima classi;
Protinus Ægæis ire lubebat aquis.
Et pater & genitrix inhibent mea vota rogando;
Propositumque pia voce morantur iter.
Et soror effusis, ut erat, Cassandra capillis,
Cum vellent nostræ jam dare vela rates;
Quo ruis? exclamat, referes incendia tecum.
Quanta per has nescis flamma petatur aquas.
Vera fuit vates; dictos invenimus ignes:
Et ferus in molli pectore flagrat amor.
Portubus egredior; ventisque ferentibus usus
Applicor in tetras, Oebali Nympha, tuas.
Excipit hospitio vir me tuus. Hoc quoque factum
Non sine consilio numinibusque Deum.
Ille quidem ostendit, quidquid Lacedæmone tota
Ostendi dignum conspicuumque fuit.
Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
Ut vidi, obstupui; præcordiaque intima sensi
Attonitus curis intumuisse novis.
His similes vultus, quantum reminiscor, habebat,
Venit in arbitrium cum Cytherea meum.
Si tu venisses pariter certamen in illud;
In dubium Veneris palma futura fuit.
Magna quidem de te rumor præconia fecit,
Nullaque de facie nescia terra tua est,
Nec tibi par usquam Phrygia, nec Solis ab ortu
Inter formosas altera nomen habet.
Credis & hoc nobis? minor est tua gloria vero:
Famaque de forma pœne maligna tua est.
Plus hic invenio, quam quod promiserit illa:
Et tua materia gloria victa sua est.
Da modo te; quæ sit Paridi constantia nosces.
Flamma rogi flammas finiet una meas.

Præ-

Præposui regnis ego te; quæ maxima quondam
Pollicita est nobis nupta sororque Jovis.
Dumque tuo possem circumdare brachia collo,
Contemta est virtus Pallade dante mihi.
Nec piget; aut unquam stulte legisse videbor:
Permanet in voto mens mea firma suo.
Spem modo ne nostram fieri patiare caducam.
Te precor, o tanto digna labore peti.
Non ego conjugium generosæ degener opto:
Nec mea (crede mihi) turpiter uxor eris.
Pliada, si quæras, in nostra gente Jovemque
Invenies: medios ut taceamus avos.
Sceptra parens Asiæ, qua nulla beatior ora,
Finibus immensis vix obeunda tenet.
Innumeras urbes atque aurea tecta videbis:
Quæque suos dicas templa decere Deos.
Ilion aspicies, firmataque turribus altis
Mœnia, Phœbeæ structa canore lyræ.
Quid tibi de turba narrem numeroque virorum?
Vix populum tellus sustinet illa suum.
Occurrent denso tibi Troades agmine matres:
Nec capient Phrygias atria nostra nurus.
O quoties, dices quam pauper Achaïa nostra est!
Una domus quasvis urbis habebit opes.
Nec mihi fas fuerit Sparten contemnere vestram.
In qua tu nata es, terra beata mihi est.
Parca sed est Sparte: tu cultu divite digna es.
Ad talem formam non facit iste locus.
Hanc faciem largis fine fine paratibus uti,
Deliciisque decet luxuriare novis.
Cum videas cultum nostra de gente virorum;
Qualem Dardanidas credis habere nurus?
Da modo te facilem: nec dedignare maritum,
Rure Therapnæo nata puella, Phrygem.
Heu facinus! totis indignus noctibus ille
Te tenet; amplexu perfruiturque tuo.
At mihi conspiceris posita vix denique mensa.
Multaque, quæ lædant, hoc quoque tempus habet.

Hostibus eveniant convivia talia nostris,
Experior posito qualia sæpe mero.
Pœnitet hospitii, cum, me spectante, lacertos
Imposuit collo rusticus iste tuo.
Quid faciam dubito. Dolor est meus illa videre.
Sed dolor a facie major abesse tua.
Qua licet & possum, luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.
Di facerent, magni pretium certaminis esses;
Teque suo victor posset habere toro.
Nunc mihi nil superest, nisi te, formosa, precari;
Amplectique tuos, si patiare, pedes.
O decus, o præsens geminorum gloria fratrum;
O Jove digna viro, ni Jove nata fores!
Aut ego Sigeos repetam te conjuge portus:
Aut ego Tænaria contegar exul humo.
Non mea sunt summa leviter districta sagitta
Pectora: descendit vulnus ad ossa meum.
Hoc mihi, (nam repeto) fore ut a cæleste sagitta
Figar, erat verax vaticinata soror.
Parce datum fatis, Helene, contemnere amorem:
Sic habeas faciles in tua vota Deos.
Sola jaces viduo tam longa nocte cubili:
In viduo jaceo solus & ipse toro.
Te mihi, meque tibi communia gaudia jungant.
Candidior medio nox erit illa die.
Tunc ego jurabo quævis tibi numina; meque
Adstringam verbis in sacra jura tuis.
Tunc ego, si non est fallax fiducia nostri,
Efficiam præsens, ut mea regna petas.
Troïa classis adest, armis instructa virisque.
Jam facient celeres remus & aura vias.
Ibis Dardanias ingens regina per urbes:
Teque novam credet vulgus adesse Deam.
Quaque feres gressus, adolebunt cinnama flammæ:
Cæsaque sanguineam victima planget humum.
Dona pater fratresque, & cum genitrice sorores,
Iliadesque omnes, totaque Troja, dabunt.

Hei

Hei mihi! pars a me vix dicitur ulla futuri.
Plura feres, quam quæ littera noſtra refert.
Nec tu rapta time, ne nos fera bella ſequantur;
Concitet & vires Græcia magna ſuas.
Tot prius abductis, ecquæ repetita per arma eſt?
Crede mihi; vanos res habet iſta metus.
Finge tamen, ſi vis, ingens conſurgere bellum.
Et mihi ſunt vires: & mea tela nocent.
Nec minor eſt Aſiæ, quam veſtræ copia terræ.
Illa viris dives, dives abundat equis.
Nec plus Atrides animi Menelaus habebit,
Quam Paris; aut armis anteferendus erit.
Quid valeam, neſcis: & te mea robora fallunt.
Ignoras, cui ſis nupta futura viro.
Aut igitur nullo belli repetere tumultu:
Aut cedent Marti Dorica caſtra meo.
Nec tamen indigner pro tanta ſumere ferrum
Conjuge. Certamen præmia magna movent.
Tu quoque, ſi de te totus contenderit orbis,
Nomen ab æterna poſteritate feres.

p) *Leander Heroni.*

Helleſpontiacum mare ſeptem tantum ſtadiis Europam ab Aſia dividit. Seſtos in Europa, Herus patria: & Abydo in Aſia, ex qua fuit Leander, adverſæ urbes ſunt. Cum autem Leander Abydenus Seſtiam puellam Hero miſere deperiret, per Helleſpontum noctu ad eam natare conſueverat. Sed maris tempeſtate intercluſus, jam præteritis ſeptem diebus, ad amicam Hero, per audacem nautam, ea tempeſtate Seſton navigantem, hanc epiſtolam miſit.

Mittit Abydenus, quam mallet ferre, ſalutem,
Si cadat ira maris, Seſta puella, tibi.
Si mihi Di faciles & ſunt in amore ſecundi;
Invitis oculis hæc mea verba leges.
Sed non ſunt faciles. Nam cur mea vota morentur,
Currere me nota nec patiantur aqua?

Ipsa vides cœlum pice nigrius; & freta ventis
Turbida, perque cavas vix adeunda rates.
Unus, & hic audax, a quo tibi littera nostra
Redditur, e portu navita movit iter.
Ascensurus eram: nisi quod, cum vincula proræ
Solveret, in speculis omnis Abydos erat.
Non poteram celare meos, velut ante, parentes:
Quemque tegi volumus, non latuisset amor.
Protinus hæc scribens, Felix, i, littera, dixi:
Jam tibi formosam porriget illa manum.
Forsitan admotis etiam tangere labellis;
Rumpere dum niveo vincula dente volet.
Talibus exiguo dictis mihi murmure verbis,
Cætera cum charta dextra locuta mea est.
Ah quanto mallem, quam scriberet, illa nataret,
Meque per assuetas sedula ferret aquas!
Aptior illa quidem placido dare verbera ponto,
Est tamen & sensus apta ministra mei.
Septima nox agitur, spatium mihi longius anno,
Sollicitum raucis ut mare fervet aquis.
His ego si vidi mulcentem pectora somnum
Noctibus; insani sit mora longa freti.
Rupe sedens aliqua specto tua littora tristis:
Et quo non possum corpore, mente feror.
Lumina quin etiam summa vigilantia turre,
Aut videt; aut acies nostra videre putat.
Ter mihi deposita est in sicca vestis arena.
Ter grave tentavi carpere nudus iter.
Obstitit inceptis tumidum juvenilibus æquor:
Mersit & adversis ora natantis aquis.
At tu de rapidis immansuetissime ventis,
Quid mecum certa prælia mente geris?
Nunc daret audaces utinam mihi Dædalus alas!
Icarium quamvis hic prope littus adest.
Quidquid erit, patiar: liceat modo corpus in auras
Tollere; quod dubia sæpe pependit aqua.
Interea, dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito furti tempora prima mei.

Nox

Nox erat incipiens (namque eſt meminiſſe voluptas)
Cum foribus patriis egrediebar amans.
Nec mora: depoſito pariter cum veſte timore,
Jactabam liquido brachia lenta mari.
Luna fere tremulum præbebat lumen eunti,
Ut comes in noſtras officioſa vias.
Unda repercuſſæ radiabat imagine Lunæ,
Et nitor in tacita nocte diurnus erat:
Nullaque vox, noſtras nullum veniebat ad aures,
Præter dimotæ corpore murmur aquæ.
Jamque fatigatis humero ſub utroque lacertis,
Fortiter in ſummas erigor altus aquas.
Ut procul aſpexi lumen, meus ignis in illo eſt;
Illa meum, dixi, littora lumen habent.
Et ſubito laſſis vires rediere lacertis:
Viſaque, quam fuerat, mollior unda mihi.
Frigora ne poſſim gelidi ſentire profundi,
Qui calet in cupido pectore, præſtat amor.
Quo magis accedo, propioraque littora fiunt;
Quoque minus reſtat; plus libet ire mihi.
Cum vero poſſum cerni quoque; protinus addis
Spectatrix animos, ut valeamque facis.
Tunc etiam nando dominæ placuiſſe laboro,
Atque oculis jacto brachia noſtra tuis.
Te tua vix prohibet nutrix deſcendere in altum.
Hoc quoque enim vidi: nec mihi verba dabas.
Nec tamen effecit, quamvis retinebat euntem,
Ne fieret prima pes tuus udus aqua.
Excipis amplexu, feliciaque oſcula jungis:
Oſcula (Di magni) trans mare digna peti.
Eque tuis demtos humeris mihi tradis amictus:
Et madidam ſiccas æquoris imbre comam.
Oſcula congerimus properata ſine ordine raptim,
Et querimur parvas noctibus eſſe moras.
Atque ita, cunctatus monitum nutricis amaræ,
Frigida deſerta littora turre peto.
Digredimur flentes: repetoque ego virginis æquor,
Reſpiciens dominam, dum licet, uſque meam.

Si

Si qua fides vero est; veniens huc esse natator;
Cum redeo, videor naufragus esse mihi.
Hoc quoque si credas; ad te via prona videtur:
A te cum redeo, clivus inertis aquæ.
Invitus repeto patriam: quis credere possit?
Invitus certe nunc moror urbe mea.
Hei mihi! cur animo juncti, secernimur undis?
Unaque mens, tellus non habet una duos?
Vel tua me Sestos, vel te mea sumat Abydos:
Tam tua terra mihi, quam tibi nostra placet.
Ergo ego te nunquam, nisi cum volet unda, tenebo?
Et me felicem nulla videbit hiems?
Cumque minus firmum nil sit, quam ventus & unda,
In ventis & aqua spes mea semper erit?
Æstus adhuc tamen est. Quid cum mihi læserit æquor
Plias & Arctophylax Oleniumque pecus?
Aut ego non novi, quam sit temerarius; aut me
In freta non cautus tum quoque mittet Amor.
Neve putes id me, quod abest, promittere tempus:
Pignora polliciti non tibi tarda dabo.
Sit tumidum paucis etiam nunc noctibus æquor;
Ire per invitas experiemur aquas.
Aut mihi continget felix audacia salvo:
Aut mors solliciti finis amoris erit.
Optabo tamen, ut partes expellar in illas;
Et teneant portus naufraga membra tuos.
Flebis enim, tactuque meum dignabere corpus:
Et, mortis, dices, huic ego causa fui.
Scilicet interitus offenderis omine nostri:
Litteraque invisa est hac mea parte tibi.
Desino; parce queri. Sed & ut mare finiat iram,
Accedant, quæso, fac tua vota meis.
Pace brevi nobis opus est; dum transferor isto:
Cum tua contigero littora, perstet hiems.
Illic est aptum nostræ navale carinæ:
Et melius nulla stat mea puppis aqua.
Illic me claudat Boreas; ubi dulce morari,
Tunc piger ad nandum, tunc ego cautus ero.

Nec

Nec faciam surdis convitia fluctibus ulla:
Triste nataturo nec querar esse fretum.
Me pariter venti teneant, pariterque lacerti;
Per causas istic impediarque duas.
Cum patietur hiems, remis ego corporis utar.
Lumen in aspectu tu modo semper habe.
Interea pro me pernoctet epistola tecum;
Quam precor ut minima prosequar ipse mora.

q) *Hero Leandro.*

Hero respondet: id agens, ut se ardenter redamare significet, & ad mutuos amplexus amatorem vocat.

Quam mihi misisti verbis, Leandre, salutem,
Ut possim missam rebus habere; veni.
Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt.
Da veniam fassæ; non patienter amo.
Urimur igne pari: sed sum tibi viribus impar.
Fortius ingenium suspicor esse viris.
Ut corpus, teneris ita mens infirma puellis.
Deficiam; parvi temporis adde moram.
Vos, modo venando, modo rus geniale colendo,
Ponitis in varia tempora longa mora.
Aut fora vos retinent, aut unctæ dona palæstræ:
Flectitis aut fræno colla sequacis equi.
Nunc volucrem laqueo, nunc piscem ducitis hamo.
Diluitur posito serior hora mero.
His mihi submotæ, vel si minus acriter urar,
Quod faciam, superest, præter amare, nihil.
Quod superest, facio: teque, ô mea sola voluptas,
Plus quoque, quam reddi quod mihi possit, amo.
Aut ego cum cara de te nutrice susurro;
Quæque tuum miror causa moretur iter:
Aut mare prospiciens, odioso concita vento
Corripio verbis æquora pæne tuis.
Aut ubi sævitiæ paulum gravis unda remisit;
Posse quidem, sed te nolle venire, queror.
Dumque queror; lacrymæ per amantia lumina manant:
Pollice quas tremulo conscia siccat anus.

Sæpe

Sæpe tui specto si sint in littore passus:
Impositas tanquam servet arena notas.
Utque rogem de te & scribam tibi, si quis Abydo
Venerit, aut quæro, si quis Abydon eat.
Quid referam, quoties dem vestibus oscula, quas tu
Hellespontiaca ponis iturus aqua?
Sic ubi lux acta est, & noctis amicior hora
Exhibuit pulso sidera clara die;
Protinus in summo vigilantia lumina tecto
Ponimus, assuetæ signa notamque viæ.
Tortaque versato ducentes stamina fuso
Fœminea tardas fallimus arte moras.
Quid loquar interea tam longo tempore, quæris?
Nil, nisi Leandri nomen, in ore meo est.
Jamne putes exisse domo mea gaudia, nutrix?
An vigilant omnes? & timet ille suos?
Jamne suas humeris illum deponere vestes;
Pallade jam pingui tingere membra putes?
Annuit illa fere: non nostra quod oscula curet;
Sed movet obrepens somnus anile caput.
Postque moræ minimum, jam certe navigat, inquam;
Lentaque dimotis brachia jactat aquis.
Paucaque cum tacta perfeci stamina tela,
An medio possis quærimus esse freto.
Et modo prospicimus: timida modo voce precamur,
Ut tibi det faciles utilis aura vias.
Auribus interdum voces captamus, & omnem
Adventus strepitum credimus esse tui.
Sic ubi deceptæ pars est mihi maxima noctis
Acta; subit furtim lumina fessa sopor.
Forsitan invitus, mecum tamen, improbe, dormis:
Et, quamquam non vis ipse venire, venis.
Nam modo te videor prope jam spectare natantem:
Brachia nunc humeris humida ferre meis.
Nunc dare, quæ soleo, madidis velamina membris:
Pectora nunc juncto nostra fovere sinu.
Multaque præterea, linguæ reticenda modestæ;
Quæ fecisse juvat, facta referre pudet.

Me

Me miseram! brevis est hæc & non vera voluptas,
Nam tu cum somno semper abire soles.
Firmius ô cupidi tandem cocamus amantes:
Nec careant vera gaudia nostra fide.
Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?
Cur toties a me, lente natator, abes?
Est mare (confiteor) nondum tractabile nanti:
Nocte sed hesterna lenior aura fuit.
Cur ea præterita est? cur non ventura timebas?
Tam bona cur periit, nec tibi rapta via est?
Protinus ut similis detur tibi copia cursus;
Hoc melior certe, quo prior illa fuit!
At cito mutata est jactati forma profundi:
Tempore, cum properas, sæpe minore venis.
Hic, puto, deprensus nil, quod quereris, haberes;
Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.
Certe ego tum ventos audirem lenta sonantes,
Et nunquam placidas esse precarer aquas.
Quid tamen evenit, cur sis metuentior undæ?
Contemtumque prius, nunc vereare, fretum?
Nam memini, cum te sævum veniente minaxque
Non minus, aut multo non minus, æquor erat.
Cum tibi clamabam, sic tu temerarius esto,
Ne miseræ virtus sit tua flenda mihi.
Unde novus timor hic? quoque illa audacia fugit?
Magnus ubi est spretis ille natator aquis?
Sis tamen hoc potius, quam quod prius esse solebas:
Et facias placidum per mare tutus iter.
Dum modo sis idem: dum sic, ut scribis, amemur:
Flammaque non fiat frigidus illa cinis.
Non ego tam ventos timeo mea vota morantes,
Quam similis vento ne tuus erret amor:
Ne non sim tanti, superentque pericula causam:
Et videar merces esse labore minor.
Interdum metuo, patria ne lædar, & impar
Ducar Abydeno Thressa puella toro.
Ferre tamen possum patientius omnia; quam si
Otia nescio qua pellice captus agas:

In

In tua si veniant alieni colla lacerti:
Sitque novus nostri finis amoris amor!
Ah potius peream, quam crimine vulnerer isto:
Fataque sint culpa nostra priora tua!
Nec quia venturi dederis mihi signa doloris,
Hæc loquor; aut fama sollicitata nova.
Omnia sed vereor: (quis enim securus amavit?)
Cogit & absentes plura timere locus.
Felices illas, sua quas præsentia nosse
Crimina vera jubet, falsa timere vetat!
Nos tam vana movet, quam facta injuria fallit:
Incitat & morsus error uterque pares.
O utinam venias! aut ut ventusve paterve,
Causaque sit certæ fœmina nulla moræ!
Quod si quam sciero; moriar (mihi crede) dolendo.
Jamdudum peccas, si mea fata petis.
Sed neque peccabis, frustraque ego terreor istis:
Quoque minus venias, invida pugnat hiems.
Me miseram! quanto planguntur littora fluctu!
Et latet obscura condita nube dies!
Parce, ferox Neptune; mari tua prælia misce.
Seducit terras hæc brevis unda duas.
Te decet aut magnas magnum jactare carinas;
Aut etiam totis classibus esse trucem.
Turpe Deo pelagi, juvenem terrere natantem:
Gloriaque est stagno quolibet ista minor.
Nobilis ille quidem est, & clarus origine: sed non
A tibi suspecto ducit Ulysse genus.
Da veniam, servaque duos. Natat ille: sed isdem
Corpus Leandri, spes mea, pendet aquis.
Sternuit & lumen: posito nam scribimus illo.
Sternuit: & nobis prospera signa dedit.
Ecce merum nutrix faustos instillat in ignes:
Crasque erimus plures, inquit, & ipsa bibit.
Effice nos plures evicta per æquora lapsus,
O penitus toto corde recepte mihi.
In tua castra redi, socii desertor Amoris.
Ponuntur medio cur mea membra toro?

Quod

Quod timeas, non eſt. auſo Venus ipſa favebit
Sternet & æquoreas æquore nata vias.
Ire libet medias ipſi mihi ſæpe per undas:
Sed ſolet hoc maribus tutius eſſe fretum.
Nam cur, hoc vectis Phryxo Phryxique sorore,
Sola dedit vaſtis fœmina nomen aquis?
Forſitan ad reditum metuas ne tempora deſint,
Aut gemini nequeas ferre laboris onus.
At nos diverſi mediam coëamus in æquor:
Obviaque in ſummis oſcula demus aquis.
Atque ita quisque ſuas iterum redeamus ad urbes.
Exiguum, ſed plus, quam nihil, illud erit.
Vel pudor hic utinam, qui nos clam cogit amare,
Vel timidus famæ cedere vellet amor!
Nunc male res junctæ calor & reverentia pugnant.
Quid ſequar in dubio eſt. hæc decet; ille juvat.
Ut ſemel intravit Colchos Pagaſæus Iaſon;
Impoſitam celeri Phaſida puppe tulit.
Ut ſemel Ideus Lacedæmona venit adulter;
Cum præda rediit protinus ille ſua.
Tu, quam ſæpe petis quod amas, tam ſæpe relinquis:
Et quoties grave ſit puppibus ire, natas.
Sic tamen, o juvenis tumidarum victor aquarum,
Sic facito ſpernas, ut vereare, fretum.
Arte laboratæ merguntur ab æquore puppes:
Tu tua plus remis brachia poſſe putes?
Quod cupis, hoc nautæ metuunt, Leandre, natare.
Exitus hic fractis puppibus eſſe ſolet.
Me miſeram! cupio non perſuadere, quod hortor:
Sisque, precor, monitis fortior ipſe meis.
Dummodo pervenias, excuſſaque ſæpe per undas
Injicias humeris brachia laſſa meis.
Sed mihi, cæruleas quoties obvertor ad undas,
Neſcio quæ pavidum frigora pectus habent.
Nec minus heſternæ confundor imagine noctis,
Quamvis eſt ſacris illa piata meis.
Namque ſub Auroram, jam dormitante lucerna,
(Somnia quo cerni tempore vera ſolent)

Stamina de digitis cecidere sopore remissis:
Collaque pulvino nostra ferenda dedi.
Hic ego ventosas nantem delphina per undas
Cernere non dubia sum mihi visa fide.
Quem, postquam bibulis illisit fluctus arenis,
Unda simul miserum vitaque deseruit.
Quidquid id est, timeo. Nec tu mea somnia ride:
Nec nisi tranquillo brachia crede mari.
Si tibi non parcis, dilectæ parce puellæ:
Quæ nunquam, nisi te sospite, sospes erit.
Spes tamen est fractis vicinæ pacis in undis.
Tum placidas tuto pectore finde vias.
Interea, nanti quoniam freta pervia non sunt,
Leniat invisas littera missa moras.

VII. EX LIBRIS TRISTIUM.

a) *Ad Librum.*

Parve, (nec invideo) sine me, liber, ibis in urbem:
(Hei mihi!) quo domino non licet ire tuo.
Vade, sed incultus; qualem decet exsulis esse.
Infelix, habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo velent vaccinia fuco:
Non est conveniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices ornent hæc instrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet esse meæ.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes:
Hirsutus passis ut videare comis.
Neve lituratum pudeat. Qui viderit illas,
De lacrymis factas sentiet esse meis.
Vade, liber, verbisque meis loca grata saluta.
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo, nostri non immemor illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me dices: salvum tamen esse negabis.
Id quoque, quod vivam, munus habere Dei.

At-

Atque ita te cautus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus eſt, forte loquare, dabis.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector;
Et peragar populi publicus ore reus.
Neu cave defendas, quamvis mordebere dictis.
Cauſa patrocinio non bona pejor erit.
Invenies aliquem, qui me ſuſpiret ademtum,
Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis:
Et tacitus ſecum, nequis malus audiat, optet,
Sit mea lenito Cæſare pœna minor.
Nos quoque, quisquis erit, ne ſit miſer ille, precamur,
Placatos miſero qui volet eſſe Deos.
Quæque volet, rata ſint; ablataque Principis ira
Sedibus in patriis det mihi poſſe mori.
Ut perages mandata, liber, culpabere forſan;
Ingeniique minor laude ferere mei.
Judicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
Quærere. Quæſito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſem
Hæſurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque, quod facio, judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacunque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice caſus;
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique ſecurus famæ, liber, ire memento;
Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor.
Non ita ſe nobis præbet Fortuna ſecundam,
Ut tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore;
Quærendique mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc ſi non ſtudiumque, quod obfuit, odi,
Sit ſatis. Ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen, i, pro me tu, cui licet, adſpice Romam.
Di facerent, poſſem nunc meus eſſe liber.

Forſitan exſpectes, an in alta Palatia miſſum
Scandere te jubeam, Cæſareamque domum.
Ignoſcant auguſta mihi loca, Dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina: ſed tímeo, qui nocuere, Deos.
Terretur minimo pennæ ſtridore columba
Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
Nec procul a ſtabulis audet ſecedere, ſi qua
Excuſſa eſt avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cœlum Phaëthon, ſi viveret; & quos
Optarat ſtulte, tangere nollet equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infeſto, cum tonat, igne peti.
Si poteris vacuo tradi; ſi cuncta videbis
Mitia; ſi vires fregerit ira ſuas;
Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
Luce bona, dominoque tuo felicior ipſe
Pervenias illuc; & mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantum ne noceas, dum vis prodeſſe, videto.
Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.
Quæque quieſcebat, ne mota reſæviat ira,
Et pœnæ tu ſis altera cauſa, cave.
Longa via eſt: propera. Nobis habitabitur orbis
Ultimus: a terra terra remota mea.

b) *In exilium proficiſcens Poëta, jubente Auguſto, deprehenſusque in medio mari, fluctibusque pæne obrutus, hæc ſcribit.*

Di maris & cœli, (quid enim niſi vota ſuperſunt?)
Solvere quaſſatæ parcite membra ratis:
Neve, precor, magni ſubſcribite Cæſaris iræ.
Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.
Me miſerum, quanti montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos ſidera ſumma putes.

Quan-

Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles!
Jam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocunque adſpicias, nihil eſt niſi pontus & aër;
Fluctibus hic tumidis, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti.
Neſcit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt:
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adverſa prælia fronte gerit.
Rector in incerto eſt: nec quid fugiatve petatve,
Invenit. Ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes niſi vana ſalutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exſule conjux,
Hoc unum noſtri ſcitque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora ponto;
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.
Di bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus:
Ne mihi mors miſero bis patienda foret!
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantum ab ætherio perſonat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Nec letum timeo: genus eſt miſerabile leti.
Demite naufragium; mors mihi munus erit.
Eſt aliquid, fatove ſuo ferrove cadentem
In ſolita moriens ponere corpus humo:
Eſt mandata ſuis aliquid ſperare ſepulcra,
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego ſolus
Hic vehor. Immeritos cur mea pœna trahit?
Pro Superi, viridesque Dei, quibus æquora curæ!
Utraque jam veſtras ſiſtite turba minas.

Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc finite infelix in loca juſſa feram.
Si, quam commerui, pœnam me pendere vultis;
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar; in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet, ipſe feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læſos,
Contenti noſtris, Di, precor, eſte malis.
Nec tamen, ut cuncti miſerum ſervare velitis,
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
Ut mare confidat, ventisque ferentibus utar;
Ut mihi parcatis; num minus exſul ero?
Non ego divitias avidus ſine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii ſtudioſus, Athenas:
Oppida non Aſiæ, non loca viſa prius.
Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocoſe, tuas.
Quod faciles opto ventos, quis credere poſſit?
Sarmatis eſt tellus, quam mea vota petunt.
Obligor, ut tangam lævi fera littora Ponti;
Quodque ſit a patria tam fuga tarda, queror.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbaſa venti.
Auſonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæſar; quid, quem fugat ille, tenetis?
Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui. Nec, quæ damnaverit ille,
Crimina defendi fasve piumve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt;
A culpa facinus ſcitis abeſſe mea.
Immo ita; vos ſcitis. Si me meus abſtulit error,
Stultaque mens nobis, non ſcelerata fuit:
Quamlibet e minimis, domui ſi favimus illi;
Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi;
Hoc Duce ſi dixi felicia ſæcula; proque
Cæſare thura pius Cæſaribusque dedi;

Si

Si fuit hîc animus nobis: ita parcite, Divi!
Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vaneſcere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non caſus, ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem.

c) *Nox exilii. Reliqua.*

Cum ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in Urbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me diſcedere Cæſar
Finibus extremæ juſſerat Auſoniæ.
Nec mens, nec ſpatium fuerant ſatis apta paranti:
Torpuerant longa pectora noſtra mora.
Non mihi ſervorum, comitis non cura legendi:
Non aptæ profugo veſtis opisve fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,
Et tandem ſenſus convaluere mei;
Alloquor extremum mœſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amens flentem flens acrius ipſa tenebat;
Imber per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diverſa ſub oris:
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocunque adſpiceres, luctus gemitusque ſonabant:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrent:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quiescebant voces hominumque canumque;
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuere Lari;

Numina vicinis habitantia ſedibus, inquam,
Jamque oculis nunquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini;
Eſte ſalutati tempus in omne mihi!
Ah quoties aliquo dixi properante, quid urges?
Vel quo feſtines ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam, propoſitæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi; ter ſum revocatus: & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe, vale dicto, rurſus ſum multa locutus;
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: meque ipſe fefelli;
Reſpiciens oculis pignora cara meis.
Denique, quid propero? Scythia eſt, quo mittimur, inquam:
Roma relinquenda eſt. Utraque juſta mora eſt.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quosque ego fraterno dilexi more ſodales.
O mihi Theſea pectora juncta fide!
Dum licet, amplectar: nunquam fortaſſe licebit
Amplius! In lucro, quæ datur hora, mihi eſt.
Nec mora; ſermonis verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus; cælo nitidiſſimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam ſi mea membra relinquam:
Et pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt.
Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærens
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta ſuis.
Non potes avelli. Simul ah, ſimul ibimus, inquit!
Te ſequar; & conjux exſulis exſul ero.
Et mihi facta via eſt: & me capit ultima tellus;
Accedam profugæ ſarcina parva rati.

Te

Te jubet e patria diſcedere Cæſaris ira;
Me pietas. Pietas hæc mihi Cæſar erit.
Talia tentabat: ſic & tentaverat ante:
Vixque dedit victas utilitate mauns.
Egredior (ſive illud erat ſine funere ferri)
Squallidus immiſſis hirta per ora comis.
Illa dolore mei tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuiſſe domo.
Utque reſurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & gelida membra levavit humo;
Se modo, deſertos modo comploraſſe Penates;
Nomen & erepti ſæpe vocaſſe virī:
Nec gemuiſſe minus, quam ſi natæve meumve
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos:
Et voluiſſe mori; moriendo ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non poſuiſſe mei.
Vivat: & abſentem, quoniam ſic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio ſublevet usque ſuo!
Tingitur Oceano cuſtos Erymanthidos Urſæ,
Æquoreasque ſuo ſidere turbat aquas:
Nos tamen Iönium non noſtra findimus æquor
Sponte: ſed audaces cogimur eſſe metu.
Me miſerum, quantis increſcunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
Inſilit, & pictos verberat unda Deos.
Pinea texta ſonant; pulſi ſtridore rudentes;
Aggemit & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelido pallore timorem
Jam ſequitur victam, non regit arte, ratem.
Utque parum validus non proficientia vector
Cervicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dediſſe rati.
Quod niſi mutatas emiſerit Æolus auras;
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul, Illyricis læva de parte relictis,
Interdicta mihi cernitur Italia.

Deſinat in vetitas quæſo contendere terras,
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter timeoque revelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite, cerulei vos parcite numina ponti;
Infeſtumque mihi ſit ſatis eſſe Jovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti,
Si modo, qui periit, non periiſſe poteſt.
O mihi poſt ullos nunquam memorande ſodales,
O cui præcipue ſors mea viſa ſua eſt;
Attonitum qui me, (memini) cariſſime, primus
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo;
Qui mihi conſilium vivendi mite dediſti,
Cum foret in miſero pectore mortis amor;
Scis bene, cui dicam, poſitis pro nomine ſignis;
Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis;
Perpetuusque animæ debitor hujus ero.
Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo;
Quam ſubeant animo meritorum oblivia noſtro:
Et longa pietas excidat iſta die.
Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Vix duo tresve mihi de tot ſupereſtis amici.
Cætera Fortunæ, non mea, turba fuit.
Quo magis, o pauci, rebus ſuccurrite lapſis,
Et date naufragio littora tuta meo:
Neve metu falſo nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adverſis etiam laudavit in armis;
Inque ſuis amat hanc Cæſar, in hoſte probat.
Cauſa mea eſt melior, qui non contraria fovi
Arma; ſed hanc merui ſimplicitate fugam.
Invigiles igitur noſtris pro caſibus oro;
Diminui ſi qua numinis ira poteſt.
Scire meos ſi quis caſus deſideret omnes;
Plus, quam quod fieri res ſinit, ille petat.

Tot

Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent:
Parvaque quot ſiccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora; ratamque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet:
Meque velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox in fragili mihi pectore firmior ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis:
Materia vires exſuperante meas.

d) *In amicum, miſeri deſertorem.*

In caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina: converſis Solque recurret equis.
Terra feret ſtellas: cœlum findetur aratro:
Unda dabit flammas: & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt:
Parsque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam:
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.
Hæc ego vaticinor; quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.
Tantane te, fallax, cepere oblivia noſtri?
Afflictumne fuit tantus adire timor?
Ut neque reſpiceres, nec ſolarere jacentem;
Dure? nec exſequias proſequerere meas?
Non ego te placida genitum reor urbe Quirini;
Urbe, meo quæ jam non adeunda pede eſt;
Sed ſcopulis, Ponti quos hæc habet ora ſiniſtri:
Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis.
Et tua ſunt ſilicis circum præcordia venæ;
Et rigidum ferri ſemina pectus habent.
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.

e) *Amici, fortunæ ſectatores.*

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Aſpicis

Aſpicis, ut veniant ad candida tecta columbæ;
Accipiat nullas ſordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad am ſſas ibit amicus opes.
Utque comes radios per Solis euntibus umbra,
Cum latet hic preſſus nubibus, illa fugit;
Mobile ſic ſequitur Fortunæ lumina vulgus:
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut ſemper poſſint tibi falſa videri:
Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum ſtetimus, turbæ quantum ſatis eſſet, habebat
Nota quidem, ſed non ambitioſa, domus.
At ſimul impulſa eſt; omnes timuere ruinam:
Cautaque communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt ſi fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque ſolent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet inviſo Cæſar in hoſte probat.
Nec ſolet iraſci (neque enim moderatior alter)
Cum quis in adverſis, ſi quid amavit, amat.

f) *Excuſatio & deprecatio delicti ad Auguſtum.*

Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error;
Alterius facti culpa ſilenda mihi.
Nam non ſum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæſar;
Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel.
Altera pars ſupereſt: qua turpi crimine tactus
Arguor obſcœni doctor adulterii.
Fas ergo, eſt aliqua cœleſtia pectora falli;
Et ſunt notitia multa minora tua.
Scilicet imperii, Princeps, ſtatione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Luſibus ut poſſis advertere numen ineptis;
Excutiasque oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda:
Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum:

Nunc

Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque ſigna manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania ſentit;
Bellaque pro magno Cæſare Cæſar obit.
Denique, ut in tanto, quantum non exſtitit unquam,
Corpore, pars nulla eſt, quæ labet, imperii.
Urbs quoque te & legum laſſat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas;
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum
Nunquam te noſtros evoluiſſe jocos?
At ſi (quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeveræ
Scripta, nec a tanto Principe digna legi.
Non tamen idcirco legum contraria juſſis
Sunt ea; Romanas erudiuntque nurus.
At matrona poteſt alienis artibus uti;
Quoque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.
Quodcunque attigerit, ſi qua eſt ſtudioſa ſiniſtri,
Ad vitium mores inſtruet inde ſuos.
Sumſerit Annales; (nihil eſt hirſutius illis)
Facta ſit unde parens Illia, nempe leget.
Igne quid utilius? ſi quis tamen urere tecta
Comparat, audaces inſtruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina ſalutem:
Quæque juvans monſtrat, quæque ſit herba nocens,
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator;
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.
Diſcitur innocuas ut agat facundia cauſas:
Protegit hæc fontes immeritosque premit.
Sic igitur carmen, recta ſi mente legatur,
Conſtabit nulli poſſe nocere meum.
At quiddam vitii quicunque hinc concipit, errat:
Et nimium ſcriptis abrogat ille meis.

Ut

Ut tamen hoc fatear: Ludi quoque ſemina præbent
Nequitiæ. Tolli tota theatra jube:
Peccandi cauſam quæ multis ſæpe dederunt,
Martia cum durum ſternit arena ſolum.
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi:
Hic ſedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam ſpatietur in hac, ut amator eadem
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus eſt templis auguſtior? hæc quoque vitet,
In culpam ſi qua eſt ingenioſa ſuam.
Cum ſteterit Jovis æde, Jovis ſuccurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
At cur in noſtra nimia eſt laſcivia Muſa
Curque meus cuiquam ſuadet amare liber?
Nil niſi peccatum manifeſtaque culpa fatendum eſt;
Poenitet ingenii judiciique mei.
Magnaque pars operum mendax & ficta meorum
Plus ſibi permiſit, compoſitore ſuo.
Sunt aliis ſcriptæ, quibus alea luditur, artes.
Hæc eſt ad noſtros non leve crimen avos.
Quid valeant tali; quo poſſis plurima jactu
Fingere; damnoſos effugiasve canes;
Teſſera quot numeros habeat: diſtante vocato
Mittere quo deceat, quo dare miſſa modo.
Denique nec video de tot ſcribentibus unum,
Quem ſua perdiderit Muſa: repertus ego.
Quid ſi ſcripſiſſem mimos obſcœna jocantes,
Qui ſemper vetiti crimen amoris habent?
In quibus aſſidue cultus procedit adulter;
Verbaque dat ſtulto callida nupta viro.
Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
Spectat: & e magna parte Senatus adeſt.
Nec ſatis inceſtis temerari vocibus aures:
Aſſueſcunt oculi multa pudenda pati,
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
Plauditur; & magno palma favore datur.
Quoque minus prodeſt, pœna eſt lucroſa poëtæ:
Tantaque non parvo crimina Prætor emit.

In-

Inſpice ludorum ſumtus, Auguſte, tuorum:
Emta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu ſpectaſti, ſpectandaque ſæpe dediſti.
Majeſtas adeo comis ubique tua eſt.
Luminibusque tuis, totus quibus utimur orbis,
Scenica vidiſti lentus adulteria.
Nos quoque jam pridem ſcripto peccavimus uno.
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque ediderat, cum te delicta notantem
Præterii toties jure quietus eques.
Ergo, quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens, nunc nocuere ſeni?
Sera redundavit veteris vindicta libelli;
Diſtat & a meriti tempore pœna ſui.
Ne tamen omne meum credas opus eſſe remiſſum;
Sæpe dedi noſtræ grandia vela rati.
Sex egò Faſtorum ſcripſi totidemque libellos;
Cumque ſuo finem menſe volumen habet.
Idque tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
Et tibi ſacratum ſors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis ſcriptum regale cothurnis:
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Dictaque ſunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
Defuit, in facies corpora verſa novas.
Atque utinam revoces animum pauliſper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi!
Pauca, quibus prima ſurgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæſar, opus.
Aſpicias, quantum dederis mihi pectoris ipſe;
Quoque favore animi teque tuosque canam.
Non ego mordaci deſtrinxi carmine quemquam;
Nec meus ullius crimina verſus habet.
Candidus a ſalibus ſuffuſis felle refugi:
Nulla venenato littera miſta joco eſt.
Inter tot populis tot ſcriptis millia noſtri,
Quem mea Calliope læſerit, unus ego.
Non igitur noſtris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluiſſe, malis.

Nec

Nec mihi credibile eſt quemquam inſultaſſe jacenti;
Gratia candori ſi qua relata meo eſt.
His precor, atque aliis poſſint tua numina flecti,
O pater, ô patriæ cura ſalusque tuæ.
Non ut in Auſoniam redeam, niſi forſitan olim,
Cum longo pœnæ tempore victus eris;
Tutius exſilium pauloque quietius oro:
Ut par delicto ſit mea pœna ſuo.

g) *Ad uxorem exul & æger.*

Hæc mea, ſi caſu miraris, epiſtola quare
Alterius digitis ſcripta ſit: æger eram,
Æger in extremis ignoti partibus orbis;
Incertusque meæ pæne ſalutis eram.
Quid mihi nunc animi dira regione jacenti
Inter Sauromatas eſſe Getasque putes?
Nec cælum patior, nec aquis aſſuevimus iſtis:
Terraque neſcio quo non placet ipſa modo.
Non domus apta ſatis: non hic cibus utilis ægro:
Nullus, Apollinea qui levet arte malum.
Non qui ſoletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat, amicus adeſt.
Laſſus in extremis jaceo populisque locisque:
Et ſubit affecto nunc mihi, quicquid abeſt.
Omnia cum ſubeant; vincis tamen omnia, conjux:
Et plus in noſtro pectore parte tenes.
Te loquor abſentem: te vox mea nominat unam:
Nulla venit ſine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam ſic me dicunt aliena locutum,
Ut foret amenti nomen in ore tuum.
Si jam deficiat ſuppreſſo lingua palato,
Vix inſtillato reſtituenda mero;
Nuntiet huc aliquis dominam veniſſe; reſurgam:
Spesque tui nobis cauſa vigoris erit.
Ergo ego ſum vitæ dubius: tu forſitan illic
Jucundum noſtri neſcia tempus agis?
Non agis, adfirmo: liquet, o cariſſima, nobis,
Tempus agi ſine me non niſi triſte tibi.

Si

Si tamen implevit mea ſors, quos debuit, annos;
Et mihi vivendi tam cito finis adeſt;
Quantum erat, o magni, perituro parcere, Divi;
Ut ſaltem patria contumularer humo!
Scribere plura libet, ſed vox mihi feſſa loquendo
Dictandi vires feſſaque lingua negat.
Accipe ſupremo dicto mihi forſitan ore,
Quod tibi, qui mittit, non habet ipſe: Vale

h) *Prudenter fugienda potentum atria.*

O mihi care quidem ſemper, ſed tempore duro
Cognite, res poſtquam procubuere meæ;
Uſibus edocto ſi quidquam credis amico;
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes præluſtria vita.
Sævum præluſtri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes;
Non profit potius, ſi quis obeſſe poteſt.
Effugit hibernas demiſſa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Aſpicis, ut ſumma cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa ſimul retia mergat onus.
Hæc ego ſi monitor monitus prius ipſe fuiſſem,
In qua debueram forſitan Urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipſum)
Sic cadit, ut tacta ſurgere poſſit humo:
Crede mihi; bene qui latuit, bene vixit: & infra
Fortunam debet quisque manere ſuam.
Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper;
Propoſitique memor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenſo ſpatium decurrere vitæ
Dignus es: & fato candidiore frui.
Vive ſine invidia; mollesque inglorius annos
Exige: amicitias & tibi junge pares.
Naſonisque tui, quod adhuc non exſulat unum,
Nomen ama. Scythicus cætera Pontus habet.

At longe patria eſt, longe cariſſima conjux;
Quidquid & hæc nobis poſt duo dulce fuit.
Sic tamen hæc abſunt; ut quæ contingere non eſt
Corpore, ſint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos Urbisque domus & forma locorum eſt;
Succeduntque ſuis ſingula facta locis.
Conjugis ante oculos, ſicut præſentis, imago eſt.
Illa meos caſus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abeſt; levat hoc, quod præſtat amorem;
Impoſitumque ſibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus noſtris hæretis, amici;
Dicere quos cupio nomine quemque ſuo.

i) *Ad filiam poeſeos ſtudioſam.*

Dum licuit, tua ſæpe mihi, tibi noſtra legebam;
Sæpe tui judex; ſæpe magiſter eram.
Aut ego præbebam factis modo verſibus aures,
Aut ubi ceſſaras, cauſa ruboris eram.
Forſitan exemplo, quia me læſere libelli,
Tu quoque ſis pœnæ fata ſecuta meæ.
Pone, Perilla, metum. Tantummodo fœmina non ſit
Devia, nec ſcriptis diſcat amare tuis.
Ergo deſidiæ remove, doctiſſima, cauſas:
Inque bonas artes & tua ſacra redi.
Iſta decens facies longis vitiabitur annis:
Rugaque in antiqua fronte ſenilis erit.
Injicietque manum formæ damnoſa ſenectus.
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet, fuit hæc formoſa, dolebis:
Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum.
Sunt tibi opes modicæ, cum ſis digniſſima magnis.
Finge ſed immenſis cenſibus eſſe pares.
Nempe dat id cuicunque libet Fortuna, rapitque:
Irus & eſt ſubito, qui modo Crœſus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego, cum patria caream, vobisque, domoque;
Raptaque ſint, adimi quæ potuere, mihi;

Ju-

Ingenio tamen ipſe meo comitorque fruorque:
Cæſar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc ſævo vitam mihi finiat enſe;
Me tamen exſtincto fama ſuperſtes erit.
Dumque ſuis victrix omnem de montibus orbem
Proſpiciet domitum Martia Roma, legar.
Tu quoque, quam ſtudii maneat felicior uſus,
Effuge venturos, qua potes, usque rogos.

k) *Exilii in Ponto miſeria.*

Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura;
Et mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis;
Sive mei cauſa eſt in regione mali.
Ut tetigi Pontum, vexant inſomnia; vixque
Oſſa tegit macies, nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percuſſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ nova læſit hyems;
Is mea membra tenet. Nec viribus allevor ullis;
Et nunquam queruli cauſa doloris abeſt.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; ſed ægra eſt
Utraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, & ante oculos veluti ſpectabile corpus
Adſtat Fortunæ forma legenda meæ.
Cumque locum, moresque hominum, cultusque, ſonumque
Cernimus; & quid ſim, quid fuerimque ſubit;
Tantus amor necis eſt, querar ut de Cæſaris ira,
Quod non offenſas vindicet enſe ſuas.
At quoniam ſemel eſt odio civiliter uſus,
Mutato levior ſit fuga noſtra loco.
Sauromatæ cingunt fera gens, Beſſique, Getæque:
Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet; medio defendimur Iſtro.
Ille ſuis liquidus bella repellit aquis.
At cum triſtis hyems ſquallentia protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu eſt:

Nix jacet: & jactam nec Sol pluviæve reſolvunt:
Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
Et ſolet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis eſt Aquilonis, ut altas
Æquet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus, & ſutis arcent male frigora braccis;
Oraque de toto corpore ſola patent.
Sæpe ſonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu:
Udaque conſiſtunt formam ſervantia teſtæ
Vina: nec hauſta meri, ſed data fruſta bibunt.
Quid loquar, ut vincti concreſcant frigore rivi,
Neque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipſe, papyrifero qui non anguſtior amne,
Miſcetur vaſto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Iſter
Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: & undas
Frigore concretas ungula pulſat equi.
Perque novos pontes ſubter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plauſtra boves.
Vix equidem credar: ſed cum ſint præmia falſi
Nulla, ratam teſtis debet habere fidem.
Vidimus ingentem glacie conſiſtere pontum,
Lubricaque immotas teſta premebat aquas.
Nec vidiſſe ſat eſt. Durum calcavimus æquor:
Undaque non udo ſub pede ſumma fuit.
Vidimus in glacie piſces hærere ligatos:
Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis ſæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas;
Protinus, æquato ficcis Aquilonibus Iſtro,
Invehitur celeri barbarus hoſtis equo.
Hoſtis equo pollens longeque volante ſagitta
Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii; nullisque tuentibus agros,
Incuſtoditæ diripiuntur opes.

Ruris

Ruris opes parvæ pecus, & ſtridentia plauſtra;
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis poſt tergum capta lacertis,
Reſpiciens fruſtra rura Laremque ſuum.
Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus ineſt.
Quæ nequeunt ſecum ferre aut abducere, perdunt:
Et cremat inſontes hoſtica flamma caſas.
Tum quoque, cum pax eſt, trepidant formidine belli:
Nec quisquam preſſo vomere ſulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus, hic quem non videt, hoſtem.
Ceſſat iners rigido terra relicta ſitu.
Non hic pampinea dulcis latet uva ſub umbra:
Nec cumulant altos fervida muſta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda ſuæ.
Aſpicere eſt nudos ſine fronde, ſine arbore campos.
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
Hæc eſt in pœnam terra reperta meam?
Et tamen eſt aliquis, qui vulnera cruda retractet;
Solvat & in mores ora diſerta meos;
In cauſa facili cuivis licet eſſe diſerto:
Et minimæ vires frangere quaſſa valent.
Subruere eſt arces & ſtantia mœnia virtus:
Quamlibet ignavi præcipitata premunt.
Non ſum ego quod fueram. Quid inanem proteris umbram?
Quid cinerem ſaxis buſtaque noſtra petis?
Ergo quicunque es, reſcindere vulnera noli;
Deque gravi duras ulcere tolle manus.
Utque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
Fata cicatricem ducere noſtra ſine.
Humanæque memor ſortis, quæ tollit eosdem,
Et premit; incertas ipſe verere vices.
Et quoniam, fieri quod nunquam poſſe putavi,
Eſt tibi de rebus maxima cura meis;

Non est quod timeas. Fortuna miserrima nostra est.
Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere credar;
Ipse velim pœnas experiare meas.

1) *Ejusdem argumenti. Tempore verno.*

Jam violam puerique legunt hilaresque puellæ;
Rustica quam nullo terra serente gerit.
Prataque pubescunt variorum flore colorum,
Indocilique loquax gutture vernat avis.
Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas parvaque tecta facit.
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exserit e tepida molle cacumen humo.
Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul a Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus:
Nam procul a Geticis finibus arbor abest.
Otia nunc istic: junctisque ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula bella fori.
Usus equi nunc est, levibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfusa est oleo labente juventus,
Defessos artus Virgine tingit aqua.
Scena viget, studiisque favor distantibus ardet:
Proque tribus resonant terna Theatra Foris.
O quater, & quoties non est numerare, beatum,
Non interdicta cui licet Urbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta,
Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
Nec mare concrescit glacie: nec, ut ante, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Incipient aliquæ tamen huc adnare carinæ,
Hospitaque in Ponti littore puppis erit;
Sedulus occurram nautæ: dictaque salute,
Quid veniat, quæram, quisve, quibusve locis.
Ille quidem mirum, ni de regione propinqua
Non nisi vicinas cautus ararit aquas.

Rarus

Rarus ab Italia tantum mare navita tranſit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Graja ſcierit, ſive ille Latina
Voce loqui; certe gratior hujus erit.
Vivere quam miſerum eſt inter Beſſosque Getasque
Illi, qui populi ſemper in ore fuit!
Quam miſerum, porta vitam muroque tueri,
Vixque fui tutum viribus eſſe loci!
Aſpera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec niſi luſura movimus arma manu.
Nunc ſenior gladioque latus ſcutoque ſiniſtram,
Canitiem galeæ ſubjicioque meam.
Nam dedit e ſpecula cuſtos ubi ſigna tumultus;
Induimur trepida protinus arma manu.
Hoſtis, habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia luſtrat equo.
Utque rapax pecudem, quæ ſe non texit ovili,
Per ſata, per ſilvas, fertque trahitque lupus,
Sic, ſi quem nondum portarum ſepe receptum
Barbarus in campis repperit hoſtis, agit.
Aut ſequitur captus, conjectaque vincula collo
Accipit; aut telo virus habente cadit.
Hic ego ſollicitæ jaceo novus incola ſedis.
Heu nimium fati tempora longa mei!

1). *Quinquagenarius hujus calamitatis diuturnitatem deplorat.*

Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum;
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque ſui monitis obtemperat Inda magiſtri
Bellua, ſervitium tempore victa ſubit.
Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis,
Vixque merum capiant grana, quod intus habent.

Tempus & in canas semen producit aristas;
Et ne sint tristi poma sapore facit
Hoc tenuat dentem terras renovantis aratri,
Hoc rigidas silices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas
Præterquam curas attenuare meas.
Ut patria careo; bis frugibus area trita est:
Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec quæsita tamen spatio patientia longo est;
Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Jam mea cygneas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba senecta comas:
Jam subeunt anni fragiles, & inertior ætas:
Jamque parum firmo me mihi ferre grave est.
Nunc erat, ut posito deberem fine laborum
Vivere, me nullo sollicitante metu:
Quæque meæ semper placuerunt otia menti,
Carpere, & in studiis molliter esse meis:
Et parvam celebrare domum, veteresque Penates;
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
(Inque sinu dominæ, carisque nepotibus, inque
Securus patria consenuisse mea.)
Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita Dis visum: qui me terraque marique
Actum Sarmaticis expossuere locis.
In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
Ne temere in mediis dissolvantur aquis.
(Ne cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.)
Miles, ut emeritis non est satis utilis annis,
Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur, tarda vires minuente senecta,
Me quoque donari jam rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cœlum,
Nec siccam Getico fonte levare sitim:

Sed

Sed modo, quos habui, vacuum ſecedere in hortos:
Nunc hominum viſu rurſus & Urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
Optabam placide vivere poſſe ſenex.
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint, poſteriora gravant.
Jamque, decem luſtris omni ſine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul a metis, quas pæne tenere videbar,
Curriculo gravis eſt facta ruina meo.
Ergo illum demens in me ſævire coëgi,
Mitius immenſus quo nihil orbis habet?

m) *Vita Ovidii.*

Ille ego, qui fuerim, tenerorum luſor amorum,
Quem legis, ut noris, accipe, Poſteritas.
Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis,
Millia qui novies diſtat ab Urbe decem.
Editus hic ego ſum: necnon, ut tempora noris;
Cum cecidit fato Conſul uterque pari.
Si quid & a proavis usque eſt vetus ordinis heres;
Non modo Fortunæ munere factus eques.
Nec ſtirps prima fui; genito jam fratre creatus;
Qui tribus ante quater menſibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
Una celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armiferæ feſtis de quinque Minervæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
Imus ad inſignes Urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
Fortia verboſi natus ad arma Fori.
At mihi jam puero cœleſtia ſacra placebant;
Inque ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, ſtudium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis: totoque Helicone relicto,
Scribere conabar verba ſoluta modis.

Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos:
Et, quod tentabam dicere, verſus erat.
Interea, tacito paſſu labentibus annis,
Liberior fratri ſumta mihique toga eſt:
Induiturque humeris cum lato purpura clavo:
Et ſtudium nobis, quòd fuit ante, manet.
Jamque decem vitæ frater geminaverat annos,
Cum perit; & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores;
Eque viris quondam pars tribus una fui.
Curia reſtabat: clavi menſura coacta eſt.
Majus erat noſtris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram.
Et petere Aöniæ ſuadebant tua ſorores
Otia judicio ſemper amata meo.
Temporis illius colui fovique poëtas;
Quotque aderant vates, rebar adeſſe Deos.
Multa quidem ſcripſi: ſed quæ vitioſa putavi,
Emendaturis ignibus ipſe dedi.
Tum quoque, cum fugerem, quædam placitura cremavi
Iratus ſtudio carminibusque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis
Cor mihi, quodque levis cauſſa moveret, erat.
Cum tamen hoc eſſem, minimoque accenderer igni;
Nomine ſub noſtro fabula nulla fuit.
Pæne mihi puero nec digna, nec utilis uxor
Eſt data: quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi ſucceſſit, quamvis ſine crimine, conjux;
Non tamen in noſtro firma futura toro.
Ultima, quæ mecum ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit conjux exſulis eſſe viri.
Filia bis prima mea me fœcunda juventa,
Sed non ex uno conjuge, fecit avum.
Et jam complerat genitor ſua fata; novemque
Addiderat luſtris altera luſtra novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademtum
Ille fuit. Matri proxima juſta tuli.

Felices

Felices ambo, tempeſtiveque ſepulti,
Ante diem pœnæ quod periere meæ!
Fama, parentales, ſi vos mea contigit, umbræ;
Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro;
Scite, precor, cauſſam (nec vos mihi fallere fas eſt)
Errorem juſſæ, non ſcelus, eſſe fugæ.
Jam mihi canities, pulſis melioribus annis,
Venerat; antiquas miſcueratque comas:
Cum maris Euxini poſitos ad læva Tomitas
Quærere me læſi Principis ira jubet.
Cauſſa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
Indicio non eſt teſtificanda meo.
Quid referam comitumque nefas, famulosque nocentes?
Ipſa multa tuli non leviora fuga.
Hic ego, finitimis quamvis circumſoner armis,
Triſtia, quo poſſum carmine, fata levo.
Quod, quamvis nemo eſt, cujus referatur ad aures;
Sic tamen abſumo decipioque diem.
Ergo, quod vivo, durisque laboribus obſto,
Nec me ſollicitæ tædia lucis habent,
Gratia, Muſa, tibi. Nam tu ſolatia præbes;
Tu curæ requies, tu medicina mali:
Tu dux, tu comes es: tu nos abducis ab iſtro;
In medioque mihi das Helicone locum.

n) *Ad inimicum.*

Non adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
Te quoque ſim: inferius quo nihil eſſe poteſt.
Quae tibi res animos in me facit, improbe? curve
Caſibus inſultas, quos potes ipſe pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti
Noſtra, quibus poſſint illacrymare ferae?
Nec metuis dubio Fortunae ſtantis in orbe
Numen, & exoſae verba ſuperba Deae?
Exiget ah dignas ultrix Rhamnuſia pœnas!
Impoſito calcas quid mea fata pede?
Vidi ego, naviſragum qui riſerat, æquore mergi:
Et, nunquam, dixi, juſtior unda fuit.

Viſia

Vilia qui quondam miſeris alimenta negarat,
Nunc mendicato paſcitur ipſe cibo.
Paſſibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco.
Sed modo laeta manet, vultus modo ſumit acerbos;
Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.
Nos quoque floruimus, ſed flos erat ille caducus:
Flammaque de ſtipula noſtra brevisque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
Non eſt placandi ſpes mihi nulla Dei.

VIII. EX EPISTOLIS EX PONTO.

a) *Excuſatio ſuorum hujusmodi operum.*

Ille tuos quondam non ultimus inter amicos,
Ut ſua verba legas, Maxime, Naſo rogat.
In quibus ingenium deſiſte requirere noſtrum,
Neſcius exſilii ne videare mei.
Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus:
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.
Ut tamen ipſe vides, luctor deducere verſum.
Sed non fit fato mollior ille meo.
Cum relego, ſcripſiſſe pudet: quia plurima cerno,
Me quoque, qui feci, judice digna lini.
Nec tamen emendo: labor hic quam ſcribere major,
Mensque pati durum ſuſtinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Et ſub judicium ſingula verba vocem?
Torquet enim Fortuna parum, niſi Nilus in Hebrum
Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti.
Subducant oneri colla peruſta boves.
At, puto, fructus adeſt juſtiſſima cauſſa laborum:
Et ſata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (reperas licet omnia) nullum
Profuit (atque utinam non nocuiſſet!) opus.
Cur igitur ſcribam miraris? miror & ipſe:
Et mecum quæro ſæpe, quid inde feram.

An

An populus vere ſanos negat eſſe poëtas;
Sumque fides hujus maxima vocis ego?
Qui, ſterili toties cum ſim deceptus ab arvo,
Damnoſa perſto condere ſemen humo.
Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quisque ſuorum;
Tempus & aſſueta ponere in arte juvat.
Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris arma capit.
Nil ſibi cum pelagi dicit fore naufragus undis;
Et ducit remos, qua modo navit aqua.
Sic ego conſtanter ſtudium non utile carpo;
Et repeto, nollem quas coluiſſe, Deas.
Quid potius faciam? non ſum qui ſegnia ducam
Otia. Mors nobis tempus habetur iners.
Nec juvat in lucem nimio marceſcere vino:
Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus ſomno, quas corpus poſtulat, horas,
Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrii contendere diſcam
Sarmaticos arcus; & trahar arte loci?
Hoc quoque me ſtudium prohibent aſſumere vires:
Mensque magis gracili corpore noſtra valet.
Cum bene quæſieris, quid agam; magis utile nil eſt
Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
Conſequor ex illis caſus oblivia noſtri.
Hanc ſatis eſt meſſem ſi mea reddit humus.
Gloria vos acuat: vos ut recitata probentur
Carmina, Pieriis invigilate choris.
Quod venit ex facili, ſatis eſt componere nobis:
Et nimis intenti cauſſa laboris abeſt.
Cur ego ſollicita poliam mea carmina cura?
An verear, ne non approbet illa Getes?

b) *De ſua queritur ægritudine.*

Naſo ſuo profugus mittit tibi, Flacce, ſalutem:
Mittere rem ſi quis, qua caret ipſe, poteſt.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris
Non patitur vires languor habere ſuas.

Nec

Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis;
Et peragit soliti vena tenoris iter.
Os hebes est, positæque movent fastidia mensæ:
Et queror, invisi cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aër;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar & ambrosiam, latices epulasque Deorum,
Det mihi formosa nava Juventa manu;
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
Stabit & in stomacho pondus inerte diu.
Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
Scribere; delicias ne mala nostra vocent.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit ut esse locus?
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus;
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores;
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus:
Quoque ierit, quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles succus mihi pervenit artus:
Membraque sunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
Scis mihi quam solæ pæne bibantur aquæ.
Non epulis oneror: quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.
Non solet in mœstos illa venire toros.
Unda locusque nocent: & causa valentior istis,
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre levares,
Vix mens tristitiæ mœsta tulisset onus.
Vos estis fragili tellus non dura phaselo:
Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte, precor, semper, quia semper egebimus illa;
Cæsaris offensum dum mihi numen erit.

Qui

Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

c) *Variæ querimoniæ.*

Esse salutatum vult te mea littera primum
A male pacatis, Attice, missa Getis.
Proxima subsequitur, quid agas, audire voluptas.
Et si, quicquid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum
Sæpe supervacuos cogit habere metus.
Da veniam, quæso, nimioque ignosce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem longe visum fugit agna, lupumque
Credit; & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum;
Vanaque sollicitis incutit umbra metum.
Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo,
Jam mihi fata liquet cœptos servantia cursus
Per sibi consuetas semper itura vias.
Jam dolor in morem venit meus: utque caducis
Percussu crebro saxa cavantur aquis;
Sic ego continuo Fortunæ vulneror ictu:
Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
Nec magis est curvis Appia trita rotis;
Pectora quam mea sunt serie cæcata laborum:
Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis:
Infelix perii dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret, & sine labe peracta:
Auxilii misero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris alios præsentia rebus:
Obruit hoc absens valta procella caput.

Quis

Quis non horruerit tacitam quoque Cæsaris iram?
Addita sunt pœnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
Arcturum subii Pleïadumque minas.
Sæpe solent hyemem placidam sentire carinæ:
Non Ithacæ puppi lævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
Ditata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exsilium faciunt loca: tristior ista
Terra sub ambobus non jacet ulla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
Praestat & exsulibus pacem tua laurea, Caesar:
Pontica finitimo terra sub hoste jacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cœli corpusque animusque juvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non invidiosa voluptas:
Æquoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit.
Ille etiam vires corpus habere facit.
Coepta tene, quaeso, nec in aequore dimitte navem
Meque simul serva judiciumque tuum!

d) *Ad Cotym Thraciæ Regis filium.*

Regia progenies, cui nobilitatis origo
Nomen in Eumolpi pervenit usque, Coty;
Fama loquax vestras si jam pervenit ad aures,
Me tibi finitimi parte jacere soli;
Supplicis exaudi, juvenum mitissime, vocem:
Quamque potes profugo (nam potes) affer opem.
Me Fortuna tibi (de qua ne conquerar, hoc est)
Tradidit; hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore nostrum,
Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis:
Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.

Hoc

Hoc tecum commune Deo: quod uterque rogati
Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Numquid erit, quare solito dignemur honore
Numina, si demas velle juvare Deos?
Jupiter oranti surdas si praebeat aures;
Victima pro templo cur cadat icta Jovis?
Si pacem nullam Pontus mihi praestet eunti,
Irrita Neptuno cur ego thura feram?
Vana laborantis si fallat vota colonI,
Accipiat gravidæ cur suis exta Ceres?
Nec dabit intonso jugulum caper hostia Baccho,
Musta sub adducto si pede nulla fluant.
Tu quoque fac profis intra tua castra jacenti
O Coty, progenies digna parente tuo.
Conveniens homini est, hominem servare; voluptas:
Et melius nulla quæritur arte favor.
Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.
Nec Regum quisquam magis est instructus ab illis,
Mitibus aut studiis tempora plura dedit.
Utque tibi est animus, cum res ita postulat, arma
Sumere, & hostili tingere cæde manum;
Atque ut es excusso jaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi:
Tempora sic data sunt studiis ubi justa paternis,
Utque suis humeris forte quievit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieria tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis adfert:
Ejusdem sacri cultor uterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit exsiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Pontica littora veni;
Mistave sunt nostra dira venena manu:
Nec mea subjecta convicta est gemma tabella
Mendacem linis imposuisse notam.
Nec quidquam, quod lege vetor committere, feci.
Et tamen his gravior noxa fatenda mihi est.

Neve roges quid sit; stultam conscripsimus Artem.
Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Ecquid præterea peccarim, quærere noli:
Ut pateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est; habui moderatam vindicis iram:
Qui nisi natalem nil mihi demsit humum.
Hac quoniam careo; tua nunc vicinia præstet,
Invisо possim tutus ut esse loco.

e) *Epistola ad uxorem importuna & muliebriter lacrymosa.*

Non mirum, conjux, finem quærentibus horum
Altera si nobis usque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc evincere, conjux;
Inque meis lacrymas posse tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc scilicet ipsum;
Invenies, vere si reperire voles.
Velle parum est: cupias, ut re potiaris, oportet;
Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos. Quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exsilium pace carere meum?
Pectore te toto cunctisque incumbere nervis,
Et niti pro me nocte dieque decet.
Utque juvent alii, tu debes vincere amicos,
Uxor; & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis:
Conjugis exemplum diceris esse bonæ.
Hanc cave degeneres. Ut sint præconia nostra
Vera vide; famæ quo tuearis opus.
Ut nihil ipse querar; tacito me fama queretur,
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Expositi mea me populo fortuna videndum;
Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Quicquid ages igitur, scena spectabere magna:
Et pia non parvis testibus uxor eris.
Crede mihi; quoties laudaris carmine nostro,
Qui legit has laudes, an mereare rogat.

Utque

Utque favere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quare, tu præsta, ne livor dicere possit:
Hæc est pro miseri lenta salute viri.
Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum;
Fac tu sustineas debile sola jugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger:
Ultima pars animæ dum mihi restat, ades,
Quodque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
Id mihi, cum valeas fortius, ipsa refer.
Exigit hoc, socialis amor, fœdusque maritum:
Moribus hoc, conjux, exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam
Non magis officiis, quam probitate, colas.
Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis, uxor,
Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec sumus indigni; nec (si vis vera fateri)
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
Nec te, si cupiat lædere, livor habet.
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum,
Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
Ut minus infesta jaceam regione, labora:
Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, sed non tamen invidiosa roganti.
Utque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo.
Fortibus assuevit tubicen prodesse; suoque
Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:
(Sit virtus etiam non probitate minor.)
Non tibi Amazonia pro me sumenda securis,
Aut excisa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum est; non ut mihi fiat amicum,
Sed sit ut iratum, quam fuit ante, minus.
Gratia si nulla est; lacrymæ tibi gratia fient.
Hac potes, aut nulla, parte movere Deos.

Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cavetur:
Meque viro flendi copia dives adest.
Utque meæ res sunt; omni (puto) tempore flebis.
Has Fortuna tibi nostra ministrat opes.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiave Æëtæ voce movenda tua est:
Fœmina sed Princeps; in qua Fortuna videre
Se probat, & cæcæ crimina falsa tulit,
Qua nihil in terris, ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpe rogandi,
Hæreat adversa ne tua navis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes;
Ipsaque non omni tempore fana patent.
Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse:
Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Augusti, Capitoli more colenda,
Læta, quod est, & sit, plenaque pacis erit;
Tum tibi Di faciant adeundi copia fiat,
Profectura aliquid tum tua verba puta.
Si quid aget majus, differ tua cœpta; caveque
Spem festinando præcipitare meam.
Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima, quæras.
Corporis ad curam vix vacat illa sui.
Curia cum patribus fuerit stipata verendis;
Per rerum turbam tu quoque opertet eas.
Cum tibi contigerit vultum Junonis adire,
Fac sis personæ, quam tueare, memor.
Nec factum defende meum: mala causa silenda est.
Nil nisi sollicitæ sint tua verba preces.
Tum lacrymis demenda mora est: submissaque terræ
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tum pete nil aliud, sævo nisi ab hoste recedam:
Hostem Fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem subeunt: sed jam turbata timore
Hæc quoque vix poteris ore trementе loqui.
Suspicor hoc damno tibi non fore: sentiat illa
Te majestatem pertinuisse suam.

Lux

Lux etiam cœptis facito bona talibus adſit:
Horaque conveniens, auſpiciumque favens.
Sed prius impoſito ſanctis altaribus igni,
Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
E quibus ante omnes Auguſtum numen adora;
Progeniemque p'am, participemque tori.
Sint utinam mites ſolito tibi more; tuasque
Non duris lacrymas vultibus aſpiciant.

f) *Ad S. Pompejum. Conſ. Def.*

Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus ullus ita eſt, ut non ſit in illo
Miſta fere duris utilis herba rubis
Nil adeo Fortuna gravis miſerabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;
Qua tamen inveni vultum diffundere cauſa
Poſſem, Fortunæ nec meminiſſe meæ.
Nam mihi cum fulva triſtis ſpatiarer arena,
Viſa eſt a tergo penna dediſſe ſonum.
Reſpicio: nec corpus erat, quod cernere poſſem:
Verba tamen ſunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
Fama per immenſas aëre lapſa vias.
Conſule Pompejo, quo non tibi carior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit: &, ut læto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
At mihi, dilapſis inter nova gaudia curis,
Excidit aſperitas hujus iniqua loci.
Curia te excipiet, Patresque e more vocati
Intendent aures ad tua verba ſuas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore;
Utque ſolet, tulerit proſpera verba dies;
Egeris & meritas ſuperis cum Cæſare grates;
Qui cauſſam, facias cur ita ſæpe, dabit:

Inde domum repetes toto comitante Senatu;
Officium populi vix capiente domo.
Me miserum, turba quod non ego cernor in illa:
Nec poterunt istis lumina nostra frui!
Quamlibet absentem qua possum, mente videbo:
Aspiciet vultus Consulis illa sui.
Di faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen; &, Heu, dicas, quid miser ille facit?
Hæc tua pertulerit si quis mihi verba, fatebor
Protinus exsilium mollius esse meum.

g) *Ad Vestalem Ponticæ terræ Prætorem.*

Missus es Euxinas quoniam, Vestalis, ad undas
Ut positis reddas jura sub axe locis;
Aspicis en, Præses, quali jaceamus in arvo:
Nec me testis eris falsa solere queri.
Accedet voci per te non irrita nostræ,
Alpinis juvenis regibus orte, fides.
Ipse vides certe glacie concrescere Pontum.
Ipse vides rigido stantia vina gelu.
Ipse vides, onerata ferox ut ducat Iæzyx
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Aspicis & mitti sub adunco toxica ferro,
Et telum causas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita Marte tibi!
Tenditis ad primum per densa pericula pilum:
Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipsa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Ister: cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Ægyptos, quæ, te subeunte recepta,
Sensit in ingenio nil opis esse loci.
Nam dubium, positu melius defensa manuve,
Urbs erat in summo nubibus æqua jugo.
Sithonio Regi ferus interceperat illam
Hostis, & creptas victor habebat opes.

Donec

Donec fluminea devecta Vitellius unda
Intulit expositio milite signa Getis.
At tibi, progenies alti fortissima Dauni,
Venit in adversos impetus ire viros.
Nec mora; conspicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne possint facta latere, caves:
Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
Saxaque brumali grandine plura, subis.
Nec te missa super jaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in casside pennis:
Parsque fere scuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus;
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danaïs pro navibus Ajax
Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
Ut propius ventum est, admotaque dextera dextræ,
Resque fero potuit cominus ense geri;
Dicere difficile est, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quosque, quibusque modis.
Ense tuo factos calcabas victor acervos;
Impositoque Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili:
Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
Vincitur Ægypsos: testataque tempus in omne
Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

h) *Ad Suillium affinem.*

Littera sera quidem, studiis exculte Sûilli,
Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen:
Qua, pia si possit Superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Ut jam nil præstes, animi sum factus amici
Debitor; & meritum, velle juvare, voco.
Impetus iste tuus longum modo duret in ævum;
Neve malis pietas sit tua lassa meis.

Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis,
Quæ semper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pæne est:
Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis
Ducis, & affinem te pudet esse meum!
At nihil hic dignum poteris reperire pudore;
Præter Fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias; Equites, ab origine prima,
Usque per innumeros inveniemur avos.
Sive velis, qui sint, mores inquirere nostros;
Errorem misero detrahe, labe carent.
Tu modo, si quid agi sperabis posse precando,
Quos colis, exora supplice voce Deos.
Di tibi sunt Cæsar juvenis. Tua numina placa.
Hac certe nulla est notior ara tibi.
Non finit illa sui vanas antistitis unquam
Esse preces. Nostris hinc pete rebus opem.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro concessa verba salute damus.
Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est;
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec, quæ de parva Dis pauper libat acerra,
Thura minus, grandi quam data lance, valent.
Agnaquo tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
Victima Tarpeios inficit icta focos:
Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
Principibus res est gratior ulla viris.

i) *Ad Tuticanum a pueris amicissimum. De Tomitarum suspicionibus.*

Quo minus in nostris ponaris, amice, libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore;
Est aliquis nostrum si modo carmen honos.
Lex pedis officio naturaque nominis obstant:
Quaque meos adeas, est via nulla, modos.

Nam

Nam pudet in geminos ita nomen findere verſus,
Deſinat ut prior hoc, incipiatque minor.
Et pudeat, ſi te, qua ſyllaba parte moratur,
Arctius appellem, Tuticanumque vocem.
Nec potes in verſum Tuticani more venire;
Fiat ut e longa ſyllaba prima brevis,
Aut producatur, quæ nunc correptius exit;
Et fit porrecta longa ſecunda mora.
His ego ſi vitiis auſim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hæc mihi cauſa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.
Teque canam quacunque nota: tibi carmina mittam,
Pæne mihi puero cognite pæne puer,
Perque tot annorum ſeriem, quot habemus uterque,
Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxque comesque fuiſti,
Cum regerem tenera fræna novella manu.
Sæpe ego correxi ſub te cenſore libellos;
Sæpe tibi admonitu facta litura meo eſt:
Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis
Cum te Pierides perdocuere tuæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa
Venit ad albentes iliabefacta comas.
Quæ niſi te moveant, duro tibi pectora ferro
Eſſe, vel invicto clauſa adamante putem.
Sed prius huic deſint & bellum & frigora terræ,
Inviſus nobis quæ duo Pontus habet;
Et tepidus Boreas, & ſit præfrigidus Auſter,
Et poſſit fatum mollius eſſe meum;
Quam tua ſint lapſo præcordia dura ſodali.
Hic cumulus noſtris abſit; abeſtque, malis.
Tu modo per Superos, quorum certiſſimus ille eſt,
Quo tuus aſſidue Principe crevit honor,
Effice, conſtanti profugum pietate tuendo,
Ne ſperata meam deſerat aura ratem.
Quid mandem, quæras? peream, niſi dicere vix eſt,
Si modo, qui periit, ille perire poteſt.

Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve:
Nec satis utilitas est mea nota mihi.
Crede mihi: miseros prudentia prima relinquit:
Et sensus cum re consiliumque fugit.
Ipse precor quæras, quam sim tibi parte juvandus,
Quoque viam facias ad mea vota vado.
Nulla mihi cura est, terra quam muter ut ista,
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, præsenti dum careamus humo.
Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro:
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultùs ager, frigus minus odit hirundo;
Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitæ,
Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo ego cessabo nunquam per carmina lædi,
Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor;
Telaque adhuc demens, quæ nocuere, sequor?
Ad veteres scopulos iterum devertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas?
Sed nihil admisi: nulla est mea culpa, Tomitæ;
Quos ego, cum loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;
Littera de vobis est mea questa nihil.
Frigus, & incursus omni de parte timendos,
Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, verissima crimina dixi.
Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina nostra vocat.
Tam felix utinam, quam pectore candidus, essem!
Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
Adde, quod Illyrica si jam pice nigrior essem,
Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter a vobis mea fors excepta, Tomitæ,
Tam mites Grajos indicat esse viros.

Gens

Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem vix incolumi cuiquam salvoque daretis,
Is datus a vobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris;
Exceptis, si qui munera legis habent,
Tempora sacrata mea sunt velata corona,
Publicus invito quam favor imposuit.
Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit una locum;
Tam mihi cara Tomis: patria quæ sede fugatis
Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
Di modo feciſſent, placidæ spem posset habere
Pacis, & a gelido longius axe foret.

k) *Insana & dira exsecratio inimici, quem tecto nomine Ibin appellat.*

Tempus ad hoc, lustris jam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit Musæ carmen inerme meæ:
Nullaque, quæ possit, scriptis tot millibus exstat
Littera Nasonis, sanguinolenta legi.
Nec quemquam nostri, nisi nos, læsere libelli:
Artificis periit cum caput Arte sua.
Unus (& hoc ipsum est injuria magna) perennem
Candoris titulum non finit esse mei.
Quisquis is est, (nam nomen adhuc utcunque tacebo)
Cogit inassuetas sumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus
Non sinit exsilio delituisse suo,
Vulneraque immitis requiem quærentia vexat:
Jactat & in toto verba canina foro:
Perpetuoque mihi sociatam fœdere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassa meæ complectar membra carinæ;
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas exstinguere flammas;
Is prædam medio raptor ab igne tulit.

Nil-

Nititur ut profugæ desint alimenta senectæ;
Heu quanto nostris dignior ipse malis!
Di melius! quorum longe mihi maximus ille,
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Huic igitur meritas grates, ubicunque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet hæc Pontus. Faciat quoque forsitan idem,
Terra sit ut propior testificanda mihi.
At tibi, calcasti qui me, violente, jacentem,
Quamlibet & misero debitus hostis ero.
Desinet esse prius contrarius ignibus humor;
Junctaque cum Luna lumina Solis erunt;
Parsque eadem cœli Zephyros emittet & Euros;
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
Et nova fraterno veniet concordia fumo;
Quem vetus accensa separat ira pyra;
Et Ver Autumno, Brumæ miscebitur Æstas;
Atque eadem regio Vesper & Ortus erunt:
Quam mihi sit tecum positis, quæ sumsimus, armis
Gratia, commissis, improbe, rupta tuis.
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.
Prima quidem cœpto committam prælia versu:
Non soleant quamvis hoc pede bella geri.
Utque petit primo plenum flaventis arenæ
Nondum calfacti velitis hasta solum;
Sic ego te ferro nondum jaculabor acuto:
Protinus invisum nec petet hasta caput.
Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello:
Teque brevi, qui sis, dissimulare, sinam.
Postmodo, si perges, in te mihi liber Iambus
Tincta Lycambeo sanguine tela dabit.
Di maris & terræ; quique his meliora tenetis
Inter diversos cum Jove regna polos;
Huc precor, huc vestras omnes advertite mentes,
Et sinite optatis pondus inesse meis.
Illum ego devoveo, quem mens intelligit, Ibin;
Qui se scit factis has meruisse preces.

Pom-

Pompa parata tibi est: votis mora tristibus absit.
Da jugulum cultris, hostia dira, meis.
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus & aura tuos.
Nec tibi Sol clarus, nec sit tibi lucida Phœbe:
Destituant oculos sidera cuncta tuos.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aër.
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exsul inops erres, alienaque limina lustres:
Exiguumque petes ore tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore;
Noxque die gravior sit tibi, nocte dies.
Sisque miser semper; nec sis miserabilis ulli.
Gaudeat adversis fœmina virque tuis.
Accedat lacrymis odium, dignusque putere,
Qui male, cum tuleris plurima, plura feras.
Sitque, quod est rarum, solito defecta favore
Ærumnæ facies invidiosa tuæ.
Causaque non desit, desit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusque diu cruciatos spiritus artus
Deserat; & longa torqueat ante mora.
Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras;
Sæva sed in manes manibus arma dabit.
Tum quoque, cum vacuas fuero dilapsus in auras.
Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum:
Insequar & vultus ossea larva tuos.
Verbera torta dabunt sonitum; nexæque colubris
Conscia fumabunt semper ad ora faces.
His vivus furiis agitabere: mortuus isdem,
Et brevior pœna vita futura tua est.
Nec tibi contingent funus lacrymæque tuorum.
Indeploratum projiciere caput.
Carnificisque manu populo plaudente traheris;
Infixusque tuis ossibus uncus erit.
Ipsæ te fugient, quæ carpunt omnia, flammæ:
Respuet invisum justa cadaver humus.

Ungui-

Unguibus & rostro tardus trahet ilia vultur;
Et scindent avidæ perfida corda canes.
Deque tuo fiet (licet hac sis laude superbus)
Insatiabilibus corpore rixa lupis.
In loca ab Elysiis diversa fugabere campis;
Quasque tenet sedes noxia turba, coles.
Hic tibi de Furiis scindet latus una flagello,
Ut sceleris numeros confiteare tui:
Altera Tartareis sectos dabit anguibus artus:
Tertia fumantes incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur umbra; tuasque
Æacus in pœnas ingeniosus erit.
Nec mala voce mea possint tua cuncta referri;
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi væ misero venient talesque ruinæ,
Ut cogi in lacrymas me quoque posse putem!
Illæ me lacrymæ facient sine fine beatum:
Dulcior hic risu tum mihi fletus erit!

DE
RERUM PHILANTHROPICARUM
MERCATU.

Hoc nomine venibunt aliquando præter libros alia etiam iuſtituendæ adoleſcentiæ, quinimo cujuscunque ætatis, ad bonas artes ſubſidia. Libros (quippe quorum frequentiſſimus uſus in ſcholis erit) cmentibus pretium *ſtatuemus minime acerbum. Eorum poſteriores* editiones (*exceptis ſphalmatis*) *a capite ad calcem, ipſa etiam forma, prioribus ſimillimæ erunt. Emendationibus vero & augmentis locus erit in* appendicibus *ſeorſim venalibus. Probis hoc pollicemur lectoribus, donec (quod ne fiat, precamur) bibliopolæ quidam, injuſto inhiantes quæſtui,* furtivis *eorundem* editionibus *rei Philanthropicæ damnum inferant (in qua ſtabilendam mirandos ſumtus, meis rebus nunquam fructuoſos, publicæ utilitatis cauſa privatus & parvi admodum cenſus feci & faciam.) Furto enim comperto intra bimeſtre tempus, prorſus novæ exhibebuntur transformationes, exemplis apud nos reſiduis pretio divendendis, ut dicti homunculi pro eſca hamum cepiſſe ſe ſentiant. Quæ ut præſtare queamus, effecit liberaliſſima quorundam* ſereniſſimorum & celſiſſimorum *noſtræ rei fautorum (de compenſandis id genus jacturis) pollicitatio. Curabimus autem, ut ſcholarum magiſtri, ſi* Philanthropio Deſſavienſi *pro emendis hujusmodi libris ſummam,* Ludovico aureo *non minorem, mittant; tertiam exemplorum mandatorum partem muneris loco gratis habeant, hac lege, miſſionis & involutionis impendium ut emtores ferant, vel ut res tranſigatur per procuratorem ab ipſis electum, qui Lipſia, ubi nobis apotheca librorum eſt, mandata ulterius transmittat.*

P. S. *Conditio eadem eſt emturis.*

1) Encyclopædiam Erasmi, - - - 8 Groſſis
2) Encyclopædiam Ovidii - - - 8 Gr.
3) Das Methodenbuch - - 1 Thalero.
4) La nouvelle Methode d'Education 18 Gr.
5) Das Elementarwerk - - - 4 Thlr.
6) Le Manuel Elementaire 3 Thlr. 6 Gr.
7) Opus Elementare - - 2 Thlr. 20 Gr.
8) DieKupferſammlung beyde Lieferungen 8 Thlr.
9) Agathocrator von der Prinzenerziehung 20 Gr.
10) Bewieſene Grundſätze der reinen Mathematik - - - 1 Thlr. 12 Gr.

Hoc dictorum librorum pretium integrum eſt Lipſiæ in Bibliopoliis, 24 groſſis thalerum, 5 thaleris Ludovicum veterem aureum conſtituentibus.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 04 02 06 001 3